

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/349287443>

Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти

Book · January 2021

DOI: 10.6084/m9.figshare.14306477

CITATIONS

0

READS

1,477

1 author:

Tetyana Semigina

Academy of Labour, Social Relations and Tourism

248 PUBLICATIONS 419 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Social media marketing skills for fostering the inclusion and employability of young people with disabilities [View project](#)

Академічна доброчесність [View project](#)

Тетяна Семигіна

**МІЖНАРОДНА
СОЦІАЛЬНА РОБОТА:**

***ПРІОРИТЕТИ
ТА СТАНДАРТИ***

КИЇВ - 2021

УДК 364

Рекомендовано рішенням Вченої Ради Академії праці, соціальних відносин і туризму (протокол № 5 від 17 грудня 2020 р.)

Рецензентки:

Олена Карагодіна, д.мед.наук, професорка, завідувачка кафедри соціальної роботи та практичної психології Академії праці, соціальних відносин і туризму

Ганна Слосанська, д.пед.наук, доцентка, доцентка кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти і менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Олена Чуйко, д.психол.наук, професорка, завідувачка кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Семигіна, Тетяна

Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с.

ISBN 978-966-614-100-5

У виданні розкрито новітні тенденції розвитку міжнародної соціальної роботи. Представлено історію міжнародної соціальної роботи та її інституціоналізацію, обговорено документи, ухвалені міжнародними асоціаціями соціальних працівників, наведено переклади глобального визначення соціальної роботи, глобальних етичних принципів соціальної роботи, глобальних стандартів підготовки соціальних працівників тощо.

Видання може бути використано викладачами, здобувачами освіти, соціальними працівниками, всіма, кого цікавить розвиток соціальної роботи як професії.

© Тетяна Семигіна, 2021

© Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021

ISBN 978-966-614-100-5

ЗМІСТ

Вступ	4
<u>Розділ 1</u> Сучасні уявлення про міжнародну соціальну роботу	8
1.1. Міжнародна соціальна робота як феномен	9
1.2. Напрями міжнародної соціальної роботи	13
1.3. Ключові теорії, що сприяли розвитку міжнародної соціальної роботи.....	15
<u>Розділ 2</u> Глобальні професійні організації у сфері соціальної роботи	34
2.1. Суб'єктність міжнародної соціальної роботи	35
2.2. Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи (МАШСР)	40
2.3. Міжнародна федерація соціальних працівників (МФСП).....	42
2.4. Ключові документи міжнародних професійних асоціацій, ухвалені в XXI столітті	44
<u>Розділ 3</u> Глобальні пріоритети соціальної роботи	46
3.1. Визначення пріоритетів соціальної роботи на глобальному рівні	47
3.3. Документ «Роль соціальної роботи в системах соціального захисту: універсальне право на соціальний захист» (2016)	64
3.4. Документ «Глобальні пріоритети соціальної роботи та соціального розвитку на 2020-2030 роки» (2020)	82

<u>Розділ 4</u> Глобальне визначення соціальної роботи	85
4.1. Історія міжнародного визначення соціальної роботи	86
4.2. Документ «Глобальне визначення соціальної роботи» (2014).....	92
<u>Розділ 5</u> Глобальні етичні стандарти соціальної роботи	100
5.1. Історія міжнародних етичних стандартів соціальної роботи.....	101
5.2. Документ «Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи» (Міжнародна федерація соціальних працівників, 2018)	110
5.3. Документ «Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи» (Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи, 2018).....	117
<u>Розділ 6</u> Глобальні стандарти освіти та досліджень у соціальній роботі.....	132
6.1. Історія міжнародних стандартів щодо освіти у галузі соціальної роботи.....	133
6.2. Документ «Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» (2020)	136
Перелік використаних джерел	168

ВСТУП

Спочатку трохи про особисте. Так сталося у житті, що мені доводилось перекладати з англійської мови чимало документів щодо соціальної роботи та різних книжок. Як пригадується, це почалося з перекладу у 2002 р. першого міжнародного визначення соціальної роботи¹. Далі були інші тексти, оприлюднені в різний спосіб та використані для різних цілей. Вони допомогли мені глибше зрозуміти філософію сучасної соціальної роботи, розробляти такі інтервенції, які ставали ефективними, навчати студентів і аспірантів новому баченню соціальної роботи, дотримуватись етичних норм професійної соціальної роботи.

Про книжку. Це видання замислювалось як збірник моїх перекладів документів глобальних професійних організації – Міжнародної федерації соціальних працівників та Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи. Зрештою, я відібрала не всі перекладені тексти, а лише ті, які були чинними на момент підготовки рукопису, або ті, котрі, на мою думку, конструюють фаховий розвиток соціальної роботи. Кілька документів, ухвалених у 2020 р., перекладено спеціально для цієї збірки. Всі переклади розміщені в тексті книжки на зеленому тлі.

Але я не втрималась... і додала інформації, пояснень до цих текстів (частково опублікованих у попередніх статтях), а потім

---

¹ Семігіна, Т. В., Брижовата, О. С. (2002). Міжнародне визначення соціальної роботи. Соціальна політика і соціальна робота, 3-4, 144-157.

іще трохи про сучасну концепцію міжнародної соціальної роботи та її теоретичні основи.

Частина цієї інформації, особливо щодо складних процесів розроблення глобальних стандартів соціальної роботи, є інсайдерською. Адже у 2011-2016 роках я входила до складу Ради Директорів Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи, підтримую стосунки з цією організацією й далі, є її довічною індивідуальною членкинею.

До книжки також увійшли деякі матеріали курсу «Досвід міжнародної соціальної роботи», який я викладала в Академії, праці, соціальних відносин і туризму.

Видання є електронним і саме таким планувалось. Досвід останніх років підтверджує, що онлайн публікація має більше шансів потрапити до читача, охопити ширше коло зацікавлених.

Про підходи. Матеріали, ідеї та погляди, представлені у цьому виданні, сформовані з урахуванням таких підходів:

- *інституційного² (розгляд тих норм, правил та цінностей міжнародної соціальної роботи, що просуваються інституціоналізованими глобальними фаховими спільнотами);*
- *транснаціонального³ (визнання можливості перенесення знань і практик розв'язання соціальних проблем крізь і понад кордони національних держав);*
- *стандартизації (врахування глобальної тенденції визначення фіксованого набору мінімальних вимог, які повинні сприяти*

---

² DiMaggio, P.J., Powell, W. W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48, 147–160.

³ Tarrow, S. (2001). Transnational politics: Contention and Institutions in International Politics. *Annual Review of Political Science*, 4, 1-20.

піднесенню якості та ефективності певної діяльності; орієнтація на ідеї випереджальної стандартизації, яка визначає рекомендовані вимоги на майбутнє, те, чого повинні прагнути соціальні працівники та викладачі соціальної роботи).

Водночас я поділяю застереження багатьох колег щодо застосування стандартів як засобу для імпорту панівних форм знань, цінностей та навичок, обов'язкових для виконання приписів⁴. У моєму розумінні глобальні стандарти соціальної роботи є професійним баченням того, як має розвиватися практика соціальної роботи та освіта в цій сфері. Стандарти мають слугувати орієнтирами, певними ідеалами для формування ефективних національних моделей, які, з одного боку, використовують кращі світові надбання, а, з іншого боку, спираються на ефективні місцеві практики.

Подяки. Навряд чи ця книжка була б можливою без моєї участі у діяльності Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи. Тому мені хочеться подякувати *Надії Кабаченко*, яка у 2010 р., будиши керівницею Школи соціальної роботи Національного університету «Киево-Могилянська академія», запропонувала мені взяти участь у виборах до Ради Директорів МАШСР. Це було трохи несподівано для мене, але дало неймовірну змогу набути розуміння того, куди рухається глобальна професійна спільнота соціальних працівників.

Особливу подяку хочу висловити *Олені Карагодіній*, завідувачці кафедри соціальної роботи та практичної психології Академії праці, соціальних відносин і туризму (де я викладаю з 2008 р.), яка ретельно вичитувала та редагувала частину перекладів глобальних

---

⁴ Grey, M., Webb, S. (2008). The Myth of Global Social Work: Double Standards and the Local-Global Divide. *Journal of Progressive Human Services*, 19(1), 61-66.

стандартів із соціальної роботи, допомагала підшукувати слова та конструкти, які будуть зрозумілими вітчизняній професійній спільноті, всіляко підтримувала ідею популяризації у вітчизняному середовищі міжнародних підходів до практики та освіти із соціальної роботи.

Зазвичай, у своїх публікаціях я не згадую родину. Але у цьому виданні мені хочеться висловити слова щирої подяки моєму чоловікові – Валерію Левченку, котрий порадив мені відійти від простого збірника перекладів і додати більше змістовної інформації, пояснити історичні факти та зробити книжку більш ілюстративною. Надзвичайно ціную можливість отримувати від тебе критичні відгуки, подискутувати про форму подання матеріалу і вдячна за ті комфортні умови, в яких виник цей текст.

Слово до читачів. *Дуже хочеться вірити, що вітчизняні фахівці із соціальної роботи, практики, викладачі, студенти, отримають завдяки цьому виданню більше інформації стосовно напрямів розвитку професійної міжнародної соціальної роботи. А також, що ця книжка прислужиться подальшій професіоналізації соціальної роботи в Україні.*

РОЗДІЛ 1

Сучасні уявлення про міжнародну соціальну роботу

- 1.1. Міжнародна соціальна робота як феномен*
- 1.2. Напрями міжнародної соціальної роботи*
- 1.3. Ключові теорії, що сприяли розвитку міжнародної соціальної роботи*

1.1. Міжнародна соціальна робота як феномен

Глобалізація як процес швидкого поширення людей та капіталів, взаємопроникнення ідей зумовила виникнення такого явища як «міжнародна соціальна робота». Воно увійшло в науковий обіг в 40-х роках ХХ ст., проте його дослідження набуло широко розвитку у 1990-х роках.

З-поміж відомих дослідників міжнародної соціальної роботи можна відзначити таких американських науковців, як Кетрін Кендал (1978)⁵, Джеймс Мідглі (1981)⁶; Тоні Тріподі та Міріам Потоцкі-Тріподі (2006)⁷, Лін Хілі (2008)⁸, Мерл «Тері» Хокенстад (1997)⁹. У плеяді британських науковців згадаємо Лену Доміnellі (2010)¹⁰, Карен Лайонс (2006)¹¹, Малкома Пейна (2008)¹², Річарда Хагмана (2010)¹³.

⁵ Kendall, K. A. (1978). *The IASSW 1928-1978: A Journey of Remembrance*. In Kendall, K. A., ed. *Reflections on Social Work Education 1950-1978* (pp. 170-191). New York: IASSW.

⁶ Midgley, J. (1981). *Professional Imperialism: Social Work in the Third World*. London: Heinemann.

⁷ Tripodi, T., Potocky-Tripodi, M. (2006). *International Social Work Research: Issues and Prospects*. USA: Oxford University Press.

⁸ Healy, L. M. (2008). *International Social Work: Professional Action in an Interdependent World*. 2 ed. New York: Oxford University Press.

⁹ Hokenstad, M.C., Midgley, J., eds. (1997). *Issues in International Social Work: Global Challenges for a New Century*. Washington, DC: NASW Press.

¹⁰ Dominelli, L. (2010). *Social Work in a Globalising World*. Oxford: Polity Press.

¹¹ Lyons, K. (2006). Globalization and Social Work: International and Local Implications. *British Journal of Social Work*, 36 (3), 365-380.

¹² Payne, M., Askeland, G. A. (2008). *Globalization and International Social Work: Postmodern Change and Challenge*. Aldershot: Ashgate.

¹³ Hugman, R. (2010). *Understanding International Social Work: A Critical Analysis*. Basingstoke: Palgrave.

Концептуалізація міжнародної соціальної роботи відбулась також завдяки працям австралійської науковиці Мел Грей (2005)¹⁴, норвезької дослідниці Гурід Ага Аскеленд (2008)¹⁵ та інших науковців.

Міжнародна соціальна робота

☑ Міжнародна професійна практика і здатність професії соціальна робота та тих, хто до неї належить, до дій на міжнародному рівні (американська дослідниця Лін Хілі, 2008¹⁶).

У дослідженнях закордонних авторів спостерігається прагнення пояснити схожі тенденції розвитку практики соціальних служб, пересення технологій такої практики із країни в країну, а також зрозуміти появу глобальних соціальних проблем і можливості соціальних працівників протидіяти цим явищам. Власне, саме ці аспекти й становлять предметне поле міжнародної соціальної роботи.

Водночас деякі вчені, як-от Мел Грей (2005)¹⁷, Лена Домінеллі (2010)¹⁸ вказують на сутнісні відмінності між різними

---

¹⁴ Gray, M. (2005). Dilemmas of international social work: Paradoxical processes in indigenisation, universalism and imperialism. *International Journal of Social Welfare*, 14(2), 230-237.

¹⁵ Payne, M., Askeland, G. A. (2008). *Opt. cit.*

¹⁶ Healy, L. M. (2008). *Opt. cit.*

¹⁷ Gray M. *Opt. cit.*

¹⁸ Dominelli L. *Opt. cit.*

регіонами світу у розумінні соціальної роботи, відмінні концептуалізації практики та неоднакову професійну ідентичність у різних країнах, що робить концепцію міжнародної соціальної роботи уразливою й такою, що потребує постійного перегляду.

Російська дослідниця Єлена Пріступіна (2013)¹⁹, аналізуючи проблемне поле феномена міжнародної соціальної роботи, зосереджується на:

1) змісті практики діяльності соціальних працівників на глобальному рівні щодо реалізації прав людини та ідей соціальної інклюзії (міжнародна практика захисту дітей; робота з біженцями; створення безбар'єрного середовища для пересування, можливості для соціальної мобілізації);

2) механізмах здійснення міжнародної соціальної роботи (ухвалення та використання міжнародних нормативно-правових актів і професійних стандартів; уніфікація термінології соціальної роботи; розвиток академічної мобільності та проведення міжнародних досліджень).

На увагу заслуговує позиція дослідника Надера Ахмаді із Швеції (2003)²⁰, відповідно до якої важливо зосереджуватись не тільки на тому, як здійснюється практика міжнародної соціальної роботи, а й на тому, яким саме цілям вона слугує.

---

¹⁹ Пріступіна, Е. Н. (2013). Взаимодействие в системе международной социальной работы. *Педагогическое образование в России*, 1, 193–200.

²⁰ Ahmadi, N. (2003). Globalisation of consciousness and new challenges for international social work. *International Journal of Social Welfare*, 12, 14–23.

Цілі міжнародної соціальної роботи

(за Надером Ахмаді, 2003²¹):

- Зміцнення демократії, зокрема усунення бідності
- Глобальна солідарність, запобігання конфліктам, підтримка миру
- Зменшення впливу національних держав
- Знаходження рішень на базі регіональних потреб за межами національних кордонів
- Залучення нових соціальних суб'єктів до пошуку спільних рішень

Таким чином, у закордонній науковій літературі сформувалось уявлення про міжнародну соціальну роботу як про транснаціональну діяльність (діяльність понад кордони) соціальних працівників та тих, хто представляє професію соціальна робота, щодо підвищення добробуту людей і поваги до їх гідності.

У вітчизняній науковій літературі, приміром, Микола Лукашевич та Іван Мигович (2002)²², Ганна Попович (2000)²³ під міжнародною соціальною роботою мають на увазі практику соціальної роботи, здійснювану у зарубіжних країнах (тобто

---

²¹ Ahmadi N. *Opt. cit.*

²² Лукашевич, М. П., Мигович, І. І. (2002). *Теорія і методи соціальної роботи*. Київ: МАУП.

²³ Попович, Г. М. (2000). *Соціальна робота в Україні і за рубежом*. Ужгород: Гражда.

«закордонну» («зарубіжну») соціальну роботу, а зовсім не «транснаціональну», тобто діяльність понад кордони, як її трактують, наприклад, Тоні Тріподі та Меріам Потоцькі-Тріподі (2006)²⁴.

1.2. Напрями міжнародної соціальної роботи

У науковій літературі виокремлюють різні напрями міжнародної соціальної роботи. Це зумовлено наявністю різноманітних механізмів реалізації міжнародної соціальної роботи. До таких механізмів віднесено дії, які передбачають обмін практикою і формування наднаціонального нормативного та фахового регулювання розв'язання соціальних проблем, визначення «ідеалістичних концепцій» розвитку соціальної роботи як професійної діяльності та академічної дисципліни.

Саме різноплановість, різновекторність міжнародної соціальної роботи підстави вченим для формування різних класифікацій, що описують її напрями. Однією з найбільш відомих можна вважати класифікацію американської дослідниці Лін Хілі (2008)²⁵, на думку якої міжнародна професійна діяльність соціальних працівників відбувається за чотири напрями.

²⁴ Tripodi, T., Potocky-Tripodi M. *Opt.cit.*

²⁵ Healy, L. M. *Opt.cit.*

Напрями міжнародної соціальної роботи

(за Л. Хілі, 2008²⁶):

- ➔ внутрішня практика, що відповідає міжнародним стандартам і має міжнародний вимір
- ➔ професійний обмін
- ➔ практика на міжнародному рівні
- ➔ розвиток міжнародної політики та представництва інтересів клієнтів

Річард Хагман (2010)²⁷ виокремлює значно більшу кількість складових міжнародної соціальної роботи, зокрема:

1) **практика соціальної роботи в іншій країні**, ніж на батьківщині соціального працівника (наприклад, передача досвіду з країни, де соціальна робота добре розвинута, до країни, де вона робить лише перші кроки, тобто безпосередній трансфер практики, який інший дослідник – Дж. Мідглі назвав «професійним імперіалізмом»²⁸);

2) **робота з окремими особами, сім'ями або громадами, які походять з іншої країни**, ніж соціальний працівник (наприклад, робота з біженцями та шукачами притулку, трудовим та іншими мігрантами);

---

²⁶ Nealy, L. M. *Opt.cit.*

²⁷ Hugman, R. *Opt.cit.*

²⁸ Midgley, J. *Opt.cit.*

3) **робота з міжнародними організаціями** (наприклад, співпраця з недержавними або наддержавними організаціями, як-от ЮНІСЕФ, ПРООН, ВООЗ тощо);

4) **співпраця між країнами**, під час якої соціальні працівники обмінюються ідеями або працюють разом у транснаціональних проєктах (наприклад, візити практиків, університетських викладачів і дослідників, що працюють разом над проєктами; міжнародні конференції та подібні заходи; студентські обміни тощо);

5) **практика розв'язання локальних проблем**, зумовлених глобалізацією соціальних систем (наприклад, вплив кризи у світовій економіці на рівень зайнятості та соціальні структурні проблеми у певній місцевості).

1.3. Ключові теорії, що сприяли розвитку міжнародної соціальної роботи

Концепція та практика міжнародної соціальної роботи живиться ідеями глобалізації, сталого розвитку, прав людини і транснаціональної демократії, соціальної інклюзії, соціального розвитку тощо, які набули значного поширення в останні десятиліття.

Дослідники з Австралії Девід Кокс та Манохар Павар (2012)²⁹ вважають, що міжнародна соціальна робота ґрунтується на чотирьох головних концептуальних, теоретичних підходах, які є ціннісно детермінованими. Ці підходи вони називають «перспективами», тобто певним способом розуміння соціальної реальності (рис. 1.1). Водночас вони звертають увагу на поширення інтегрованого підходу, який вбирає елементи різних теорій та перспектив.

Рис.1.1. Теоретичні підходи, які формують практику міжнародної соціальної роботи (за Девідом Коксом та Манохаром Паваром, 2012³⁰).

²⁹ Cox, D., Pawar, M., eds. (2012). *International Social Work: Issues, Strategies, and Programs*. 2d ed. Thousand Oaks: Sage.

³⁰ Cox, D., Pawar, M., eds. (2012). *Opt. cit.*

Глобальна перспектива міжнародної соціальної роботи

- ➔ **глобалізація**
- ➔ **локалізація**
- ➔ **єдність, конвергенція**
- ➔ **різноманіття та мультикультуралізм**
- ➔ **взаємозалежність тощо**

Погляд на міжнародну соціальну роботу крізь призму глобальної перспективи збагачує нас уявленнями про взаємопереплетеність соціальних, політичних та економічних вимірів соціальної роботи, синергетичність взаємодії наднаціональних, транснаціональних і локальних чинників.

Глобалізація

- багатоаспектний соціальний процес, змістом якого є зростання взаємозв'язку і взаємозалежності національних економік, національних політичних і соціальних систем, національних культур, а також взаємодії людини з навколишнім середовищем**

Глобалізація, як наголошує Віктор Співак (2016)³¹, є багатовимірним, комплексним явищем, яке впливає на всі сфери життя людини і змінює:

- саму людину, її спосіб існування, мислення, свідомість;
- соціум, який під впливом глобальних процесів трансформується і змінює вектор розвитку;
- характер праці та ставлення людини до неї; соціальні умови в суспільстві;
- взаємовідносини відносин між урядами різних рівнів та населенням.

Глобалізація сприймається як така, що має дві сторони – перспективну та загрозливу.

Позитивна сторона полягає в тому, що глобалізаційні процеси зумовили справжню інтернаціоналізацію соціальної роботи та освіти, швидкий обмін знаннями та технологіями. Це вплинуло, з одного боку, на запозичення кращих практик соціальної роботи інших країн, а, з іншого боку, на формування глобальної професійної спільності соціальних працівників, інтеграцію міжнародних зусиль для розв'язання соціальних проблем та впровадження транснаціональних механізмів перерозподілу суспільних ресурсів, відчуття взаємозалежності.

---

³¹ Співак, В. (2016). Соціальний діалог в умовах глобалізації: тенденції трансформаційних змін. *Вісник АПСВТ*, 3-4, 16-22.

Загрозлива сторона. Деякі науковці, наприклад Оксана Осетрова (2016, с. 3)³², звертають увагу, що помилковою і небезпечною може виявитись підміна поняття глобалізації поняттями взаємозалежності, інтеграції, універсалізму та конвергенції. Адже глобалізація не означає гармонії, а навпаки, може стати витоком конфлікту.

На думку Абе Тассе (2008)³³, дослідника, який працює у різних країнах Африки, вплив глобалізації на макрорівень суспільств і зростання числа дітей і літніх людей, що живуть у злиднях, поглиблення соціальної несправедливості, збільшення збройних конфліктів та стихійних лих по всьому світу, секс-торгівля жінками та дітьми, організована злочинність та інші проблеми поставили фундаментальні питання перед професійними асоціаціями соціальних працівників і викладачів соціальної роботи. Вони почали відчувати відповідальність за соціальний розвиток на глобальному, регіональному, національному та місцевому рівнях.

Процеси глобалізації (і конвергенції, злиття) також посилюють зворотні процеси – протидію нівелюванню національного урядування та універсалізації розв'язання соціальних проблем, формування **локалізації** та більшу увагу до місцевих знань, традицій корінних народів. Глобалізація

---

³²Осетрова О.О. Перспективи розвитку соціальної роботи в сучасних реаліях України. *Соціальна робота в Україні: основні напрями, проблеми та перспективи розвитку: Матеріали Всеукр. наук.-практ.конф. (28 квітня 2016 р.)*. Дніпро: ДНУ, 2016.

³³ Tasse, A. (2008). International Association of Schools of Social Work (IASSW). *Encyclopedia of Social Work*. Washington: NASW Press and Oxford University Press, 2, 472-473.

породила потребу в самоідентифікації, відчутті належності до конкретної групи, певної громади, а не «глобального селища»³⁴.

Актуальним стає **прагнення локальних спільнот заявити про себе**, диференціювати ті підходи до розв'язання соціальних проблем, які видаються найбільш відповідним місцевому контексту. Всюди в світі процеси децентралізації управління соціальною сферою розглядається як відповідь на неефективне державне управління.

Для професійної соціальної роботи особливим викликом у час глобалізації стала **протидія «професійному імперіалізму»** та нав'язуванню «західних» моделей соціальної роботи, далеких від місцевого контексту.

Доктрина **мультикультуралізму** як визнання співіснування культур та поваги до різних культурних традицій стали домінантною у міжнародній соціальній роботі. Водночас на рівні національних держав утвердження принципу рівності можливостей усіх громадян зіткнулося з фактичним розходженням реальних можливостей у представників етнокультурної більшості і різних меншин³⁵, тому соціальні працівники змушені особливу увагу приділяти захисту прав мігрантів, біженців, представників етнічних громад (меншин).

---

³⁴ Семигіна, Т. (2013). *Політичні аспекти охорони здоров'я: на перетині глобального і локального*. Київ: Вид-дід «Києво-Могилянська академія».

³⁵ Підскальна, О. (2016). Мультикультуралізм як феномен ростсучасного світу. *Наукові записки ІПіЕНД імені І.Кураса, НАН України*, 3-4, 102-120.

Перспектива прав людини міжнародної соціальної роботи

- ➔ цінності та принципи
- ➔ права та свободи людини
- ➔ єдність, конвергенція
- ➔ універсальність прав
- ➔ правила співіснування та поведінки людей

Права людини можна розуміти як те, що визначає базові норми, необхідні для того, щоб жити з почуттям гідності, і їх універсальність впливає з того, що, принаймні, в цьому всі люди рівні.

Американська дослідниця Сьюзана Меп (2020)³⁶ наголошує, що погляд крізь призму прав людини змінює наше бачення суспільства, соціальних проблем та ролі фахівців із соціальної роботи.

Права людини

- ☑ комплекс природних і непорушних свобод і юридичних можливостей, обумовлених фактом існування людини в суспільстві

Концепція прав людини знайшла відображення у численних міжнародних актах — Загальній декларації прав людини (1948),

³⁶ Меп, С. (2020). *Human Rights and Social Justice in a Global Perspective: An Introduction to International Social Work*. 3d ed. New York: Oxford University Press.

Європейській конвенції про захист прав і основних свобод людини (1950), Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (1966), Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права (1966), Конвенція про права дитини (1989), Конвенція про права осіб з інвалідністю (2006) тощо, а також у національному законодавстві – конституціях держав.

Загальновизнаними та фундаментальними правами людини вважають: право на життя; право на незастосування до особи тортур, насилля або іншого жорстокого чи принижуючого людську гідність поводження або покарання; право на недоторканність приватного життя, особистої і сімейної таємниці, захист своєї честі й гідності, свободи совісті й віросповідання; право на суд, захист тощо³⁷.

Права людини поділяють на:

- 1) **негативні** (обов'язки держави та інших людей стримуватися від тих або інших дій у ставленні до особи) та **позитивні** (обов'язки держави, осіб і організацій надати громадянину ті або інші блага, здійснювати певні дії);
- 2) економічні, соціальні, політичні, екологічні, культурні, громадянські та особисті права і свободи громадян, а також біженців та осіб без громадянства.

Права людини вважаються універсальними. Це означає, що вони однаково стосуються всіх людей в усьому світі, без обмежень за часом та відмінності у расі, кольору шкіри, статі,

---

³⁷ Шемчушенко, Ю.С., ред. (2002). Права людини. *Юридична енциклопедія [у 6 т.]*. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажан, 4, 710.

релігійних, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану тощо.

Для соціальних працівників важливо, що права людини по суті формують правила, як на практиці повинні співіснувати люди і суспільства. В основі концепції прав людини лежать такі основні цінності, які співвідносні з ключовими цінностями соціальної роботи:

- **людська гідність;**
- **рівність.**

Концепція прав людини пропонує й інші цінності, які можуть стати в пригоді під час практики соціальної роботи:

- **свобода** (примушування робити щось всупереч нашому бажанню принижує людську особистість);
- **повага до інших** (відсутність поваги до інших не дозволяє оцінити їх індивідуальність і їх людську гідність);
- **недискримінація** (неможливо оцінювати людей на підставі фізичних або інших) ознак, що не мають відношення до людської гідності)
- **толерантність** (нетерпимість означає відсутність поваги до відмінностей, а рівність не означає тотожності або однаковості);
- **справедливість** (оскільки люди, рівні у своїй належності до людського роду, то заслуговують справедливого ставлення);

- **відповідальність** (повага прав інших осіб тягне за собою відповідальність за свої дії і надає зусилля для реалізації прав всіх і кожного)³⁸.

Реалізація прав людини стикається з низкою *перешкод*:

- невідповідним розумінням вимог стандартів прав людини;
- відсутністю дієвих механізмів захисту прав людини;
- браком політичної волі деяких урядів, політичних партій, суб'єктів громадянського суспільства, судової влади забезпечити дотримання прав людини;
- «конфліктом прав» (суперечностей, які можуть виникнути між різними правами людини або одними і тими же правами різних людей);
- можливою невідповідністю між правами людини та особливими культурними традиціями, які можуть виявитися шкідливими для певної групи людей, наприклад для жінок.

Саме тому важливою є роль соціальних працівників та антидискримінаційна практика: наразі на всіх рівнях соціальної роботи захист (адвокація) прав людини вважається основою сучасної соціальної роботи³⁹.

Такі підходи до соціальних змін та адвокації прав людини ґрунтуються на структуралістському баченні соціальних проблем як таких, що зумовлені несправедливістю у суспільстві, та

---

³⁸ Рада Європи (2002). *КОМПАС: Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді*, <https://www.coe.int/uk/web/compass/what-are-human-rights>

³⁹ Мapp, S., McPherson, J., Androff, D., Gatenio Gabel, S.G. (2019). Social Work Is a Human Rights Profession. *Social Work*, 64: 259-269.

викликах для реалізації прав людини. Ці підходи співіснують із клінічною соціальною роботою, соціально-психологічними інтервенціями⁴⁰.

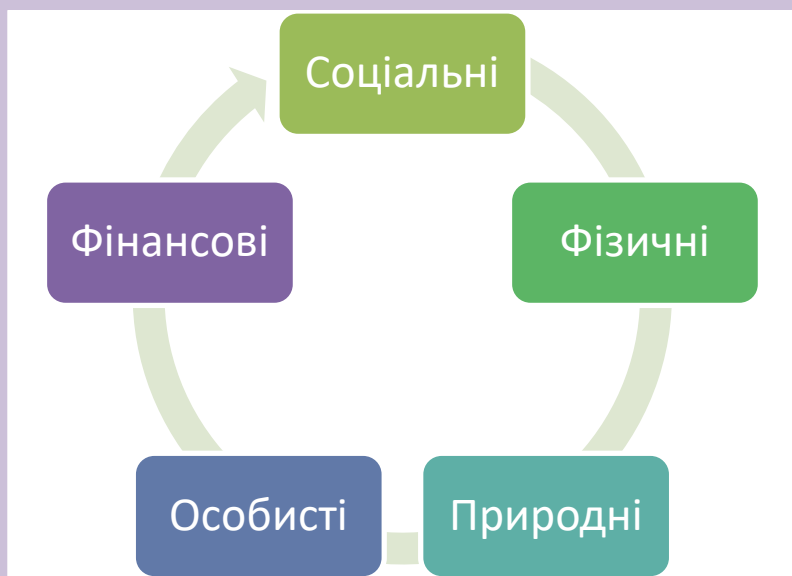
Перспектива соціального розвитку міжнародної соціальної роботи

- розвиток громад і людського капіталу
- проактивні, активістські підходи
- багатовимірність та багаторівневність
- соціальні інвестиції та соціальне підприємництво
- орієнтація на цінності

У сучасній соціальній роботі набув поширення **розвивальний підхід (developmental approach)**. Він передбачає, що людина, група, громада, яка потрапила у несприятливу ситуацію, можуть вибратися з неї, якщо матимуть достатньо ресурсів. Відтак соціальні працівники, орієнтуючись на сильні сторони клієнтів, мають працювати над поверненням людей до активної участі в економічному та суспільному житті, мотивувати їх до пошуку ресурсів.

⁴⁰ Androff, D. (2016). *Practicing rights: Human rights-based approaches to social work practice*. New York: Routledge.

У межах розвивального підходу виокремлюють різні стратегії. Наприклад, *підхід сталого забезпечення засобів існування (Sustainable Livelihoods Approach)*, розроблений у 1990-х роках у Великій Британії і активно застосовуваний з того часу у різних країнах світу⁴¹, спирається на ідею п'ять типів активів (ресурсів), якими володіють окремі особи, домогосподарства чи громади (рис. 1.2).

Рис.1.2. Активи (ресурси) особи та громади, які слід розвинути шляхом активізації та співпраці

⁴¹ PACT (2009). The PLHIV Entrepreneur Group Project. China: Yunnan, 2009.

У багатьох країнах розвивальний підхід слугує основою для програм соціального захисту бідних та маргіналізованих груп суспільства, спрямованих на надання мікрокредитів на започаткування власної справи, підтримку соціального підприємництва (підприємницької діяльності, націленої на пом'якшення або розв'язання соціальних проблем), соціальних інвестицій на реалізацію проєктів у громадах.

Дослідження⁴² засвідчили, що **соціальні інвестиційні стратегії** можуть бути застосовані соціальними працівниками в їхній повсякденній практиці з населенням, включаючи сім'ї та дітей, людей з психічними захворюваннями, бездомну молодь, людей з обмеженими можливостями, людей похилого віку та тих, хто в системі виправної системи. Сприяючи повній соціальній та економічній участі клієнтів за допомогою різноманітних стратегій, таких як мікропідприємства або програми з розбудови активів, практики можуть допомогти здійснити суттєві зміни в житті клієнтів та в їх громадах.

Розвивальні стратегії ґрунтуються на ідеях **мобілізації громади** та між секторальної взаємодії.

Мобілізація громад

процес, метою якого є активізація діяльності всередині громади та об'єднання її ресурсів

⁴² Gray, M., ed. (1998). *Developmental Social Work: Theory and practice*. Cape Town: David Philip; Midgley, J., Conley, A. (2010). *Developmental Social Work: Social Work and Social Development : Theories and Skills for Developmental Social Work*. New York: Oxford University Press; Midgley, J. (2014) *Social development: theory and practice*. London: Sage.

Результатом мобілізації має бути спроможна громада, яка системно та якісно задовольняє потреби своїх громадян. Важливим принципом мобілізації має бути залучення всіх членів громади, відповідно до їх ресурсів та можливостей і створення такого середовища, де потреби кожного будуть задоволені та кожен зможе реалізувати себе.

Процес мобілізації представляють у вигляді низки етапів (визнання соціальної проблеми, визначення лідерів громади, пошук ресурсів, розв'язання соціальної проблеми, перехід до сталого розвитку)⁴³.

У різних країнах світу та в документах глобальних організацій визнається важливість активізації особи та мобілізації громад задля розв'язання соціальних проблем, а також мотиваційних заходів до такої діяльності та належного рівня соціальних інвестицій.

Екологічна перспектива міжнародної соціальної роботи

- ➔ сталий, збалансований розвиток
- ➔ екологічна справедливість
- ➔ життєстійкість, резилієнс
- ➔ різноманіття та холі стичний підхід

⁴³ Палатна, Д. (2020). Як мобілізуються територіальні громади? *Wissenschaftliche Ergebnisse und Errungenschaften: 2020: der Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten «ΛΟΓΟΣ» zu den Materialien der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz* (B. 2). München: Europäische Wissenschaftsplattform, 122-124.

Ідея сталого розвитку («sustainable development»), тобто збереження якісних параметрів життя для більшості населення Землі, зосереджена на тому, що вирішення актуальних проблем на глобальному, регіональному і локально-національному масштабах та вимагає системних соціальних інновацій, зміни цінностей і пріоритетів в сучасному соціальному просторі. Світовою спільнотою визнано, що перспективи світового розвитку у вирішальній мірі залежатимуть від стану навколишнього природного і соціального середовища⁴⁴. Компоненти сталого розвитку – на рис. 1.3.

«Sustainable development» також перекладають, як «збалансований розвиток», «стійкий розвиток» тощо.

Сталий розвиток

☑ Загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, зокрема їх потреби в безпечному і здоровому довкіллі

Обговорення концепції сталого розвитку відбулось під час конференції ООН з проблем довкілля та розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), а також на IX спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН з тих же питань за участі глав держав та урядів (Нью-Йорк, 1997 р.).

⁴⁴ UN (1987). *Our Common Future : Report of the World Commission on Environment and Development*. [http:// www.undocuments.net/our-common-future.pdf](http://www.undocuments.net/our-common-future.pdf)

Рис.1.3. Компоненти сталого розвитку

У 2012 р. ухвалили документ «Майбутнє, якого ми прагнемо». Саме на його основі робоча група ООН підготувала звіт «Дорога до гідності до 2030 року: припинення бідності, трансформація життя і захист планети», оприлюднений у грудні 2014 р.⁴⁵. У 2015 р. після широкої дискусії документів, що були у вільному доступі на сайті ООН, було ухвалено Глобальні цілі сталого розвитку⁴⁶. На рис 1.4. представлено графічне зображення цілей сталого розвитку.

⁴⁵ Семигіна, Т. (2017). Завдання соціальної роботи у контексті Цілей сталого розвитку. *Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри. Мат-ли міжнар.наук.-практ. конф.* Київ: АПСВТ, 138-141.

⁴⁶ UN (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for sustainable Development. <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

Рис.1.4. Глобальні цілі сталого розвитку на період до 2030 р., ухвалені ООН⁴⁷.

⁴⁷ПРООН (2020). Глобальні Цілі сталого розвитку.

<https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>

Глобальні цілі сталого розвитку і сучасна соціальна робота мають багато спільного. Наприклад, документ ООН використовує такі поняття, як людська гідність, повага до різноманітності, рівність і недискримінація, розширення можливостей, впевненість, самопомога і реалізація повного потенціалу людини. Ці поняття важливі для практики соціальної роботи, адже вони становлять основу професійного світогляду соціальних працівників.

Розвиток екологічної перспективи зумовив поширення у різних країнах таких напрямів соціальної роботи, як:

- **соціально-екологічна практика соціальної роботи**, яка підносить ідеї сталого позитивного середовища людини та громади; обґрунтовує специфічну практику втручання соціальних працівників в умовах екологічних та техногенних катастроф;
- **«зелена соціальна робота»**, яка спирається на структурний підхід до розв'язання проблем соціальної нерівності та бідності, наголошують на потребі такої діяльності соціальних працівників, яка була б орієнтована на забезпечення гідних умов навколишнього середовища та «екологічної справедливості» (тобто рівності в доступі до природних ресурсів), належного і рівного доступу до природних ресурсів;
- макросистемна **«політична соціальна робота»** як відповідь на економічну кризу та політику економічної ощадливості, яка знайшла вираження у сутнісному перегляді соціальних програм.

В основі екологічної перспективи – **холістичний (цілісний) підхід** до всіх народів, інших живих істот рослин та тварин, а також фізичної екосистеми; визнання взаємозв'язку між усіма цими складовими; переосмислення обов'язку піклуватися про інших, зокрема обов'язку піклуватися про планету.

Екологічна перспектива продовжує традиції радикальної (критичної) парадигми соціальної роботи, яка протистоїть неолібералізації та бездумній індустріалізації, ставленню людей до природи та планети як до засобу, який слід експлуатувати, щоб заробити прибуток для тих, хто любить розкішний і багатий спосіб життя⁴⁸

Завдання соціальної роботи у контексті екологічної перспективи полягають у втіленні підходів, орієнтованих на забезпечення стійкого соціального розвитку людей та громад, у яких вони мешкають, обстоювання прав людини, зокрема на безпечне середовище, збалансований глобальний розвиток в умовах збереження біосфери.

---

⁴⁸ Oxfam (2014). Economy for the One Per Cent. <https://policy-practice.oxfam.org.uk/ourwork/inequality/an-economy-for-the-one-percent>

РОЗДІЛ 2

Глобальні професійні організації у сфері соціальної роботи

- 2.1. Суб'єктність міжнародної соціальної роботи*
- 2.2. Міжнародна федерація соціальних працівників
(МФСП)*
- 2.3. Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи
(МАШСР)*
- 2.4. Ключові документи міжнародних професійних
асоціацій, ухвалені в XXI столітті*

2.1. Суб'єктність міжнародної соціальної роботи

Міжнародна соціальна робота має певну **інституційну базу**, тобто інституції, мета яких полягає у формуванні міжнародних (глобальних, регіональних, наднаціональних, транснаціональних) підходів до розв'язання соціальних проблем завдяки залученню професійних соціальних працівників.

До таких інституцій, з певною умовністю, можна віднести:

- **міжнародні (міждержавні, міжурядові) організації**, які визначають політику, пріоритети та стандарти, що мають важливе значення для фахової соціальної роботи, та діють на глобальному та регіональному рівнях;
- **міжнародні допомогові організації**, які через донорське фінансування підтримують становлення системи соціальних послуг у країнах, що розвиваються, сприяють перенесенню знань з однією країни до іншої, а також прямо чи опосередковано професіоналізації соціальної роботи;
- різного роду **міжнародні благодійні та громадські організації**, які підтримують розширення спектру соціальних послуг у країнах, що розвиваються, реалізацію соціальних ініціатив місцевих громад, розвиток знань і навичок соціальних працівників.

Важливу роль у становленні соціальної роботи як професії відіграють **фахові асоціації соціальних працівників**, які діють

на національному, регіональному (наднаціональному) та глобальному рівнях.

На рис. 2.1 представлено умовну класифікацію інституцій, що мають відношення до міжнародної соціальної роботи.

Рис. 2.1. Класифікація інституцій, що мають відношення до міжнародної соціальної роботи

Ключовими фаховими міжнародними організаціями у галузі соціальної роботи можна вважати Міжнародну федерацію соціальних працівників (МФСП) та Міжнародну асоціацію шкіл соціальної роботи. Обидві організації (разом із Міжнародною Радою із соціального добробуту) були утворені ще 1928 р. у

вигляді Міжнародного постійного секретаріату соціальних працівників і суттєво прислужилися інтернаціоналізації соціальної роботи. Як зауважують американські дослідниці Кетрін Кендал (1978)⁴⁹ та Лін Хілі (2008)⁵⁰, нова професія прагнула якнайшвидшого становлення та вдосконалення, задля чого її активісти намагались відвідувати різні країни та переймати позитивний досвід, проводили міжнародні симпозиуми та конференції, засновували міжнародні організації тощо. Цього ж домагались і освітяни, котрі відкрили академічні програми підготовки соціальних працівників.

Архівне фото 1928 року членів правління Міжнародного постійного секретаріату соціальних працівників

⁴⁹ Kendall, K. A. (2008). *Opt.cit.*

⁵⁰ Healy, L. M. (1978). *Opt.cit.*

Зараз МФСП, МАШСР, Міжнародна Рада із соціального добробуту:

- визначають **глобальні пріоритети соціальної роботи** і здійснюють моніторинг щодо їх дотримання, публікують звіти з цього приводу;
- щодвароки проводять **світові (глобальні) конгреси із соціальної роботи**,
- спільно видають журнал «Міжнародна соціальна робота» («International Social Work») ⁵¹,
- ухвалюють глобальні фахові стандарти із соціальної роботи.

Ці три міжнародні організації впродовж десятиліть мають офіційний консультативний статус у Раді з економічних і соціальних питань Організації Об'єднаних Націй та в інших структурах ООН і відповідних організаціях. Вони щороку проводять у третій вівторок березня **Всесвітній день соціальної роботи** під егідою ООН. Його мета – привернути увагу до професії, її здобутків та викликів.

Так, у 2017 та 2018 рр. Всесвітній день соціальної роботи проходив під гаслом "Забезпечення сталості громад та навколишнього середовища". Заходи з нагоди цього дня відбулися у штаб-квартирах ООН у Нью-Йорку та Женеві. Регіональні та національні асоціації соціальних працівників, університети, відомства та організації у різних країнах світу провели акції та зустрічі. У 2019 та в 2020 рр. темою Всесвітнього дня стало «Сприяння важливості людських відносин».

---

⁵¹ International Social Work (2020). *About this journal*. <https://journals.sagepub.com/home/isw>

Архівні плакати до Всесвітнього дня соціальної
роботи (<https://www.ifsw.org/social-work-action/world-social-work-day>)

2.2. Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи (МАШСР)

Ідея заснування **Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи** (International Association of Schools of Social Work) була висловлена у **1928 р.** на першій Міжнародній конференції з соціальної роботи, що проходила в Парижі. Цю ідею підтримало 46 членів засновників із 10 країн.

Через рік, у червні 1929 р. у Берліні, ухвалено Конституцію Міжнародного комітету шкіл соціальної роботи.

Першою президенткою МАШСР стала **Алісе Саломон** з Німеччини (яка очолювала асоціацію до 1946 р.).

Після переїзду Саломон до США (через переслідування нацистів) та тимчасового зупинення діяльності під час Другої світової війни, організація продовжила зростання, сприяла міжнародним обмінам та розвивала загальні підходи до соціальної роботи.

У 1971 р. сформовано Секретаріат і на штатну посаду виконавчого секретаря призначено визнану американську діячку Кетрін Кендал (офіс утримувався до 1990-х, і був розформований через фінансову кризу, і з того часу вся діяльність відбувається на волонтерській засадах)⁵².

У 2019 р. МАШСР відзначала своє 90-річчя.

Характеристики організації подано в табл. 2.1.

⁵² Nadkarni, V., Semigina, T. (2015). International Association of Schools of Social Work. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 12, 474–479.

Табл. 2.1. Інформація про МАШСР (станом на 2020 р.)⁵³

Ключові цілі організації	<ul style="list-style-type: none"> • Представляти та просувати освіту із соціальної роботи по всьому світу у партнерстві з національними, регіональними та міжнародними асоціаціями • Створити та підтримувати зацікавлену спільноту викладачів та програм соціальної роботи • Підтримувати та сприяти участі у взаємному обміні ресурсами досліджень та навчальних програм • Просувати освітні стратегії та політику для більш справедливого та рівноправного світу
Ключовий документ	<ul style="list-style-type: none"> • Конституція Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи (чинна версія затверджена у 2016 р.)
Тип членства	<ul style="list-style-type: none"> • Колективне: школи соціальної роботи, університети • Індивідуальне: викладачі соціальної роботи • Афілійоване: національні асоціації та організації
Кількість членів	<ul style="list-style-type: none"> • Колективних: 483 школи (із біля 70 країн) • Індивідуальних: 181 особа • Афілійоване: 4 організації
Керівні органи	<ul style="list-style-type: none"> • Генеральна Асамблея (скликається щодвароки) • Рада Директорів: частину членів делегують регіональні та національні асоціації, які є членами МАШСР, частину – обирають члени асоціації шляхом прямого голосування
Президент(ка)	<ul style="list-style-type: none"> • Обирається кожні 4 роки, може бути 2 терміни поспіль • У 2016-2020 та 2020-2024 рр. Аннамарія Кампаніні (Італія)
Віце-президент(ки)	<ul style="list-style-type: none"> • 5 регіональних віце-президентів, які є президентами регіональних асоціацій шкіл соціальної роботи р
Місце розташування	<ul style="list-style-type: none"> • Зареєстрована у США як благодійна організація • Адміністративний офіс розташовується за місцем перебування Президента МАШСР або деінде (за рішенням Ради Директорів)

⁵³ IASSW (2020). *About IASSW*. <https://www.iassw-aiets.org>

2.3. Міжнародна федерація соціальних працівників (МФСП)

Попередником **Міжнародної федерації соціальних працівників** (International Federation of Social Workers) вважають Міжнародний постійний секретаріат соціальних працівників (утворений у 1928 р. у Парижі соціальними працівниками з кількох країн Європи та США). Організація перестала діяти під час Другої світової війни.

Дискусія щодо відновлення діяльності міжнародної професійної асоціації розпочалась у 1950-х. Офіційно Міжнародна федерація соціальних працівників була створена **у 1956 р.** Основною метою організації на той момент було просування соціальної роботи як професії, яка має професійні стандарти та власні етичні правила.

Першою президенткою була обрана **Марі-Луїза Жине** із Франції. Вона очолювала Федерацію у 1956-1962 рр.

У 1959 р. МФСП отримала консультативний статус в Економічній і Соціальній Раді ООН. Вона також співпрацює з Всесвітньою організацією здоров'я (ВООЗ), Дитячим Фондом ООН (ЮНІСЕФ), Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) тощо.

Штаб-квартира МФСП кілька разів переміщувалась з країни в країну (США, Норвегія, Швейцарія). Федерація має постійний Секретаріат. Характеристики організації представлено в табл. 2.2.

Табл. 2.2. Інформація про МФСП (станом на 2020 р.)⁵⁴

Ключові цілі організації	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяння соціальній справедливості, правам людини та інклюзивному соціальному розвитку шляхом підтримки соціальної роботи, найкращих моделей практики та сприяння міжнародному співробітництву
Ключовий документ	<ul style="list-style-type: none"> • Конституція Міжнародної федерації соціальних працівників (чинна версія затверджена у 2016 р.)
Тип членства	<ul style="list-style-type: none"> • Колективне: репрезентативні національні асоціації соціальних працівників (асоціації, члени якої повинні мати освіту з соціальної роботи і повинні практикувати або мають намір практикувати соціальну роботу)
Кількість членів	<ul style="list-style-type: none"> • Колективних: 144 (представляють понад три мільйони соціальних працівників з п'яти регіонів світу)
Керівні органи	<ul style="list-style-type: none"> • Загальні Збори (скликаються щодвароки) • Виконавчий комітет: Глобальний Президент, Віце-Президент, Скарбничий, по 2 представники з кожного з 5 регіонів (один із яких обирається Регіональним Президентом, а інший – Регіональним Віце-Президентом)
Президент(ка)	<ul style="list-style-type: none"> • Обирається кожні 4 роки, може бути 2 терміни поспіль • У 2018-2022 рр. Сілвана Мартінез (Аргентина)
Місце розташування	<ul style="list-style-type: none"> • Зареєстрована у Швейцарії як благодійна організація • Адміністративний офіс розташовано у Женеві, його очолює Виконавчий секретар Рорі Труел

⁵⁴ IFSW (2020). *About IFSW*. <https://www.ifsw.org/about-ifsw/>

2.4. Ключові документи міжнародних професійних асоціацій, ухвалені в ХХІ столітті

Документи, ухвалені Міжнародною федерацією соціальної роботи та Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи (деякі у співпраці з Міжнародною Радою соціального добробуту) формують певну світоглядну базу міжнародної соціальної роботи, визначають пріоритети діяльності глобальної професійної спільноти соціальних працівників.

Робота над окремими міжнародними стандартами, насамперед етичними принципами соціальної роботи як професії, розпочалась після Другої світової війни, але перші відчутні здобутки у вугляді узгоджених різними національними асоціаціями документів з'явилися лише у 1970-х роках.

У таблиці 2.3 представлено документи, ухвалені ключовими фаховими міжнародними організаціями у галузі соціальної роботи після 2000-го року. Їх заміна зумовлена тим, що за рішенням міжнародних організацій вони мають регулярно переглядатися (наприклад, кожні десять років або після завершення певного встановленого періоду). Такий перегляд передбачає створення робочої групи (часто з представників різних міжнародних організацій), широкомасштабну дискусію та експертизу.

Табл.2. 3. Основні глобальні документи стосовно професійної соціальної роботи, ухвалені у 2000-2020 рр.

Тематична сфера	Назва документу	Ухвалено	Перегляд
<i>Пріоритети соціальної роботи</i>	Світові пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій (МФСП, МАШСР, Міжнародна рада соціального добробуту)	2012	2019-2020
	Роль соціальної роботи у системах соціального захисту: універсальне право на соціальний захист (МФСП)	2016	2026
	Глобальні пріоритети соціальної роботи та соціального розвитку на 2020-2030 роки (МФСП, МАШСР)	2020	Три пріоритети ще не визначено
<i>Визначення соціальної роботи</i>	Міжнародне визначення соціальної роботи (МФСП, МАШСР)	2001	2012-2014
	Глобальне визначення соціальної роботи (МФСП, МАШСР)	2014	2024
<i>Етика соціальної роботи</i>	Етика соціальної роботи, декларація принципів (МФСП, МАШСР)	2004	2014-2108
	Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи (МФСП, МАШСР)	2018	2028
<i>Освіта та дослідження у соціальній роботі</i>	Глобальні стандарти освіти та підготовки фахівців із соціальної роботи (МФСП, МАШСР)	2004	2018-2019
	Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи (МФСП, МАШСР)	2020	2030
	Документ щодо досліджень у соціальній роботі (МАШСР)	2014	-

РОЗДІЛ 3

Глобальні пріоритети соціальної роботи

- 3.1. Визначення пріоритетів соціальної роботи на глобальному рівні*
- 3.2. Документ «Глобальні пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій» (2012)*
- 3.3. Документ «Роль соціальної роботи в системах соціального захисту: універсальне право на соціальний захист» (2016)*
- 3.4. Документ «Глобальні пріоритети соціальної роботи та соціального розвитку на 2020-2030 роки» (2020)*

3.1. Визначення пріоритетів соціальної роботи на глобальному рівні

У 2012 році під час відзначення Міжнародного дня соціальної роботи в ООН було оприлюднено документ «Глобальні пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій»⁵⁵, який є своєрідною відповіддю глобальної професійної спільноти соціальних працівників на численні соціальні виклики в різних країнах.

У преамбулі документу зазначено, що ці світові пріоритети – «продукт трирічної співпраці трьох міжнародних організацій, що представляють практику соціальної роботи, навчання соціальній роботі та соціальний розвиток (Міжнародної федерації соціальних працівників, Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи та Міжнародної ради з питань соціального добробуту).

Обкладинка Глобальних пріоритетів соціальної роботи (2012 р.)

⁵⁵ IFSW(2012). *The Global Agenda for Social Work and Social Development*.
<https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/ifsw-cdn/assets/globalagenda2012.pdf>

Ключова ідея цього документу полягає у «просуванні нового світового порядку, який зробить реальністю повагу до прав людини та її гідності, а також призведе до появи іншої структури відносин між людьми»⁵⁶.

Документ визначає, що зусилля мають бути зосереджені на таких ключових сферах (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Глобальні пріоритети соціальної роботи, схвалені у 2012 р.

⁵⁶ *Opt. cit.*

Довготривала розробка та ухвалення світових пріоритетів відбувалась на тлі фахових дебатів щодо доцільності формулювання глобальних підходів для соціальної роботи, яка вважається вкоріненою в національну культуру. Широка публічна дискусія, залучення представників різних країн, національних і регіональних асоціацій соціальних працівників дали змогу підготувати документ, що виходить за межі традиційного розуміння соціальної роботи і включає питання охорони здоров'я, навколишнього середовища й сталого розвитку тощо, орієнтується передусім на розвиток людського капіталу, а не на філософію патерналістського соціального забезпечення.

Слід зауважити, що документ не має сили правового припису, він є лише **професійною платформою**, баченням фахівців щодо стратегічних цілей соціального розвитку, на досягнення яких мають спрямовувати свої зусилля соціальні працівники. Ця платформа узагальнює сформовані на основі численних дискусій уявлення про правильний соціальний порядок у сучасному глобалізованому світі та в кожному суспільстві, у взаєминах між людьми, у відносинах між людиною і державою. Таку ідеалістичну політичну платформу можна розглядати у різних аспектах:

- політичному (формування політичної свідомості, що поціновує права людини);
- соціальному (визначення принципів і форм організації суспільства, що відповідає інтересам людей та соціальних

груп, тобто узагальнена оцінка соціальних відносин з боку моралі);

- психологічному (самоусвідомлення індивіда як гідного жити в добробуті та протидія самостигматизації);
- економічному (справедливий поділ доходів та оплата праці, умов життя).

Глобальні пріоритети соціального розвитку соціальної роботи привертають увагу до питань соціальної справедливості та солідарності, формують риси певного суспільного ідеалу, з метою реалізації якого соціальні працівники та фахівці інших галузей мають здійснювати соціальні перетворення і домагатися реалізації таких механізмів державного регулювання забезпечення соціального добробуту, що повинно стати наріжним каменем політики у її глобальних, національних та локальних вимірах⁵⁷.

За час, що минув від появи нової професійної платформи, стало зрозуміло, що її впровадження матиме нелінійний характер. Деякі науковці⁵⁸ наполягають, що стратегії впровадження глобальних пріоритетів соціального розвитку, а також модернізація інших документів міжнародної соціальної роботи повинні відбуватися на регіональному рівні. Наразі активна діяльність у цьому напрямі азійських фахових організацій,

⁵⁷ Семигіна, Т. (2015). Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи. *Вісник АПСВ*, 1, 6-11.

⁵⁸ Rankopo, M. J., Osei-Hwedie, K. (2011). Globalization and Culturally Relevant Social Work: African Perspectives on Indigenization. *International Social Work*, 54(1), 137-147; Trygged, S. (2010). Balancing the Global and the Local: Some Normative Reflections on International Social Work. *International Social Work*, 53(5), 644-655.

зокрема, Асоціації шкіл соціальної роботи Азії та тихоокеанського регіону, свідчить про умовність «глобальних» підходів, залишає простір для наповнення локальним культурним змістом міжнародних дефініцій⁵⁹.

Обкладинка четвертого, останнього звіту з питань Глобальних пріоритетів

Починаючи з 2014 р. всі **світові конгреси соціальної роботи** відбувались послідовно за тематикою, окресленою документом «Глобальні пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій», так само як і **Всесвітні дні соціальної роботи**. Було підготовлено **звіти** з аналізу виконання кожного з чотирьох пріоритетів⁶⁰.

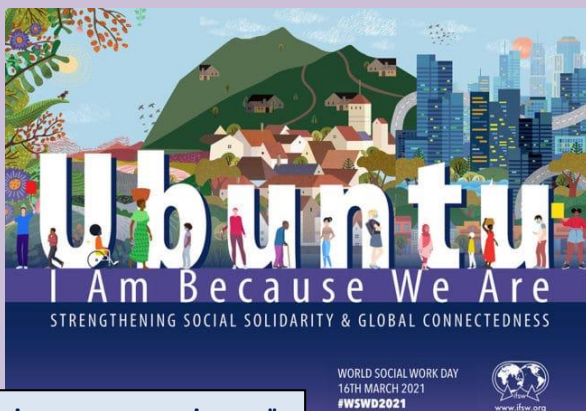
У 2016 р. Міжнародна федерація соціальних працівників схвалила документ **«Роль соціальної роботи в системах соціального захисту: універсальне право на соціальний**

⁵⁹ Семигіна, Т. В. (2013). Глобальні пріоритети соціального розвитку: імперативи для політики і практики. *Наукові записки НаУКМА. Психологічні, педагогічні науки та соціальна робота*, 149. С. 57-61

⁶⁰IFSW (2020). *The Global Observatory*. <https://www.ifsw.org/social-work-action/the-global-agenda>

захист» (2016)»⁶¹, в якому розкрито бачення професійної спільноти стосовно впровадження Рекомендації Міжнародної організації праці щодо національного впровадження мінімальних рівнів соціального захисту.

У 2018-2019 роках тривали консультації щодо **глобальних пріоритетів соціальної роботи на 2020-2030 роки**. Проте МФСП та МАШСР змогли дійти згоди тільки щодо першої теми – на 2020-2021 роки (нею стала соціальна справедливість) та домовитися щодо подальшого узгодження напрямів розвитку соціальної роботи на період до 2030 року⁶².

Плакат до Всесвітнього дня соціальної роботи у 2021 р. на тему соціальної солідарності

Далі подано авторські переклади трьох документів, які описують політичне бачення глобальних професійних організацій стосовно розвитку міжнародної соціальної роботи.

⁶¹IFSW (2020). *The role of social work in social protection systems: the universal right to social protection*, <https://www.ifsw.org/the-role-of-social-work-in-social-protection-systems-the-universal-right-to-social-protection/>

⁶² IASSW (2020). *2020 to 2030 global agenda for social work and social development framework*. <https://www.iassw-aiets.org/global-agenda/>

3.2. Документ «Глобальні пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій» (2012)⁶³

НАШІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Ми, соціальні працівники, викладачі та практичні працівники, орієнтовані на соціальний розвиток, щодня стаємо свідками реалій особистісних, соціальних та суспільних проблем. Ми розуміємо, що наразі настав час для спільної діяльності на всіх рівнях, з метою змін, задля соціальної справедливості і загального утвердження прав людини, ґрунтуючись на досягненнях соціальних ініціатив та соціальних рухів.

Ми, Міжнародна федерація соціальних працівників (МФСП), Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи (МАШСР) та Міжнародна рада з питань соціального добробуту (МРСД), визнаємо, що минулий і сучасний політичний, економічний, культурний і соціальний порядок, сформований у різних контекстах, має неоднакові наслідки для світової, національних та місцевих спільнот, негативно впливає на людей. Зокрема, ми визнаємо, що:

– лише незначна частина населення світу може скористатися з усіх прав людини;

– несправедливі та погано врегульовані економічні системи, рушієм яких є неконтрольовані ринкові сили, поряд із умовами праці, що не відповідають міжнародним стандартам, браком корпоративної соціальної відповідальності, завдали шкоди здоров'ю та соціальному

⁶³ Переклад з англ. Тетяни Семигіної та Оксани Бойко. Оригінал доступний тут.
<http://cdn.ifsw.org/assets/globalagenda2012.pdf>

добробуту людей, спричинивши зубожіння і зростання несправедливості⁶⁴;

– культурне розмаїття та право на самовираження сприяють більш задовільному інтелектуальному, емоційному, моральному та духовному життю⁶⁵, однак ці права перебувають під загрозою через окремі аспекти глобалізації, які стандартизують та маргіналізують людей, та мають особливо шкідливі наслідки для корінних народів⁶⁶;

– люди живуть у громадах і досягають успіхів у системі підтримуючих відносин, проте ці відносини руйнуються панівними економічними, політичними та соціальними силами;

– здоров'я та добробут людей зазнають шкоди унаслідок нерівності та нестабільності середовища, спричинених кліматичними змінами, забрудненням, війнами та природними катастрофами, насиллям, які не отримують належної уваги з боку міжнародної спільноти.

З огляду на все висловлене, ми виступаємо за просування нового світового порядку, який зробить реальністю повагу до прав людини та її гідності, а також призведе до появи іншої структури відносин між людьми⁶⁷

У зв'язку з цим:

Ми зобов'язуємося підтримувати, впливати та заохочувати структури і системи, які дають людям змогу контролювати своє власне життя.

⁶⁴ *Прим. в оригіналі:* International Labour Organisation (ILO) (2008) Declaration on Social Justice for a Fair Globalization

⁶⁵ *Прим. в оригіналі:* United Cities and Local Governments (2004) - Agenda 21 for culture

⁶⁶ *Прим. в оригіналі:* UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity (2001)

⁶⁷ *Прим. в оригіналі:* Global Agenda for Social Work and Social Development

Ми зобов'язуємося підтримувати, впливати та заохочувати структури і системи, які займаються проблемами вирішення основних причин пригнічення та несправедливості.

Ми зобов'язуємося щиросердно і наполегливо працювати разом із людьми, які отримують послуги, та з іншими, хто поділяє наші цілі і прагнення, задля побудови соціально справедливого та чесного світу, який ми зможемо із гордістю залишити нашим нащадкам.

Вищевказане стане пріоритетним у наших зусиллях.

У 2012-2016 роках наші зусилля мають бути зосереджені на таких сферах, як:

- сприяння соціальній та економічній рівності;
- обстоювання гідності та цінності людей;
- сприяння стабільності навколишнього середовища
- зміцнення визнання важливості людських відносин

Наші зобов'язання відповідають нашим ключовим документам щодо визначення соціальної роботи⁶⁸ та етичних принципів соціальної роботи⁶⁹.

НАШІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Ці світові пріоритети – продукт трирічної співпраці трьох міжнародних організацій, що представляють практику соціальної роботи, навчання соціальній роботі та соціальний розвиток. Ці три міжнародні організації засновані 1928 року і впродовж десятиліть мають офіційний консультативний статус у Раді з економічних і

⁶⁸ Прим. в оригіналі: International Definition of Social Work (under review)

⁶⁹ Прим. в оригіналі: Ethics in Social Work, Statement of Principles

соціальних питань Організації Об'єднаних Націй та в інших структурах ООН і відповідних організаціях.

Міжнародна федерація соціальних працівників – світова федерація національних організацій соціальних працівників 90 країн, що представляє понад 750 тисяч соціальних працівників⁷⁰.

Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи – міжнародна спільнота шкіл та викладачів соціальної роботи, яка підтримує ідеї забезпечення якісної освіти, підготовки та досліджень у сфері теорії і практики соціальної роботи, управління соціальними закладами та визначення соціальної політики. МАШСР представляє 2 тисячі шкіл соціальної роботи і понад 500 тисяч студентів⁷¹.

Міжнародна рада з питань соціального добробуту – це глобальна неурядова організація, яка представляє десятки тисяч організацій з усього світу, що активно залучені до програм із сприяння соціальному добробуту, соціальному розвитку та соціальній справедливості⁷².

У процесі підготовки світових пріоритетів ми активно консультувались із соціальними працівниками, викладачами соціальної роботи та практичними працівниками, орієнтованими на соціальний розвиток. У 2010 році під час спільної конференції у Гонконгу глобальні пріоритеті дістали широку підтримку понад 3000 учасників заходу. Результатом таких консультацій стали наступні конкретні зобов'язання щодо дій.

⁷⁰ Прим. в оригіналі: www.ifsw.org

⁷¹ Прим. в оригіналі: www.iassw-aiets.org

⁷² Прим. в оригіналі: www.icsw.org

НАША РОЛЬ У СПРИЯННІ СОЦІАЛЬНІЙ ТА ЕКОНОМІЧНІЙ РІВНОСТІ

Цільова група: ООН та інші міжнародні організації

Ми зобов'язуємось підтримувати та заохочувати глобальні ініціативи, спрямовані на досягнення соціальної та економічної рівності. Ми будемо досягати цього через використання та зміцнення наших стосунків із системою ООН та іншими міжнародними організаціями. Ми будемо підтримувати Цілі розвитку тисячоліття. Наша основна мета полягає у підготовці пріоритетів для періоду після 2015 року⁷³, які передбачатимуть, зокрема, ініціативу щодо соціального захисту⁷⁴, відповідні стандарти роботи та міжнародної праці⁷⁵, ініціативу ВООЗ щодо соціальних детермінант здоров'я⁷⁶, а також освіти для всіх⁷⁷.

⁷³ *Прим. в оригіналі:* UN General Assembly (2011) Accelerating progress towards the Millennium Development Goals - Annual report of the Secretary-General

⁷⁴ *Прим. в оригіналі:* Термін "соціальний захист" використовують на позначення захисту, що надається в системі соціального забезпечення при настанні соціальних ризиків і потреб. Соціальний захист часто інтерпретують як такий, що має ширший характер, ніж соціальне забезпечення (у тому числі, зокрема, захист, що забезпечується між членами сім'ї або членами місцевої громади). <http://www.social-protection.org>

⁷⁵ *Прим. в оригіналі:* ILO (2008) Decent work agenda

"Гідна праця – узагальненні прагнення людей у їх трудовому житті. Вона включає в себе можливості для роботи, що є продуктивною і забезпечує справедливий дохід, безпеку на робочому місці і соціальний захист сім'ї, кращі перспективи для особистісного розвитку та соціальної інтеграції, свободу для людей висловити свої побоювання, організувати і брати участь у прийнятті рішень, які зачіпають їх життя, рівність можливостей та ставлення для всіх жінок і чоловіків. (Див. ILO (2008) Declaration on Social Justice for a Fair Globalization above.)

⁷⁶ *Прим. в оригіналі:* World Health Organisation (WHO) (2008) Commission on Social Determinants of Health

Соціальні детермінанти здоров'я – умови, в яких люди народжуються, ростуть, живуть, працюють і старіють, в тому числі системи охорони здоров'я. Ці обставини визначаються розподілом коштів, влади

⁷⁷ *Прим. в оригіналі:* UNESCO (2000) Education for All: Meeting our Collective Commitments

Ми боротимемося разом із іншими за глобальну економіку, зосереджену на людях, і врегульовану задля захисту і просування соціальної справедливості, прав людини та сталого розвитку.

Цільова група: громади та інші партнери

Ми будемо підтримувати і працювати разом з іншими задля розвитку сильних місцевих громад, які сприяють сталому соціальному благополуччю всіх її членів. Наша основна мета полягає в зміцненні потенціалу громад до взаємодії зі своїми урядами у напрямі покращення соціально-економічного розвитку.

Цільова група: наші власні організації

Ми працюватимемо в межах наших власних організацій з метою просування стандартів освіти і практики соціальної роботи та соціального розвитку, які дають змогу працівникам сприяти досягненню сталих результатів соціального розвитку.

НАША РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГІДНОСТІ ТА ЦІННОСТІ ЛЮДИНИ

Цільова група: ООН та інші міжнародні організації

Ми прагнемо всесвітнього впровадження положень міжнародних конвенцій та інших документів щодо соціальних, економічних, культурних та політичних прав для всіх людей, в тому числі, з-поміж інших, права дітей⁷⁸, людей похилого віку⁷⁹; жінок⁸⁰; осіб із

⁷⁸ Прим. в оригіналі: United Nations (1989) Convention on the Rights of the Child

⁷⁹ Прим. в оригіналі: Global Action on Aging (2009) Toward a Human Rights Convention for Older Persons

⁸⁰ Прим. в оригіналі: United Nations (1979) Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women

інвалідністю⁸¹, корінних народів⁸², а також припинення дискримінації за ознакою раси та сексуальної орієнтації⁸³

Ми будемо обстоювати соціальні стратегії, спрямовані на побудову згуртованого суспільства, та викорінення джерела конфліктів. Ми прагнемо відновлення зобов'язань щодо мирного запобігання та врегулювання конфліктів і дотримання міжнародних угод, які можуть зменшити насильство і його наслідки⁸⁴.

Ми будемо працювати з нашими партнерами, щоб кинути виклик жорстким і насильницьким заходам державного реагування на дії людей, котрі встали на захист своїх прав.

Ми будемо виступати за права людей на переміщення між країнами та в їх межах, за права зареєстрованих і незареєстрованих мігрантів на доступ до соціальних послуг.

Ми підтримуємо заходи щодо скорочення і ліквідації торгівлі людьми⁸⁵.

---

⁸¹ *Прим. в оригіналі:* United Nations (2006) Convention on the Rights of Persons with Disabilities

⁸² *Прим. в оригіналі:* United Nations (2007) Declaration on the Rights of Indigenous People

⁸³ *Прим. в оригіналі:* UN Human Rights Council (2011) Human rights, sexual orientation and gender identity

⁸⁴ *Прим. в оригіналі:* Наприклад, United Nations Office for Disarmament Affairs (2011) Towards an Arms Trade Treaty and United Nations (1997) Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction

⁸⁵ *Прим. в оригіналі:* United Nations (2003) Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime – see also

<http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/what-is-human-trafficking.html>

Цільова група: громади та інші партнери

Ми будемо підтримувати громади і організації, які залучені до запобігання збройних конфліктів як між країнами, так і всередині країн.

Ми будемо підтримувати заходи організацій-партнерів з розширення прав внутрішніх та транснаціональних мігрантів.

Ми будемо співпрацювати з міжнародними, регіональними та національними утвореннями у боротьбі з торгівлею людьми.

Ми будемо співпрацювати з міжнародними, регіональними та національними утвореннями з метою заохочення поваги до культурної самобутності.

Цільова група: наші власні організації

Ми будемо просити членів наших трьох організацій працювати разом, щоб законодавство і практика не створювали перешкод та/або не обмежували права на здійснення законної, демократичної діяльності із соціального розвитку.

Ми будемо обстоювати повагу до різноманіття, та просувати навчальні програми, які готують фахівців із соціальної роботи і соціального розвитку, до етичних та усвідомлених втручань⁸⁶, наприклад, залежно від статі, сексуальної орієнтації та культури.

Ми будемо працювати над просуванням стандартів освіти і практики, які готують фахівців із соціальної роботи та соціального розвитку до ефективної роботи у сферах управління конфліктами, протидії торгівлі людьми та вирішення проблем, пов'язаних із наслідками міграції.

---

⁸⁶ Наприклад, IASSW/IFSW (2004) Global Standards For The Education And Training Of The Social Work Profession

НАША РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД І ЕКОЛОГІЧНО РАЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Цільова група: ООН та інші міжнародні організації

Ми зобов'язуємося узгоджувати наші дії та програми з тими ініціативами з розвитку, які є сталими та містять у собі людський вимір. Ми зміцнюватимемо наші налагоджені зв'язки з ООН та іншими міжнародними установами задля продовження нашої підтримки ініціатив, спрямованих на захист навколишнього середовища.

Наш головний акцент буде зроблений на процесі Ріо+20⁸⁷, Світовому форумі міст⁸⁸ і пріоритетах розвитку після 2015 року, в тому числі на запобіганні стихійним лихам і подоланні їх наслідків⁸⁹.

Цільова група: громади та інші партнери

Ми будемо заохочувати нарощування потенціалу громад у реагуванні на екологічні проблеми, катастрофи, викликані втручанням людей, і стихійні лиха (наприклад, повені, погіршення якості води, безпечність продуктів харчування).

Цільова група: наші власні організації

Ми будемо в межах наших власних організацій просувати стандарти освіти і практики, спрямовані на досягнення сталого соціального розвитку, у тому числі на профілактику, пом'якшення і ліквідацію наслідків лих та катастроф. Ми будемо заохочувати і

---

⁸⁷ *Прим. в оригіналі:* United Nations (2011) Conference on Sustainable Development (UNCSD) (Rio +20)

⁸⁸ United Nations (2011) World Urban Forum 6

⁸⁹ *Прим. в оригіналі:* Наприклад, United Nations DESA (2011) Settlement Planning: UN-HABITAT in disaster and conflict contexts and Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)

підтримувати дослідження щодо ролі соціальної роботи у зв'язку зі стихійними лихами та екологічними проблемами.

НАША РОЛЬ У РОЗВИТКУ ДОБРОБУТУ НА ОСНОВІ СТАЛИХ ЛЮДСЬКИХ ВІДНОСИН

Цільова група: ООН та інші міжнародні організації

Ми зобов'язуємося працювати з ООН та іншими міжнародними організаціями для просування ідей щодо важливості сталих, взаємозалежних громад для досягнення соціального розвитку і добробуту. Ми виступаємо за підходи, які підтримують розширення можливостей громад.

Цільова група: громади

Ми будемо діяти у співпраці з іншими, щоб сприяти зміцненню громад, які дозволяють всім членам брати участь у їх житті і належати до громад. Ми будемо заохочувати політику, спрямовану на соціальну інтеграцію та згуртованість, як засіб для досягнення економічного і соціального добробуту всіх людей, включаючи людей похилого віку та людей із інвалідністю, проблемами психічного здоров'я та/або труднощами в навчанні.

Цільова група: наші власні організації

Ми будемо зміцнювати в межах наших власних організацій розуміння важливості зменшення соціальної ізоляції та побудови соціальної взаємодії через соціальні відносини, а також шляхом включення в будь-які політичні документи та стандарти у галузі освіти і практики, що публікуються, принципів соціальної згуртованості, розвитку і інклюзії (включення).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНИХ УМОВ ДЛЯ ПРАКТИКИ ТА ОСВІТИ

Ми будемо сприяти розвитку, поширенню та обміну знаннями між усіма соціальними працівниками через налагоджені та інноваційні канали комунікації.

Ми будемо підтримувати розвиток регіональних науково-дослідних центрів з соціальної роботи / розвитку та заохочувати наукові дослідження для визначення умов роботи, які сприяють досягненню позитивних результатів у галузі соціальної роботи та соціального розвитку.

ВИСНОВКИ

Наші три організації зобов'язуються впроваджувати у 2012-2016 роках заплановані пріоритети, і готові працювати разом з тими, хто поділяє ці зобов'язання. Ми розробимо план реалізації із заходами моніторингу та перегляду. Ми будемо регулярно звітуватися щодо впровадження перед світовою спільнотою соціальних працівників, викладачів соціальної роботи та практиків із соціального розвитку - і за її межами теж.

3.3. Документ «Роль соціальної роботи в системах соціального захисту: універсальне право на соціальний захист» (2016)⁹⁰

«73% світового населення не мають або мають дуже обмежений доступ до соціального захисту, що зумовлює продовження стану крайньої бідності та труднощів у житті більшості жителів світу»

(ILO (2014) World Social Protection Report 2014/15)

Соціальне забезпечення – це право людини, закріплене у Загальній декларації прав людини та в Пакті про економічні, соціальні та культурні права. Держави зобов'язані забезпечити мінімальний рівень добробуту та соціальну підтримку для всіх громадян. Рекомендація МОП № 202 (2012) щодо національного впровадження мінімальних рівнів соціального захисту визначає мінімальний рівень соціального захисту як право на соціальне забезпечення. Але уряди вільні у тому, як вони задумують та організують свої національні системи соціального захисту.

Згідно з пропозицією Генеральної Асамблеї МФСП 2014 року, що вимагає політики МФСП щодо «Ролі соціальної роботи у забезпеченні соціального захисту», цей документ складається з двох частин. Перша стосується потреби всіх людей мати доступ до компетентних систем соціального захисту. Друга частина спрямована на визначення ролі соціальних працівників, які працюють з людьми, залученими до цих систем. В обидвох частинах ідеться про те, що соціальна робота розглядає соціальний добробут у широкому контексті моделі

⁹⁰ Переклад з англ. Тетяни Семигіної. Оригінал доступний тут. <https://www.ifsw.org/the-role-of-social-work-in-social-protection-systems-the-universal-right-to-social-protection/>

соціального розвитку. Це робить соціальний захист трансформативним і таким, який призводить до позитивних економічних результатів, а також до більш збалансованих, стабільних, життєстійких та гармонійних суспільств.

ЧАСТИНА I РОЛЬ СИСТЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ У СТАЛОМУ СОЦІАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ

Проблемні питання

Забезпечення соціального захисту традиційно розглядається у контексті пом'якшення наслідків незахищеності, поганого здоров'я, економічної та соціальної вразливості, який може допомогти зберегти основні стандарти життя для всіх. Соціальний захист зменшує страхи і дає гарантії та впевненість, що такі проблеми не призведуть до подальшого зубожіння. Нещодавні дискусії підняли питання про те, чи не живить ця традиційна перспектива модель залежності, чи можливо побудувати системи соціального захисту, які є соціально перетворювальними, шляхом зменшення нерівності та побудови соціальної справедливості.

Системи соціального захисту повинні мати профілактичний та стійкий ефект; посилення життєстійкості людей, сімей та громад та посилення здатності реагувати на ризики життя.

Соціальний захист повинен покращити якість життя тих вразливих груп населення, які живуть у ризикованих ситуаціях, у яких може бути небагато ресурсів, якщо вони взагалі є, щоб допомогти їм пережити кризи та катастрофи, які вони можуть зіткнутися на своєму життєвому шляху. Несподівані витрати, зокрема через проблеми зі здоров'ям,

смерть, безробіття, втрату засобів до існування, примусове переміщення, пов'язане з жорстокими конфліктами чи екологічними катастрофами, та виселення через проєкти розвитку, створюють серйозні проблеми для забезпечення якості життя та добробуту. У таких випадках соціальний захист надає певну безпеку та засоби для подолання нагальних проблем людей.

Але це не єдина функція систем соціального захисту. Вони також повинні сприяти реалізації основних прав людини та робити вирішальний внесок в утвердження соціальної справедливості. Крім того, соціальний захист допомагає стабілізувати економічний розвиток: були виявлено, що кожен долар, витрачений на соціальний захист, приносить три долари прибутку в економіку. В міру того, як люди отримують повноваження і активізуються, вони починають займатися економічною діяльністю, і це призводить до збільшення соціальних та економічних результатів. Комплексна система соціального захисту сприяє зменшенню бідності та нерівності, сприяє соціальній згуртованості та закладає основу для соціально стійкого, збалансованого економічного розвитку (Basu & Strickler, 2013).

Політика, окреслена цим документом, відповідає попереднім документам МФСП, а саме:

- Глобальному визначенню соціальної роботи (2014);
- Політичним заявам МФСП, як-от тим, що стосуються інвалідності, дітей, здоров'я, ВІЛ/СНІДу і в яких ідеться про вимоги стосовно сприяння соціальному захисту;
- Глобальним пріоритетам соціальної роботи та соціального розвитку (2012), де згадано ініціативу щодо впровадження мінімальних рівнів соціального захисту.

Ціннісна база соціального захисту широко підтримується в рамках Організації Об'єднаних Націй та її різноманітних агенцій, у галузі охорони здоров'я та соціальних професій, громадянського суспільства та багатьох політиків. Однак практика забезпечення соціального захисту є предметом суперечливих політичних дискусій, і в процесі реалізації соціального захисту в різних країнах сформувались різноманітні системи такого захисту. Комплексні системи соціального захисту надають універсальний захист, орієнтовані на забезпечення різних потреб і на різні групи населення. Вони можуть містити різні схеми та різноманітні типи програм. Фінансування може відбуватися за рахунок податків чи страхових внесків. Виплата допомоги по соціальному забезпеченню може бути однаковою для всіх або здійснюватись на основі перевірки матеріального становища. Програми можуть бути універсальними або адресними, націленими на певні групи. Виплата соціальної допомоги може здійснюватися всім, хто відповідає встановленим критеріям (наприклад, усім дітям із бідної сім'ї), або бути прив'язаною до конкретних умов (наприклад, діти відвідують школу та вакциновані)⁹¹.

Більше того, системи соціального захисту, охарактеризовані в документі МОП щодо мінімальних рівнів соціального захисту, не є сталими. Ці системи поступово розвиваються, реагують на появу нових груп населення та нових ризиків.

Унаслідок цього в різних країнах комплексні системи соціального захисту відрізняються різноманітністю і мають тенденцію до ускладнення. Посилення різноманіття та складності систем страхування, схем та програм, законів і підзаконних актів,

---

⁹¹ Прим. в оригіналі: Умови виплати допомоги в Бразилії.

адміністративних процедур та бюрократичних рішень часто зумовлюють потребу у соціальній послугі посередництва між соціальним управлінням, з одного боку, та тими особами, які потребують соціальних послуг, та заявниками, які хочуть отримати пільги, з іншого боку. Соціальні служби мають виконати безліч завдань, які можуть також включати навігацію складними системами соціального захисту.

*Передумови*⁹²

Десятки років тому право на соціальне забезпечення було закріплене у Загальній декларації прав людини (1948 р.) та в Пакті про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.).

Менше з тим, доповідь Міжнародної організації праці (МОП) про соціальний захист 2014/15 «Побудова економічного відновлення, інклюзивний розвиток та соціальна справедливість» показує, що близько 73% світового населення не мають або мають дуже обмежений доступ до систем соціального захисту. Це означає, що троє із чотирьох людей у світі живуть у соціальній незахищеності, якщо не в крайній бідності, і не мають доступу до всебічного соціального захисту у разі, коли вони втрачають дохід через особисту, економічну чи екологічну кризу. Наприклад, якщо немає доступного фізично та фінансово медичного обслуговування для всіх, то хвороба зумовлює значний ризик втратити роботу чи засоби до існування, житло та можливість навчатися. За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), щорічно 100 мільйонів людей потрапляють у злидні через надмірні витрати на охорону здоров'я.

---

⁹² Прим. в оригіналі: Ця частина основана на тексті Drolet (2016).

„Зобов'язання розширити соціальне забезпечення, яке закріплено в ... правах людини ... було майже забуто протягом останніх десятиліть” (Cichon, 2015). Рекомендація МОП № 202, що стосується національних мінімальних рівнів соціального захисту, має велику заслугу в тому, щоб перевести абстрактне зобов'язання у конкретні політичні вимоги на національному рівні.

Декларація МОП про соціальну справедливість і справедливу глобалізацію (2008 р.) закликає до необхідності мати потужний соціальний вектор у протидії негативним соціальним наслідкам економічної глобалізації. Такі наслідки стали ще очевиднішими під час фінансово-економічної кризи у 2008 р. МОП та ВООЗ виявились лідерами в рамках ініціативи щодо мінімального соціального захисту і отримали широку підтримку серед агенцій ООН, урядів та неурядових організацій, з якими вони співпрацюють. Завдяки цій ініціативі обговорення та впровадження систем соціального захисту, особливо на глобальному Півдні, набрали обертів. У багатьох країнах дедалі більшої уваги стали приділяти соціальному захисту як праву людини та як передумові соціальної злагожденості і економічної стабільності. Це контрастує з недавнім розвитком у багатих країнах, де досягнутий рівень соціального забезпечення зазнає атак внаслідок фінансової кризи та економічної політики.

Рекомендація МОП № 202 щодо впровадження національних мінімальних рівнів соціального захисту була прийнята у 2012 році 185 державами-членами МОП. Мінімальні рівні соціального захисту передбачають гарантії універсального доступу до медичних послуг та підтримку доходів протягом життєвого циклу: для дітей, безробітних та бідних, літніх людей та осіб з інвалідністю. Національні рівні соціального захисту, засновані на правах людини, повністю або

частково успішно впроваджені у багатьох країнах. З'являється все більше доказів того, що ці заходи хоча й є амбіційними, але здійсненними, доступними та ефективними у зменшенні крайньої бідності та надмірної нерівності (МОП, 2011, 2014). Гарантії соціального захисту сприяють добробуту, досягненню гендерної рівності та покращують рівень освіти та здоров'я в неблагополучних і вразливих групах населення, посилюють у всього населення стійкість у відповідь на труднощі життя. Гарантії соціального захисту сприяли досягненню Цілей розвитку тисячоліття та є важливим елементом реалізації соціальних прав.

Рекомендація МОП № 202 щодо впровадження національних мінімальних рівнів соціального захисту є найважливішою та перспективною ініціативою у глобальній соціальній політиці і знайшла широку підтримку серед таких агенцій ООН, як ЮНЕЙДС, ВООЗ, ЮНІСЕФ, Ради ООН з прав людини, а також серед агентств з розвитку. Вона знаменує собою інноваційні зміни у глобальній соціальній політиці та політиці розвитку, їх рух від верховенства фінансових питань (Вашингтонський консенсус), від адресного, цілеспрямованого захисту вразливих груп населення до інклюзивної соціальної політики, що передбачає та впроваджує соціальний захист для всіх на основі прав людини. У цьому контексті слід також відзначити концепцію Групи Світового банку та МОП, в якій викладено спільну місію та плану дій щодо універсального соціального захисту (ILO & Worldbank, 2015).

Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй 25 вересня 2015 року прийняла Резолюцію «Трансформація нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року». 17 цілей сталого розвитку та 169 завдань становлять глобальний порядок денний, який спрямований на „реалізацію прав людини всіх та досягнення гендерної

рівності та розширення можливостей усіх жінок і дівчат. Цілі є невіддільними одна від одної та врівноважують три виміри сталого розвитку: економічний, соціальний та екологічний".

У досягненні Цілей сталого розвитку чільне місце відведено соціальному захисту. Соціальний захист та мінімальні гарантії виразно окреслені у Цілі № 1: «Подолання бідності в усіх формах» (завдання 1.3). Ціль № 3 закликає до забезпечення здорового життя та сприяння добробуту для всіх у будь-якому віці, серед завдань до цієї цілі – впровадження універсального медичного обслуговування і захист від фінансових ризиків. Для досягнення гендерної рівності (Ціль № 5) необхідне визнання та оцінка неоплачуваного догляду та хатньої роботи, надання державних послуг, забезпечення відповідної інфраструктури та політики соціального захисту (завдання 5.4). Для поступового зменшення нерівності всередині та між країнами (Ціль № 10) потрібне впровадження політики, зокрема податкової політики, політики щодо заробітної плати та соціального захисту (завдання 10.4).

Політична заява МФСП

Соціальний захист – це право людини. Соціальна робота як професія виявляє відданість правам людини, що передбачає й прагнення забезпечити соціальний захист для всіх. МФСП закликає уряди та членів громадянського суспільства взяти участь у розбудові інклюзивних та всеохопних систем соціального захисту для всіх.

МФСП підтримуватиме соціальний захист та закликає своїх членів організації та соціальних працівників по всьому світу долучитися до цього зобов'язання захищати, зберігати та розширювати право на соціальний захист для всіх.

У розумінні МФСП соціальний захист - це не лише забезпечення основних потреб. Відповідно до міжнародного визначення соціальної роботи, також професійної етики і принципів МФСП вважає, що системи соціального захисту повинні бути включені в соціальну політику, яка сприяє соціальній справедливості, соціальному забезпеченню, соціальній узгодженості та добробуту. Системи соціального захисту слід розуміти як інструменти соціальних перетворень, демократії та створення соціально справедливих суспільств.

МФСП підтримує Рекомендацію МОП № 202 щодо національного впровадження мінімальних рівнів соціального захисту та закликає своїх членів організації і соціальних працівників по всьому світу спиратися на Рекомендацію МОП та використовувати її як настанову для реалізації соціального захисту у своїй міжнародній, національній або місцевій сфері діяльності.

МФСП закликає своїх членів організації і соціальних працівників по всьому світі включати соціальний захист у всю діяльність, спрямовану на досягнення Цілей сталого розвитку на 2016-2030 роки. Гарантування універсального доступу до медичної допомоги та підтримання базового доходу тим, хто не може отримати достатній дохід, зокрема у випадках народження та виховання дитини, хвороби, безробіття, інвалідності та старості, може вирішальним чином сприяти досягненню Цілей сталого розвитку на 2016-2030 роки.

МФСП та її представники в ООН у своїй міжнародній діяльності надаватимуть пріоритет соціальній роботі при обговоренні питань соціального захисту; вони будуть прагнути та активізувати співпрацю з агенціями ООН щодо соціального захисту, зокрема з Міжнародною організацією праці (МОП), а також з ВООЗ, ЮНЕЙДС, УВКБ ООН, ЮНІСЕФ, ПРООН та іншими.

МФСП наголошує на важливості підготовки соціальних працівників та закликає школи соціальної роботи включати до навчального плану питання сталого соціального розвитку, теоретично і практично готувати студентів до роботи з системами соціального захисту.

Для сприяння сталому соціальному захисту МФСП закликає свої членські організації як є частиною громадянського суспільства укласти союзи з іншими організаціями громадянського суспільства, профспілками та користувачами послуг. Організації громадянського суспільства повинні брати участь у національному соціальному діалозі та у процесах прийняття рішень, сприяти розробленню, впровадженню та моніторингу систем соціального захисту.

МФСП рішуче виступає проти політики жорсткої економії, яка зменшує державні видатки в поєднанні зі зниженням податків для багатих, що призводить до збільшення розриву в нерівності та поглиблення бідності.

ЧАСТИНА II РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМАХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Вступ

Теорія та практика соціальної роботи ґрунтується на ідеї, що люди не можуть жити стійким, повноцінним життям, якщо вони не пов'язані між собою в певних соціальних рамках. Отже, основною метою професії є вдосконалення систем соціального захисту, щоб люди могли жити в соціальному середовищі впевнено, безпечно, гідно та з повною реалізацією своїх прав.

Цей підхід може відрізнятись від бачень багатьох урядів, які уявляють системи соціального захисту як низхідні (згори донизу) заходи для подолання бідності та цілеспрямованого зменшення шкоди. Хоча соціальна робота як професія активно підтримує розвиток систем та програм для зменшення бідності і страждань, професія йде далі, орієнтуючись на побудову сім'ї, громади, соціального капіталу та взаємозалежності як базової та сталої форми соціального захисту. Це втілено в концепції розвитку потенціалу громади.

Щоденна робота соціальних працівників у всьому світі передбачає: зміцнення солідарності між людьми, заохочення людей до піклування про інших, виховання у людей поваги до прав інших людей, зміцнення солідарності в сім'ї, громаді та суспільстві.

Ключовим компонентом професії також є захист прав, адвокація. І де б не працювали соціальні працівники – у системах соціального захисту з високим рівнем ресурсів, або в середовищах, де соціальний захист базується повністю на культурі та релігії, або в країнах, що залежать від донорської допомоги, вони мають виступати за формування таких систем соціального захисту які зберігають і покращують соціальні відносини, сприяють соціальній інтеграції та роблять відносини між людьми максимально гармонійними.

З точки зору соціальної роботи, системи соціального захисту та соціальні держави повинні бути налаштовані на сприяння стабільності та добробуту населення в цілому, а не дотримуватись стратегії яка забезпечує полегшення для людей, котрі зазнали невдачі. У цьому сенсі соціальна робота як професія виступає за те, щоб системи соціального захисту відігравали роль агентів соціальної трансформації, зосереджувалися на побудові солідарності в громадах та між

громадами, а також спонукали до самовизначення, ретельно заохочуючи демократичну участь різних груп суспільства.

Передумови

Соціальна робота аналізує не лише проблему, що виникає у особистості, а й розглядає її в контексті сім'ї та громади, в якій живе людина. Тому вихідними пунктами для соціальних працівників є структури родини та громади. Їх потрібно визнати фундаментом, на якому повинні будуватися всі інші аспекти соціального захисту.

Однак зазвичай системи соціального захисту та державна політика, що впроваджується згори донизу, не враховують сім'ю та громаду. Вони ненавмисно замінюють ці органічні, природні системи догляду офіційними, державними програмами, які з часом позбавляють людей знань і мудрості, зв'язку між поколіннями, того, що підтримувало добробут людей упродовж тривалого часу.

Звичайно, існують обмеження щодо того, що можуть запропонувати сім'ї та громади, а також зобов'язання держави та управлінських структур забезпечити надання соціальних послуг, які покращують добробут суспільства в цілому, працюючи додатково з потребами громади та розбудовою спроможності громади.

Що важливо з точки зору практиків соціальної роботи, так це те, що системи соціального захисту не замінюють відповідальність сімей та громад як найперших захисників. Системи соціального захисту забезпечують не лише доступ до обмеженої фінансової та медичної допомоги, вони стають платформою для того, щоб люди могли зрозуміти свої права та навчитися демократично трансформувати своє середовище на краще.

Соціальні працівники вважають, що соціальний захист повинен бути трансформаційним, будуватися на основі реальних потреб усіх людей та реалізації прав всіх людей. Надто часто соціальний захист розглядається як «останнє рятівне коло», коли все інше пішло не так, а ринки праці та економіка зазнали краху. Однак, з професійної точки зору, важливо, щоб трансформаційний соціальний захист зумовлював зміни у способі життя.

Професійна соціальна робота бачить потенціал соціального захисту у зміні економіки, демократії та подолання нерівності. Ми разом із іншими стоїмо на тому, що необхідна нова концепція соціального захисту. Вона має бути зосереджена на збереженні суспільства та соціальних відносин, сприянні соціальній інтеграції та забезпеченню якомога гармонійніших відносин між людьми. Вона повинно відбивати потребу спиратися на комплексний підхід до нарощування потенціалу громади задля підтримки згуртованого суспільства.

З нашого професійного досвіду ми знаємо, що люди не хочуть бути залежними від систем соціального піклування, які демотивують, які підривають природні способи взаємодопомоги у громадах. Люди, які користуються соціальними послугами, а також ті, хто намагається отримати до них доступ, хочуть справедливості: рівних умов та рівних можливостей досягти успіху. Вони хочуть, щоб їхні голоси були почуті і вони мали вплив на власне життя.

Соціальний захист, заснований на залученні громади та правах людини, також означає більше, ніж економічна вигода. Він призводить до життєстійкості та безпеки.

Політична заява МФСП

Відповідно до професійної етики соціальної роботи, соціальні працівники сприяють системам соціального захисту для побудови таких систем, які трансформують громади та суспільство для усунення основних причин та процесів, що підривають безпеку та добробут людей. Професійні принципи соціальної роботи також наголошують на тому, що системи соціального захисту ґрунтуються на моделі розвитку, ці системи мають забезпечити соціальну стійкість та максимізувати можливість самовизначення і впливу людей на власне життя.

Роль соціальних працівників у системах соціального захисту полягає у сприянні солідарності громади та участі в розвитку таких систем, які будуть інклюзивними для всіх людей та розглядати всіх з гідністю та повагою, забезпечуватимуть права людини та соціальну справедливість. Соціальні працівники використовуватимуть свої навички, знання та досвід не лише задля людей, які зазнали маргіналізації та виключення, а й задля груп та громад, маючи на меті захист таких систем, які долатимуть структурні, соціальні та культурні перешкоди.

Наслідки цієї політичної заяви

Цей документ, а також документи щодо професійної етики та принципів виходить із того, що соціальні працівники розглядають системи соціального захисту як інструменти соціальних перетворень, демократії та створення соціально справедливих суспільств.

Роль соціальних працівників полягає в посередництві між державними службами та системами сімей і громад задля досягнення результатів, що посилюють спроможність сім'ї та громади у

забезпеченні сталого піклування про себе та можливості доступу до систем соціального захисту, коли це стає необхідним.

Соціальні працівники використовують свої знання, досвід та навички для захисту прав людей, для забезпечення того, щоб до людей, які користуються послугами, ставилися з гідністю, і вони могли приймати рішення щодо догляду, який вони отримують.

Соціальні працівники на своїх робочих місцях та в громадах виступають за інтеграцію послуг, що забезпечують максимальну доступність та уникають зайвого дублювання. Як соціальні професіонали вони заохочують, щоб усі інші професійні групи працювали над тим, щоб співпрацювати зі своїми клієнтами і розвивали самовизначення клієнтів.

Соціальні працівники виступають за розвиток зручних, доступних та прозорих систем соціального захисту, які вбудовані в громади та залучають громади до розвитку послуг.

Цей підхід також впливає на роботодавців соціальних працівників. Роботодавці соціальних працівників та адміністратори систем соціального захисту повинні підтримувати соціальних працівників як захисників соціального розвитку, прав людей та залучення громад.

Цей документ визначає роль соціальних працівників у системах соціального захисту та розвиває думку про те, що впровадження соціального захисту у всіх суспільствах призводить до позитивних економічних результатів, а також до більшої стабільності та гармонії в суспільстві.

Дата перегляду

Згідно з положеннями МФСП від 2000 року політика повинна бути переглянута та оновлена через шість років.

Глосарій

Соціальні послуги: У цьому документі термін "соціальні послуги" використано в широкому розумінні, він включає послуги різних соціальних професій, які в одних країнах вважаються самостійними, а інших країнах – віднесені до поняття «соціальна робота», як-от: соціальні помічники (асистенти), працівники в громадах, молодіжні працівники, працівники соціального догляду; соціальні педагоги, соціальні вчителі, вуличні працівники, аніматори тощо.

Система соціального забезпечення / захисту⁹³: це система втручань, програм, страхування, соціальної допомоги та соціальних виплат, що надаються урядовими організаціями, громадянським суспільством та громадою на місцевому, регіональному або національному рівні для забезпечення добробуту та захисту членів суспільства, особливо для соціально чи економічно неблагополучних осіб, та громад.

Мінімальні рівні соціального захисту: цей термін використовується в цьому документі для згідно із Рекомендацією МОП № 202 щодо національного впровадження мінімальних рівнів соціального захисту і має подвійне призначення: по-перше, встановити базові гарантії соціального забезпечення, які „повинні забезпечити як мінімум, протягом життєвого циклу всім, хто потребує, доступ до базової

⁹³ Прим. в оригіналі: У цьому тексті вживаються як взаємозамінні поняття.

медичної допомоги та до базового доходу, що разом забезпечує ефективний доступ до товарів та послуг, визначених як необхідні на національному рівні»; по-друге, здійснювати соціальний захист у межах стратегій розширення соціального забезпечення, які поступово забезпечують вищий рівень соціального захисту якнайбільшій кількості людей, керуючись стандартами МОП щодо соціального забезпечення (ILO-Rec-202, 2012).

Список літератури

Alston, Philip: *Report of the Special Rapporteur on extreme poverty and human rights*, UN – General Assembly 69/297, 2015, 29th Session HRC.

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Poverty/Pages/AnnualReports.aspx>

Avenir Social (2014) *The Role of Social Work in Social Protection Floors*. Motion to IFSW delegate meeting 2014 in Melbourne: http://www.ifsw.org/wp-content/uploads/ifsw-cdn/assets/ifsw_83600-1.pdf

Basu, Sanjay and Stuckler, David (2013) *The Body Economic: Why Austerity Kills*.

Cichon, Michael (2015) *Which Floors for Social Protection, and Why?* Chapter 1 in: Schildberg, 2015, pp. 12-29.

Drolet, Julie (Ed.) (2016) *Social Development and Social Work Perspectives on Social Protection*, Routledge, London and New York

Global Coalition for Social Protection Floors,

www.socialprotectionfloorscoalition.org/

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (Article 9 ff),

<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

ILO (2008) Declaration on Social Justice for a Fair Globalization,

http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/mission-and-objectives/WCMS_099766/lang-en/index.htm

ILO-Recommendation 202 concerning the National Implementation of Social Protection Floors, 2012),
http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:3065524

ILO-Recommendation 204 concerning the Transition from the Informal to the Formal Economy, 2015, http://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/104/texts-adopted/WCMS_377774/lang-en/index.htm

ILO Social protection floor for a fair and inclusive globalization. Report of the Social Protection Floor Advisory Group (Bachelet report), 2011,
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-dcomm/-publ/documents/publication/wcms_165750.pdf

ILO World Social Protection Report 2014-15. Building economic recovery, inclusive development and social justice, ILO, 2014
<http://www.ilo.org/global/research/global-reports/world-social-security-report/2014/lang-en/index.htm>

ILO & Worldbank: A shared mission for universal social protection, concept note, 2015, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-dcomm/documents/genericdocument/wcms_378996.pdf

OHCHR (2014) *Social protection floors and economic and social rights*.
A/HRC/28/35

<http://www.ohchr.org/Documents/Issues/SocialSecurity/ReportSocialProtectionFloors.pdf>

Schildher Căcilie (2015) *Civil Society Guide for National Social Protection Floors (SPFs)*. Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). 2015,
April <http://www.fes.de/GPol/pdf/CivilSocietyGuide.pdf>

Sepúlveda, Magdalena & Nyst, Carly. *The Human Rights Approach to Social Protection*, Erweko Oy, Ministry of Foreign Affairs Finland, 2012 ISBN 978-952-281-016-8

UNDP (2011) *Sharing Innovative Experiences*, Volume 18 of the series Successful Social Protection Floor Experiences

Universal Declaration of Human Rights (1948) Articles 22 and 25

http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf

3.4. Документ «Глобальні пріоритети соціальної роботи та соціального розвитку на 2020-2030 роки» (2020)⁹⁴

На глобальному, національному та регіональному рівнях професії соціальної роботи та соціального розвитку ми разом з нашими партнерами активно працюватимуть з людьми, громадами та громадськими рухами для просування порядку денного на найближчі десять років.

«Спільний розвиток інклюзивної соціальної трансформації»

Як глобальні організації з активними членами у всіх країнах, ми визнаємо та зобов'язуємося відзначати сильні сторони всіх людей та просувати їхню активну роль у провадженні сталого розвитку. Ми зобов'язуємось спільно співпрацювати над розвитком та побудовою успішних громад та суспільств для людей і навколишнього середовища.

Сприяння активній участі всіх членів суспільства, особливо тих, хто часто маргіналізованим, є основним для професії соціальної роботи та соціального розвитку, має важливе значення для спільного проектування та спільного розвитку інклюзивної соціальної трансформації.

⁹⁴ Переклад з англ. Тетяни Семигіної. Оригінал доступний тут. <https://www.iassw-aiets.org/global-agenda/>

Це включатиме розробку нових соціальних угод між урядами та населенням, якому вони служать, що сприятиме загальним правам, можливостям, свободі та стійкому добробуту для всіх людей на національному та глобальному рівнях.

У появі цих нових соціальних угод надзвичайно важливу роль відіграють соціальна робота та соціальний розвиток, покликані сприяти створенню нових платформ та просторів для всіх людей. Саме на це спрямовані зобов'язання, закріплені у глобальних пріоритетах на 2020-2030 роки.

Глобальні пріоритети мають п'ять тем на десять років (одна тема кожні два роки). На цьому етапі робоча група пропонує першу тему (стовп) на 2020-2022 роки. Процес розроблення наступних чотирьох тем буде визначено пізніше.

ПЕРША ТЕМА НА 2020-2022 РОКИ: «Убунту (Ubuntu⁹⁵): зміцнення соціальної солідарності та глобальних зв'язків»

Коментар

Керуючись етичними принципами, практики соціальної роботи та соціального розвитку, а також викладачі відіграють важливу роль у зв'язку людей, громад та систем, у тому, щоб спільно розробляти та розвивати сталі громади та сприяти інклюзивній соціальній трансформації.

Убунту було популяризоване як принцип зміцнення соціальної солідарності та визнання глобального взаємозв'язку є центральним для

---

⁹⁵ Ubuntu – мовою зулу «людяність», «людськість», «людство».

спільного та збалансованого розвитку майбутнього, який наголошує на відповідальність між усіма людьми та навколишнім середовищем. Він закладає основу для сприяння інклюзивному процесу розробки нових соціальних угод між урядами та населенням, якому вони служать. Нова соціальна угода, що має з'явитися, спрямована на сприяння загальним правам, можливостям, свободі та стійкому добробуту для всіх людей на національному, регіональному та глобальному рівнях.

Слово «Убўнту» було популяризоване у всьому світі Нельсоном Манделою. Воно, зазвичай, тлумачиться так: «Я існую тому, що є ми». Це слово, концепція та філософія перегукуються з соціальною роботою та тим напрямом соціального розвитку, який спирається на взаємозв'язок всіх людей та їх середовища. Убўнту також привертає увагу до знань та мудрості корінних народів, і ми запрошуємо всі нації та населення використовувати еквівалентне слово або концепцію, що відповідає вашій культурі, просуюючи цю тему: „Убўнту: Я існую тому, що є ми”.

РОЗДІЛ 4

Глобальне визначення соціальної роботи

4.1. Історія міжнародного визначення соціальної роботи

4.2. Документ «Глобальне визначення соціальної роботи» (2014)

4.1. Історія міжнародного визначення соціальної роботи

Визначення соціальної роботи, напевне, можна вважати одним із найважливішим документів для професії, оскільки воно визначає її роль та функції.

Перше визначення, погоджене в **1982 р.** та затверджене Загальними зборами Міжнародної федерації соціальних працівників у Брайтоні, було таким: **«Соціальна робота - це професія, метою якої є досягнення соціальних змін у суспільстві загалом та в деяких його окремих частинах»** (це визначення інколи назвають «брайтонським»).

Визначення критикували за надмірну загальність. У 1994 р. на чергових загальних зборах МФСП ініціювали перегляд наявного визначення. Через два роки було призначено спеціальну робочу групу, що складалася з одного представника від кожного з п'яти регіонів МФСП та спеціалістів з усього світу. До формулювання нового визначення долучилась і Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи.

У **2001 р.** після бурхливих багаторічних дискусій та консультацій спільним рішенням МФСП та МАШСР ухвалено **перше міжнародне визначення соціальної роботи** (сталось це під час зібрань двох глобальних організацій у Монреалі, тому його іноді називають «монреальським визначенням»). Воно складалось з двох частин – короткої констатувальної частини, власне самого визначення, та багатосторінкових коментарів до

нього. Офіційне визначення професії мало на меті відобразити соціальну роботу як модель по всьому світу на початку ХХІ століття.

Міжнародне визначення соціальної роботи (2001 р.)⁹⁶

☑ Соціальна робота як професійна діяльність сприяє соціальним змінам, розв'язанню проблем у людських стосунках, а також наснаженню і звільненню людей задля покращення їхнього добробуту.

Використовуючи теорії поведінки людини та теорії соціальних систем, соціальна робота здійснює втручання у сферу взаємодії людей з їхнім оточенням.

Принципи дотримання прав людини та соціальної справедливості є головними для соціальної роботи

У рішенні глобальних професійних організацій також зазначалось, що міжнародне визначення соціальної роботи повинно переглядати кожні десять років. Тому упродовж 2008-2013 рр. Міжнародна федерація соціальних працівників та Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи організували глобальну фахову дискусію щодо нового формулювання визначення соціальної роботи. Точились гострі дебати між азійською та європейською фаховими спільнотами щодо деяких

⁹⁶ Семигіна, Т. В., Брижовата, О. С. (2002). Міжнародне визначення соціальної роботи. *Соціальна політика і соціальна робота*, 3-4, 144-157.

частин нового визначення, зокрема, в частині прав людини, активізації клієнтів тощо.

У липні **2014 р.** під час світового конгресу із соціальної роботи в Мельбурні було схвалено нове міжнародне визначення соціальної роботи, яке дістало назву «**глобального визначення професії соціальної роботи**»⁹⁷. Воно замінило попереднє визначення від 2001 р.

Глобальне визначення соціальної роботи (2014 р.)⁹⁸

☑ Соціальна робота – це заснована на практиці професія та академічна дисципліна, яка сприяє соціальним змінам та розвитку, соціальній згуртованості, активізації та звільненню людей. Центральне місце в соціальній роботі посідають принципи соціальної справедливості, прав людини, колективної відповідальності та поваги до різноманітності.

Підкріплена теоріями соціальної роботи, соціальними і гуманітарними науками, а також місцевими знаннями соціальна робота залучає людей і структури для вирішення життєвих проблем та підвищення добробуту.

Наведене вище визначення може бути посилене на національному та/або регіональному рівнях.

⁹⁷ IFSW (2014). *Global Definition of Social Work*. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

⁹⁸ Семигіна, Т. (2015). Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи. *Вісник АПСВ*, 1-2, 6-11.

Цей документ, як і визначення 2001 р., складається з двох частин – власне визначення й коментарі до нього, які витлумачують завдання, принципи, ключові теоретичні концепції соціальної роботи. Водночас він містить цілу низку особливостей у розумінні соціальної роботи.

1. На відміну від попереднього міжнародного визначення, що було чинним у 2001-2014 рр., у новому визначенні стверджується, що **соціальна робота – це не лише професійна практика, а й академічна дисципліна.**

2. Якщо раніше мова йшла про те, що соціальна робота спирається на теорії людської поведінки (фактично – психологічні теорії) та теорії систем (соціологічні теорії), то нині йдеться про **наявність власних теорій соціальної роботи** і опертя на більш широкий спектр гуманітарного знання (наприклад, під час дискусій наголошувалось, що важливими є філософські ідеї гуманізму, соціальної справедливості тощо), з одного боку, і на місцеві знання, з іншого.

3. У новому визначенні з'явилися **нові конструкти «соціальної згуртованості» та «колективної відповідальності»** (на яких наполягали представники азійських фахових асоціацій, адже в цьому регіоні не надто поширені індивідуалізовані форми соціальної роботи) та зроблено **наголос на структурних чинниках соціальної справедливості**, що цілком відповідає уявленням як прихильників соціологічних теорій, так і такого розуміння міжнародної соціальної роботи, що зосереджується на структурних компонентах і потребі державного/наддержавного регулювання розв'язання соціальних

проблем⁹⁹, рухові від мікро- до макропрактики соціальної роботи та розуміння суспільного характеру соціальної нерівності¹⁰⁰. При цьому деякі азійські та інші національні асоціації доводили потребу відмовитися від основоположної ідеї професії, що соціальна робота ґрунтується на правах людини. Їхнім аргументом слугував той факт, що програми із соціальної підтримки впроваджуються, зокрема, в тих країнах, де не дотримуються прав людини. Проте глобальна професійна спільнота цю ідею зрештою не підтримала, відтак було визначено, що соціальна робота має прагнути орієнтуватися на філософію прав людини.

4. Нове визначення також ґрунтується на ідеях деколонізації¹⁰¹ та **наголошує на місцевих знаннях (знаннях корінних народів), а також на локальній практиці**. Воно протистоїть підходам універсальності в соціальній роботі та так званому професійному імперіалізму. Однак, теза про «знання корінних народів» оспорується деякими національними асоціаціями, передовсім асоціаціями соціальних працівників з європейських країн (Німеччина, Франція тощо).

На рис. 4.1 представлено спільні та відмінні риси визначень соціальної роботи, ухвалених МФСП та МАШСР у 2001 та в 2014 рр.

---

⁹⁹ Ahmadi, N. (2003). Globalisation of consciousness and new challenges for international social work. *International Journal of Social Welfare*, 12, 14–23; Dominelli, L. (2010). *Social Work in a Globalising World*. Oxford: Polity Press; Hugman, R. (2010). *Understanding International Social Work: A Critical Analysis*. Basingstoke: Palgrave.

¹⁰⁰ Ornellas, A., Spolander, G., and Engelbrecht, L. K. (2018). The global social work definition: Ontology, implications and challenges. *Journal of Social Work* 18(2), 222–240

¹⁰¹ Tamburro, A. (2013). Including Decolonization in Social Work Education and Practice. *Journal of Indigenous Social Development* 2(1), 1-16.

Рис.4.1. Спільні та відмінні риси визначень соціальної роботи, ухвалених МФСП та МАШСР у 2001 та в 2014 рр.¹⁰²

¹⁰² Семигіна, Т. (2020). *Сучасна соціальна робота*. Київ: АПСВТ.

4.2. Документ «Глобальне визначення соціальної роботи» (2014)¹⁰³.

«Соціальна робота – це заснована на практиці професія та академічна дисципліна, яка сприяє соціальним змінам та розвитку, соціальній згуртованості, активізації та звільненню людей. Центральне місце в соціальній роботі посідають принципи соціальної справедливості, прав людини, колективної відповідальності і поваги до різноманітності. Підкріплена теоріями соціальної роботи, соціальних і гуманітарних наук, а також місцевими знаннями, соціальна робота залучає людей і структури для вирішення життєвих проблем та підвищення добробуту.

Наведене вище визначення може бути посилене на національному та/або регіональному рівнях».

Коментарі до глобального визначення соціальної роботи

Коментарі розкривають ті основні поняття, які використано у визначенні і які деталізують їх відповідно до основних завдань і принципів професії соціальної роботи, її бази знань і практичної сфери діяльності.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

Основні завдання професії соціальної роботи - це сприяння соціальним змінам, соціальному розвитку, соціальній згуртованості, а також наснаженню і звільненню (розширенню свобод) людей.

¹⁰³ Переклад з англійської Тетяни Семигіної. Оригінал доступний тут: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

Соціальна робота – практично орієнтована професія та академічна дисципліна, яка визнає, що пов’язані між собою історичні, соціально-економічні, культурні, територіальні, політичні та індивідуальні фактори створюють можливості та/чи перешкоди добробуту та розвитку людей. Структурні бар’єри сприяють укоріненню нерівності, дискримінації, експлуатації та пригнобленню. Розвиток критичної свідомості через осмислення структурних джерел пригноблення і/або привілеїв, що базуються на таких критеріях, як раса, клас, мова, релігія, гендер, наявність інтелектуальної чи фізичної недостатності, культурна чи сексуальна орієнтація, та розвиток дієвих стратегій, спрямованих на усунення структурних і особистісних бар’єрів, є ключовими у розвивальній практиці, завданнями якої є наснаження і звільнення (розширення свобод) людей. Виявляючи солідарність з тими, хто перебуває у скрутному становищі, соціальна робота спрямована на подолання бідності, звільнення вразливих та пригноблених, сприяє соціальному залученню і соціальної згуртованості.

Завдання сприяти соціальним змінам ґрунтується на тому, що втручання соціальної роботи має відбуватися тоді, коли на індивідуальному рівні, на рівні сім’ї, малої групи, громади чи суспільства наявна така ситуація, яка потребує зміни і розвитку. Це завдання зумовлене необхідністю кинути виклик і змінити ті структурні умови, які спричиняють маргіналізацію, соціальне виключення та пригноблення. Ініціативи з соціальних змін визнають роль людських чинників у просуванні прав людини та економічної, екологічної і соціальної справедливості. Соціальна робота так само підтримує соціальну стабільність допоки таку стабільність не використовують для підтримки маргіналізації, соціального виключення чи пригноблення будь-якої окремої групи осіб.

Концепція соціального розвитку передбачає впровадження таких стратегій втручання, що в підсумку формують бажані рамки для державних і політичних контекстів, на додаток до більш популярних підходів - залишкового та інституціонального. Соціальний розвиток ґрунтується на цілісних біопсихосоціальних, моральних оцінках (судженнях) і втручаннях, які виходять за межі розподілу на мікро- і макро- рівні, включають численні системні рівні та міжгалузеве й міжпрофесійне співробітництво, спрямовані на забезпечення сталого розвитку. Пріоритетними є соціально-структурний та економічний розвиток; при цьому не підтримується загальноприйнята думка про те, що економічне зростання є необхідною умовою для соціального розвитку.

ПРИНЦИПИ

Основними принципами в соціальній роботі є: повага до невід'ємної цінності і гідності людей, не нанесення шкоди, повага до різноманіття, захист прав людини і соціальної справедливості.

Представництво інтересів та захист прав людини і соціальної справедливості є мотивацією та рушійною силою соціальної роботи. Професія соціальної роботи виходить із того, що права людини можуть повноцінно дотримуватись лише тоді, коли наявна колективна відповідальність. Ідея колективної відповідальності полягає в тому, що права окремої людини можуть бути щоденно реалізовані лише за умови відповідальності кожної людини одна перед одною та перед оточенням; а також звертає увагу на важливість створення рівних взаємовідносин у межах громад. Саме тому головним фокусом соціальної роботи виступає адвокація прав людини на всіх рівнях та сприяння досягненню таких результатів діяльності, за яких кожна людина бере відповідальність за добробут інших, розуміє і поважає як

взаємозалежність людей, так і взаємозалежність між людьми і навколишнім оточенням.

Соціальна робота охоплює права першого, другого і третього покоління. До прав першого покоління належать громадянські та політичні права, як-от свобода слова і думки, свобода від тортур і недоторканість особистості; друге покоління включає соціально-економічні та культурні права, такі як право на освіту, охорону здоров'я і житло, мовні права меншин; третє покоління прав зосереджене на світі природи, праві на видове біорізноманіття, рівності між поколіннями. Ці права взаємно доповнюють одне одно і є взаємозалежними, при цьому співіснують як індивідуальні, так і колективні права.

У деяких випадках принципи «не нашкодь» і «повага до різноманіття» можуть набувати суперечливого значення, зокрема, коли в ім'я культури права деяких груп (як-от жінки та гомосексуальні особи), включно з правом на життя, порушуються. Глобальні стандарти освіти і навчання з соціальної роботи вирішують це складне питання, пропонуючи навчати соціальних працівників підходу, що ґрунтується на базових правах людини, в контексті якого існує наступне пояснення: «Цей підхід може викликати конструктивну конфронтацію та зміни там, де певні культурні вірування, цінності та традиції порушують базові права людини. Оскільки культура є соціально конструйованою і динамічною, вона може зазнавати деконструкції та змін. Така конструктивна конфронтація, деконструкція і зміни можуть полегшуватись за допомогою підвищення чутливості до певних культурних цінностей, вірувань і традицій, їхнього розуміння, а також за допомогою налагодження критичного і рефлексивного діалогу між членами культурної групи щодо широкого кола питань у сфері прав людини».

ЗНАННЯ

Соціальна робота є одночасно міждисциплінарною і трансдисциплінарною, й спирається на широкий спектр наукових теорій і досліджень. «Науку» розуміють у цьому контексті в її базовому значенні – як «знання». Соціальна робота спирається на власну теоретичну базу та дослідження, які постійно розвиваються, та на теорії інших гуманітарних наук, включно з (але не обмежуючись) розвитком громад, соціальною педагогікою, менеджментом, антропологією, екологією, економікою, освітою, доглядом, психіатрією, психологією, охороною здоров'я і соціологією. Унікальність теорій і досліджень у соціальній роботі полягає у тому, що вони прикладні та мають розвивальний характер. Значна частина досліджень та теорій соціальної роботи розроблені спільно з користувачами послуг в інтерактивному, діалогічному процесі, а, отже, ґрунтуються на особливостях окремої практики.

В запропонованому визначенні йдеться також про те, що соціальна робота ґрунтується не лише на специфічній практичній діяльності та західних теоріях, а й на місцевих знаннях. Спадщина колоніалізму вплинула на те, що першочергову роль було відведено західним теоріям і знанням, а корінні, місцеві знання були знецінені, проігноровані. Запропоноване визначення спрямоване на зменшення впливу цього процесу, його уповільнення й руху в зворотному напрямку, через визнання того, що корінне населення кожного регіону, країни чи території має свої власні цінності, шляхи пізнання, способи передачі власних знань, і зробило вагомий внесок у науку. Соціальна робота намагається виправити наслідки західного колоніалізму і гегемонії, що історично склалися, через вивчення й врахування досвіду корінного населення усього світу. У такий спосіб знання в соціальній

роботі будуть створюватись спільно з корінним населенням та базуватися на його досвіді, а, отже, застосовуватимуться більш правильно не лише в місцевому контексті, а й на міжнародному рівні. Грунтуючись на діяльності Організації Об'єднаних Націй, Міжнародна федерація соціальних працівників визначає корінні народи наступним чином:

- вони живуть на географічно визначених, успадкованих територіях (або зберігають прив'язаність до них);
- вони, як правило, підтримують особливі, окремі соціальні, економічні та політичні інституції в межах своїх територій;
- вони, як правило, прагнуть зберегти культурні, географічні та інституційні відмінності, а не асимілюватися повністю в суспільство окремої національності;
- вони ідентифікують себе як корінні жителі або представники роду¹⁰⁴.

ПРАКТИКА

Законність та повноваження соціальної роботи полягають у втручанні на етапах взаємодії людей з їхнім оточенням. Оточення включає в себе різноманітні соціальні системи, до яких залучені люди, а також природне, географічне середовище, яке має вагомий вплив на життя людей. Методологія залучення, що просувається у соціальній роботі, описана у визначенні наступним чином: «залучає людей і структури для вирішення проблем і покращення благополуччя». Наскільки це можливо, соціальна робота підтримує роботу з людьми, а не лише для людей. Відповідно до парадигми соціального розвитку, соціальні працівники використовують низку навичок, методів,

¹⁰⁴ Примітка в оригіналі: <http://ifsw.org/policies/indigenous-peoples>

стратегій, принципів і заходів на різних системних рівнях, спрямованих на підтримку системи та/або зусилля щодо її зміни. Практика соціальної роботи охоплює широкий спектр діяльності, у тому числі різноманітні форми терапії та консультування, групової роботи, роботи в громаді; розробку та аналіз соціальної політики, а також втручання з метою адвокації чи змін на політичному рівні. З огляду на розвивальну перспективу, яку підтримує це визначення, стратегії соціальної роботи спрямовані на збільшення відчуття надії, посилення почуття власної гідності і творчого потенціалу людей, з метою протистояння та зміни репресивної динаміки влади і структурних джерел несправедливості. Таким чином відбувається поєднання в єдине ціле мікро- та макровимірів втручань та особистісно-політичних вимірів втручань. Цілісний фокус соціальної роботи універсальний, однак пріоритети практичної соціальної роботи відрізнятимуться з огляду на конкретну країну, та іноді залежно від історичних, культурних, політичних і соціально-економічних умов.

Відповідальність соціальних працівників усього світу полягає в тому, щоб захищати, збагачувати і реалізовувати на практиці цінності та принципи, наведені у цьому визначенні. Визначення соціальної роботи може бути значимим лише за умови, якщо соціальні працівники активно впроваджують його цінності й бачення.

ДОДАТКОВІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ГЛОБАЛЬНОГО ВИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ, ПРИЙНЯТІ НА ГЕНЕРАЛЬНІЙ АСАМБЛЕЇ МІЖНАРОДНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

- *«Жодна з частин цього визначення не може тлумачитися у спосіб, що суперечить будь-яким іншим частинам цього визначення».*

- *«Поширення на національному та/або регіональному рівнях не повинне суперечити змісту окремих елементів визначення та розумінню визначення в цілому» .*
- *«Оскільки визначення соціальної роботи є ключовим елементом встановлення ідентичності професійної групи, подальший перегляд цього визначення повинен ініціюватися лише після певного оцінювання процесу впровадження та встановлення потреби у змінах. Пріоритетним має бути додавання подальших коментарів, на противагу зміні визначення».*

РОЗДІЛ 5

Глобальні етичні стандарти соціальної роботи

- 5.1. Історія міжнародних етичних стандартів соціальної роботи*
- 5.2. Документ «Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи» (Міжнародна федерація соціальних працівників, 2018)»*
- 5.3. Документ «Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи» (Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи, 2018)*

5.1. Історія міжнародних етичних стандартів соціальної роботи

Дискусії щодо професійної етики в соціальній роботі тривали роками і зміст етичних концепцій трансформувався, змінювався, набував нових значень¹⁰⁵. Зумовлене це як фаховим розвитком самої соціальної роботи, завдання та пріоритети якої уточнювались і ставали дедалі більш соціетально-орієнтованими¹⁰⁶, так і тим, що етика, за твердженням Д. Лантоса, – це «жива істота і, як і всі живі істоти, розвивається та адаптується»¹⁰⁷.

Дискусія про необхідність міжнародних етичних принципів соціальної роботи розпочалась у 1960-х роках. У 1976 р. Міжнародною Федерацією соціальних працівників було схвалено **Етичний Кодекс МФСП (IFSW Code of Ethics)**. Це був перший кодекс, який являв собою систему моральних норм, вироблених у межах професійної спільноти. Ціла низка країн використовувала цей кодекс як свій власний.

У 1986 р. до Кодексу було додано (як складовий елемент) **Декларацію етичних принципів**.

¹⁰⁵ Klein, K. J. (1999). Evolution of Social Work Ethics. *Social work*, 44(4), 397-398.

¹⁰⁶ Семигіна, Т.В. (2015). Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи. *Вісник АПСВ*, 1-2, 6-11.

¹⁰⁷ Lantos, J. D. (2104). What We talk about When We talk about ethics. *Hastings Center Report*, 44(1), 40-44.

У 1994 р. Міжнародною федерацією соціальних працівників було схвалено новий документ **«Етика соціальної роботи: принципи і стандарти» («Ethics of Social Work – Principles and Standards»)**.¹⁰⁸ Документ складався з преамбули, в якій стисло обґрунтовано важливість етичної обізнаності як складової частини професійної практики соціальних працівників, а також «Міжнародної Декларації етичних принципів соціальної роботи» і «Міжнародних етичних стандартів соціальних працівників».

У «Міжнародній Декларації етичних принципів соціальної роботи» було сформульовано дванадцять етичних принципів професії соціального працівника. Наприклад, перший принцип стверджував таке: «Кожна людина є унікальною цінністю, на яку слід зважати і ставитися до неї з повагою». Цей принцип відповідає категоричному імперативу І. Канта, який він вважав вищим принципом етики. Його зміст полягає в тому, щоб ставитися до людини як до мети, а не як до засобу»¹⁰⁹.

Принципи, визначені документом «Етика соціальної роботи: принципи і стандарти», значною мірою індивідуалістично-орієнтовані.

Після ухвалення в 2001 р. міжнародного визначення соціальної роботи розпочався перегляд чинних на той момент етичних стандартів.

---

¹⁰⁸ IFSW (1994). *The Ethics of Social Work – Principles and Standards*.
<http://raulpage.org/koolitus/ethics1994.html>

¹⁰⁹ Семигіна, Т.В., Мигович, І.І., ред. (2005). *Вступ до соціальної роботи: навч. посібник*. Київ: Академвидав, 183.

У 2004 р. на заміну документа «Етика соціальної роботи: принципи і стандарти» МФСП та МАШСР ухвалили документ **«Етика соціальної роботи, декларація принципів» («Ethics in Social Work, Statement of Principles»)**¹¹⁰.

У другому розділі цього документу в якості вихідного пункту подається визначення соціальної роботи, ухвалене окремо МФСП та МАШСР у 2000 р., в якому наголошено на принципах прав людини та соціальної справедливості. У третьому розділі вміщено посилання на різні декларації та конвенції з прав людини, що стосуються соціальної роботи. У четвертому розділі викладено загальні етичні принципи в рамках двох основних підрозділів: 1) права людини та гідність і 2) соціальна справедливість. У підсумковій частині представлені деякі основні рекомендації щодо етичної поведінки в соціальній роботі, які, як очікувалось, будуть далі розвинуті у національних етичних кодексах.

На думку МФСП та МАШСР, спільна декларація етичних принципів була покликана заохочувати соціальних працівників у всьому світі до роздумів про виклики та дилеми, з якими вони стикаються, а до прийняття етично обґрунтованих рішень про те, як діяти у кожному окремому випадку.

Глобальне визначення соціальної роботи, ухвалене у 2014 році МФСП та МАШСР, по-новому витлумачувало завдання, принципи, ключові теоретичні концепції соціальної роботи. Тому одночасно з ухваленням нового визначення МАШСР ініціювала

---

¹¹⁰ IASSW (2014). *Ethics in Social Work, Statement of Principles*. <https://www.iasaw-aiets.org/wp-content/uploads/2015/10/Ethics-in-Social-Work-Statement-IFSW-IASSW-2004.pdf>

перегляд міжнародних етичних стандартів та створення спільної робочої групи МАШСР та МФСП.

Розробники нового набору етичних стандартів взяли до уваги визначення з документа «Глобальні пріоритети соціального розвитку та соціальної роботи» (2012 р.)¹¹¹, згідно з яким зусилля фахових міжнародних організацій із соціальної роботи мають бути зосереджені на сприянні соціальній та економічній рівності, обстоювання гідності та цінності людей тощо.

Важливими для робочої групи також виявились документи МФСП. Це, зокрема, декларація «Роль соціальної роботи у розбудові реальної демократії» (2016 р.)¹¹², в якій йшлося про те, що «соціальні працівники, коли вони організовані та діють як колективний агент, здатні створювати альянси та брати участь у громадських рухах для побудови нового суспільного ладу без панування та експлуатації». Також робоча група зважала на документ «Роль соціальної роботи у системах соціального захисту: універсальні права на соціальний захист» (2016 р.)¹¹³, відповідно до якого роль соціальних працівників полягає у сприянні солідарності та залученню громад до розробки систем, які стануть всеохопними, інклюзивними для всіх людей і в яких до людей будуть ставитись із повагою, а також у забезпеченні

---

¹¹¹ Семигіна, Т. В. (2013). Глобальні пріоритети соціального розвитку: імперативи для політики і практики. *Наукові записки НаУКМА: Психологічні, педагогічні науки та соціальна робота*, 149, 57-61.

¹¹² IFSW (2016). *The social work role in building real democracy*. <https://www.ifsw.org/the-social-work-role-in-building-real-democracy>

¹¹³ IFSW (2016). *The Role of Social Work in Social Protection Systems: The Universal Right to Social Protection*. <https://www.ifsw.org/the-role-of-social-work-in-social-protection-systems-the-universal-right-to-social-protection>

дотримання прав людини та соціальної справедливості. У цих документах, що ґрунтуються на філософії соціального конструктивізму, ідеться про посилення політичності соціальної роботи.

Процес формулювання нових етичних принципів відбувався досить неоднозначно й болісно. Давалися взнаки давні інституційні непорозуміння між двома організаціями (що спричинились до створення спеціальної освітньої комісії МФСП на противагу МАШСР¹¹⁴). Крім того, у регіональних та національних асоціацій шкіл соціальної роботи виявились різні розуміння сутності та меж соціальної роботи. Наприклад, Латиноамериканська асоціація освіти та досліджень у сфері соціальної роботи, яка об'єднує понад 100 навчальних закладів із 20 країн, оприлюднила відкритий лист МФСП та МАШСР, де, зокрема, містились вимоги додати до міжнародних етичних принципів діяльність соціальних працівників у соціальних рухах і боротьбу за класову справедливість¹¹⁵. Деякими членами робочої групи це було розцінено як марксистська риторика, що, між іншим, набуває дедалі більшої популярності в дискурсі міжнародних фахових асоціацій соціальних працівників і спричинює радикалізацію соціальної роботи¹¹⁶.

---

¹¹⁴ IFSW (2019). *Interim Education Commission*, <https://www.ifsw.org/ifsw-commissions/interim-education-commission>

¹¹⁵ Burgos, N. (2018). *Open letter / Letter to members of the IASSW Board of Directors*. [Unpublished].

¹¹⁶ Lavalette, M., ed. (2011). *Radical Social Work Today: Social Work at the Crossroads*. Portland: Policy Press.

Учасники робочої групи майже два роки узгоджували текст документу, консультувались із практиками та дослідниками, але так і не спромоглись дійти згоди. МАШСР наполягала на тому, що новий документ має слугувати трампліном для обговорення визнання західної гегемонії у практиці навчання, освіти та досліджень у соціальній роботі й сприяти деколонізації. Водночас МФСП просила вилучити з тексту твердження, що стосуються деколонізації або винести це питання у примітки.

Зрештою, у липні 2018 р. було ухвалено **«Глобальну декларацію етичних принципів соціальної роботи»** (Global Social Work Statement of Ethical Principles). Проте насправді співіснують два різних тексти – версія МФСП¹¹⁷ та версія МАШСР¹¹⁸ (кожна організація ухвалювала їх самостійно на своїх вищих зборах). В їх основі – однакові дев'ять принципів етики, (див. табл. 5.1).

Слід зауважити, що МФСП ухвалила коротшу версію декларації, у той час як МАШСР додала більше пояснень до кожного з принципів і залишила в ній ідею деколонізації соціальної роботи. Обидві організації визнають, що їхня глобальна заява може не відображати особливості національної або регіональної контекстної реальності й закликають до ухвалення етичних стандартів на національному та регіональному рівнях, які б базувались на ключових ідеях нової декларації.

---

¹¹⁷ IFSW (2018). *Global Social Work Statement of Ethical Principles*.
<https://www.ifsw.org/global-social-work-statement-of-ethical-principles>

¹¹⁸ IASSW (2018). *Global Social Work Statement of Ethical Principles*. <https://www.iassw-aiets.org/2018/04/18/global-social-work-statement-of-ethical-principles-iassw>

Табл. 5.1. Глобальні етичні принципи соціальної роботи (2018 р.)

Назва принципу англійською мовою	Назва принципу українською мовою
Recognition of the Inherent Dignity of Humanity	<i>Визнання гідності людини</i>
Promoting Human Rights	<i>Сприяння правам людини</i>
Promoting Social Justice	<i>Сприяння соціальній справедливості</i>
Promoting the Right to Self-Determination	<i>Сприяння праву на самовизначення</i>
Promoting the Right to Participation	<i>Сприяння праву на участь</i>
Respect for Confidentiality and Privacy	<i>Повага конфіденційності та приватності</i>
Treating People as Whole Persons	<i>Ставлення до людей як до цілісних індивідів</i>
Ethical Use of Technology and Social Media	<i>Етичне використання технологій та соціальних медіа</i>
Professional Integrity	<i>Професійна доброчесність</i>

Документи міжнародних фахових утворень є основою для формування національних візій щодо професійної етики в соціальній роботі, і, навпаки, національні реалії (чи навіть особисті візії розробників текстів) впливають на міжнародні стандарти¹¹⁹.

¹¹⁹ Семігіна, Т. (2019). Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*, 1, 70-85.

Порівняння міжнародних етичних стандартів, ухвалених у 1994, 2004 та 2018 рр., свідчить, що фахова соціальна робота в світі рухається за траєкторією розвиткової (девелопментської) моделі¹²⁰ та спирається на цінності, які Р. Інглегарт¹²¹ відносив до постматеріалістичних, постмодерністських. Також більше уваги приділено питанням соціальної згуртованості, протидії суспільним стереотипам, запобіжним заходам під час використання новітніх технологій. Таким чином соціальна робота як професія прагне здолати свій «напівфаховий статус» допоміжної професії¹²², яка подекуди демотивує клієнтів від змін¹²³.

Водночас нові етичні стандарти орієнтують на визнання локального контексту й звертають увагу на недоцільність сліпого копіювання закордонного досвіду, прямо (у версії МАШСР) чи опосередковано (у версії МФСР) протистоять «професійному імперіалізму»¹²⁴.

У табл. 5.2. узагальнено перебіг розробки міжнародних етичних стандартів соціальної роботи та їх характеристики.

---

¹²⁰ Lovelock, R., Lyons, K., Powel, J. (2017). *Reflecting on Social Work - Discipline and Profession*. London: Routledge.

¹²¹ Inglehart, R.F., Welzel, C. (2005). *Modernization, cultural change, and democracy: the human development sequence*. New York: Cambridge University Press.

¹²² Toren, N. (1972). *Social work: The case of a semi-profession*. Beverly Hills: Sage.

¹²³ Ilich, I. (1977). *Disabling professions*. New Hampshire: Marion Boyars Publishers.

¹²⁴ Midgley, J. (1981). *Professional imperialism: Social work in the third world*. London: Heinemann.

Табл.5.2. Хронологія етичних стандартів соціальної роботи, розроблених МФСП та МАШСР

1976 р.	Етичний Кодекс МФСП (у 1986 р. додано Декларацію етичних принципів)	Ключові етичні норми соціальної роботи
1994 р.	Етика соціальної роботи: принципи і стандарти (МФСП)	Преамбула Міжнародна Декларація етичних принципів соціальної роботи; Міжнародні етичні стандарти соціальних працівників (
2004 р.	Етика соціальної роботи, декларація принципів (МФСП та МАШСР)	Описові етичні норми Загальні етичні принципи (побудовані довкола семи прав людини)
2018 р.	Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи (МФСП та МАШСР)	Два окремі документи МФСП ТА МАШСР) з одним набором принципів, але різними тлумаченнями

Далі наведено авторський переклад обидвох документів фахових міжнародних організацій із соціальної роботи.

5.2. Документ «Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи» (Міжнародна федерація соціальних працівників, 2018)¹²⁵

Ця Декларація етичних принципів (далі в тексті – Декларація) слугує загальною основою для соціальних працівників для досягнення найвищих стандартів професійної доброчесності.

Ухвалюючи цю Декларацію, ми – практики соціальної роботи, викладачі, студенти та дослідники – підтверджуємо наші зобов'язання підтримувати основні цінності та принципи професійної соціальної роботи, викладені в цій Декларації.

Існує низка цінностей та етичних принципів, які впливають на нас, соціальних працівників; ця реальність була визнана у глобальному визначенні соціальної роботи, схваленому Міжнародною Федерацією соціальних працівників у 2014 році, яке дістало розвою та посилення на регіональному та національному рівнях.

Всі політичні документи та процедури МФСП, включно з визначенням соціальної роботи, спираються на ці принципи.

Соціальна робота – це базована на практиці професія та академічна дисципліна, яка сприяє соціальним змінам та розвитку, соціальній згуртованості, активізації та звільненню людей. Центральне місце в соціальній роботі посідають принципи соціальної справедливості, прав людини, колективної відповідальності і поваги до різноманітності. Підкріплена теоріями соціальної роботи, соціальних і

---

¹²⁵Переклад з англійської мови Тетяни Семигіної. Оригінал доступний тут: <https://www.ifsw.org/global-social-work-statement-of-ethical-principles>

гуманітарних наук, а також місцевими знаннями, соціальна робота залучає людей і структури для вирішення життєвих проблем та покращення добробуту.

Принципи

1. Визнання гідності людини

Своїм ставленням, словами та вчинками соціальні працівники визнають і поважають природжену, невід’ємну гідність та цінність усіх людей. Ми поважаємо всіх людей, але ми кидаємо виклик переконанням та діям тих, хто знецінює або стигматизує себе чи інших осіб.

2. Сприяння правам людини

Соціальні працівники підтримують фундаментальні та невідчужні права всіх людей і сприяють їм. Соціальна робота базується на повазі до природженої цінності та гідності всіх людей, на повазі до індивідуальних і соціальних / громадянських прав, що з них випливають. Соціальні працівники часто працюють з людьми, щоб знайти відповідний баланс між конкуруючими правами людини.

3. Сприяння соціальній справедливості

Соціальні працівники несуть відповідальність за залучення людей до досягнення соціальної справедливості у суспільстві в цілому та стосовно людей, з якими вони працюють. Це означає:

3.1. Протистояння дискримінації та інституційному гнобленню

Соціальні працівники сприяють соціальній справедливості у суспільстві в цілому та стосовно людей, з якими вони працюють.

Соціальні працівники кидають виклик дискримінації, яка, зокрема, зумовлена, віком, правоздатністю, громадянським статусом, класом, культурою, етнічною приналежністю, гендером, гендерною ідентичністю, мовою, національністю/громадянством (чи відсутністю громадянства), думками, іншими фізичними характеристиками, фізичними або розумовими здібностями, політичними переконаннями, бідністю, расою, статусом відносин, релігією, статтю, сексуальною орієнтацією, соціально-економічним станом, духовними настановами, структурою сім'ї тощо.

3.2. Повага до різноманітності

Соціальні працівники працюють над посиленням інклюзивних громад, які поважають етнічну та культурну різноманітність суспільств, беручи до уваги індивідуальні, сімейні, групові відмінності та відмінності між громадами.

3.3. Доступ до справедливих ресурсів

Соціальні працівники захищають ідею справедливого розподілу ресурсів та багатства і працюють над тим, щоб забезпечити доступ до них.

3.4. Протистояння несправедливій політиці та практиці

Соціальні працівники працюють, щоб привернути увагу своїх роботодавців, політиків та суспільства до тих ситуацій, коли політика та ресурси є неадекватними, або коли політика та практика є жорсткими,

несправедливими або шкідливими. При цьому соціальні працівники не повинні зазнавати покарань.

Соціальні працівники повинні знати про ситуації, які можуть загрожувати їхній власній безпеці, і в таких умовах повинні робити розумний вибір. Соціальні працівники не змушені діяти, коли опиняються у ситуаціях, що становлять для них ризик.

3.5. Розвиток солідарності

Соціальні працівники активно працюють у громадах і разом з колегами всередині та за межами професійного середовища утворюють мережі солідарності, щоб працювати над трансформаційними змінами, формуванням інклюзивного та відповідального суспільства.

4. Сприяння праву на самовизначення

Соціальні працівники поважають і підтримують право людей приймати власні рішення та робити вибір, якщо це не загрожує правам та законним інтересам інших людей.

5. Сприяння праву на участь

Соціальні працівники працюють над зміцненням самооцінки та можливостей людей, сприяючи їх повній участі у всіх аспектах ухвалення рішень та дій, які впливають на їхнє життя.

6. Повага конфіденційності та приватності

6.1. Соціальні працівники поважають права людей на конфіденційність та недоторканість приватного життя, працюють у відповідності до цих прав, якщо тільки не існує ризику заподіяння шкоди собі самому чи іншим особам або інших обмежень, установлених законом.

6.2. Соціальні працівники інформують людей, з якими вони співпрацюють, щодо таких обмежень конфіденційності та недоторканості приватного життя.

7. Ставлення до людей як до цілісних індивідів

Соціальні працівники визнають біологічні, психологічні, соціальні та духовні аспекти життя людей, розуміють їх і ставляться до всіх людей як до цілісних індивідів. Таке визнання використовується для формулювання холистичних, цілісних оцінок, а також втручань з повною участю людей, організацій та громад, з якими співпрацюють соціальні працівники.

8. Етичне використання технологій та соціальних медіа

8.1. Етичні принципи цієї Декларації застосовують до всіх контекстів практики соціальної роботи, освіти та досліджень, незалежно від того, пов'язано це з прямим особистим контактом чи з використанням цифрових технологій та соціальних медіа.

8.2. Соціальні працівники повинні усвідомлювати, що використання цифрових технологій та соціальних медіа може загрожувати дотриманню багатьох етичних стандартів, зокрема, таких як повага приватності та конфіденційності, недопущення конфлікту інтересів, компетентність, належне ведення документації тощо, і тому повинні отримати необхідні знання та навички для протистояння неетичній практиці при використанні технологій.

9. Професійна доброчесність

9.1. Щоб відповідати цій Декларації національні асоціації та організації зобов'язані розробляти та регулярно оновлювати власні кодекси етики або етичні рекомендації з огляду на місцевий контекст. Національні організації також зобов'язані інформувати соціальних

працівників та школи соціальної роботи про цю Декларацію етичних принципів та про свої етичні принципи. Соціальні працівники повинні діяти відповідно до чинного етичного кодексу або керівних принципів у своїй країні.

9.2. Соціальні працівники повинні мати необхідну кваліфікацію, а також розвивати та підтримувати необхідні навички та компетенції для виконання своєї роботи.

9.3. Соціальні працівники підтримують мир та ненасильство. Соціальні працівники можуть працювати разом з військовослужбовцями задля гуманітарних цілей, сприяти миру та відновленню. Соціальні працівники, які працюють у межах військового або миротворчого контексту, повинні завжди спрямовувати свої зусилля на підтримання гідності та самостійності людей. Соціальні працівники не повинні допускати, щоб їхні знання та навички використовувались для негуманних цілей, таких як катування, військовий нагляд, тероризм чи конверсійна (репаративна) терапія, і вони, виконуючи професійні чи приватні дії, не повинні використовувати зброю проти людей.

9.4. Соціальні працівники повинні діяти чесно. Це включає в себе не зловживання владними повноваженнями та відносинами довіри з людьми, з якими вони співпрацюють; вони визнають межі між особистим та професійним життям і не зловживають своїм становищем для отримання особистої матеріальної вигоди або наживи.

9.5. Соціальні працівники визнають, що в деяких культурах та країнах надання та отримання маленьких подарунків є частиною соціальної роботи та культурного досвіду. У таких ситуаціях це має бути згадано у кодексі етики країни.

9.6. Соціальні працівники зобов'язані вживати необхідних заходів, щоб професійно і особисто піклуватися про себе на робочому місці, у приватному житті та суспільстві.

9.7. Соціальні працівники визнають, що вони несуть відповідальність за свої дії перед людьми, з якими вони працюють; власними колегами; своїми роботодавцями; професійними асоціаціями, а також згідно із місцевим, національним та міжнародним законодавством; і ці різні зобов'язання можуть суперечити одне одному, що має бути обговорено задля мінімізації завдання шкоди всім особам. Рішення завжди повинні ґрунтуватись на емпіричних доказах; практичній мудрості; а також на етичних, правових та культурних міркуваннях. Соціальні працівники повинні бути готовими прозоро пояснити причини прийнятого рішення.

9.8. Соціальні працівники та їхні роботодавці працюють над створенням таких умов на робочому місці та в їхніх країнах, за яких можливі обговорення, оцінка та дотримання принципів, визначених цією Декларацією та національними кодексами. Для ухвалення етично обґрунтованих рішень соціальні працівники та їхні роботодавці беруть участь у дебатах і сприяють дискусіям.

5.3. Документ «Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи» (Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи, 2018)¹²⁶

Ця Декларація етичних принципів (далі в тексті – Декларація)¹²⁷ розроблена для того, щоб сприяти прагненням соціальних працівників¹²⁸ дотримуватись найвищих можливих стандартів етичної практики завдяки постійним дебатам, саморефлексії, готовності мати справу з двозначностями та брати участь у етично прийнятному процесі ухвалення рішень для досягнення етичних результатів. Кожен із принципів цієї Декларації слід розглядати в комплексі з іншими, а не сам по собі.

Ця Декларація визначає нашу відданість цінності тих людей, з якими співпрацюють соціальні працівники. Ухвалюючи цю Декларацію, ми – практики соціальної роботи, викладачі, студенти та дослідники – підтверджуємо наші зобов'язання підтримувати основні цінності та принципи професійної соціальної роботи, викладені в цій Декларації. Такі документи, як ця Декларація, найкраще працюють, коли вони

¹²⁶ Переклад з англійської Тетяни Семигіної. Оригінал доступний тут: <https://www.iassw-aiets.org/2018/04/18/global-social-work-statement-of-ethical-principles-iassw>

¹²⁷ **Прим. в тексті оригіналу:** Ця Декларація є: а) результатом розгляду зворотного зв'язку, отриманого під час консультацій; б) спробою протистояти західній гегемонії в практиці соціальної роботи, освіти та дослідженні; і в) намаганням деколонізувати фахові пріоритети.

¹²⁸ **Прим. в тексті оригіналу:** Поняття "соціальний працівник" вклучає викладачів соціальної роботи, студентів, дослідників та практиків; воно стосується тих категорій соціальних працівників, яких у різних контекстах називають по-іншому: молодіжні працівники, фахівці з розвитку громад, фахівці з опіки над дітьми, службовці пробації та службовці соціального забезпечення, за винятком випадків, коли такі категорії є окремими та незалежними від соціальної роботи, і можуть мати власні кодекси етики.

віддзеркалюють моральний імпульс соціального працівника; зобов'язання не зашкодити, сприяти соціальній справедливості; визнання природженої гідності людини, її універсальних і невід'ємних прав.

Визнаючи вразливість як власну, так і людей, з якими ми співпрацюємо або від імені яких ми працюємо, ця Декларація розроблена так, щоб охопити різні рівні відповідальності: перед особами, сім'ями, групами та громадами, з якими ми співпрацюємо; перед собою, організаціями, в яких ми працюємо; і ширшим суспільством, в якому здійснюються освіта, практика та дослідження соціальної роботи.

Ми усвідомлюємо потребу фундаментального, концептуального переходу від визначення людської гідності, насамперед у контексті автономії, до визнання інтерсуб'єктивності та взаємозв'язку людської гідності та прав людини. Ми як людські істоти є далекими від тих автономних та незалежних істот, якими нас конструюють ліберальні теорії, натомість ми вбудовані в суспільства та залежні від суспільних соціально-політичних, економічних та культурних структур та звичаїв. Вразливість є універсальною частиною людського стану. Це не заперечує здатності людей до визволення на особистому та політичному рівнях, а також відповідальності соціально-політичних, економічних та культурних систем у за забезпечення розвитку та добробуту.

Соціальні працівники визнають політичний вимір професії, який зумовлений владою та повноваженнями, наданими їм державою, для вчинення дій разом з людьми або від їхнього імені, в межах етичних принципів професії.

Соціальна робота як професія є динамічною, має критичний характер і пов'язана з людьми та різноманіттям їхнього оточення або середовища. Існує цілий шерек цінностей та етичних принципів, які інформують нас як соціальних працівників. Цю реальність визнано в глобальному визначенні соціальної роботи від 2014 року, яке дістало розвою та посилення на регіональному та національному рівнях. Так само ця Декларація може бути посилена та/або адаптована на національному та/або регіональному рівнях, якщо ці зміни відповідають намірам та духу цієї Декларації.

Для досягнення етичних імперативів організації роботодавців соціальних працівників, освітні та науково-дослідні установи повинні працювати над здійсненням заходів та над можливостями для розвитку. Не тільки соціальні працівники повинні дотримуватись етичної практики; організації повинні виконувати свої зобов'язання, підтримуючи етичну практику¹²⁹.

Ця Декларація бере як відправну точку документ «Глобальне визначення соціальної роботи» за 2014 рік, в якому сказано: «Соціальна робота – це базована на практиці професія та академічна дисципліна, яка сприяє соціальним змінам та розвитку, соціальній згуртованості, активізації та звільненню людей. Центральне місце в соціальній роботі посідають принципи соціальної справедливості, прав людини, колективної відповідальності і поваги до різноманітності. Підкріплена теоріями соціальної роботи, соціальних і гуманітарних наук, а також

¹²⁹

Прим. в тексті оригіналу: Agius, A., & Jones, D. N. (2012). Effective and ethical working environments for social work: The responsibilities of employers of social workers. Bern: International Federation of Social Workers. Retrieved from <http://ifsw.org/policies/effective-and-ethical-working-environmentsfor-social-work-the-responsibilities-of-employers-of-social-workers-3/#.UFvw6fZeOJc.email>

місцевими знаннями, соціальна робота залучає людей і структури для вирішення життєвих проблем та покращення добробуту».

Принципи

1. Визнання гідності людини

1.1. Визнаючи природжену гідність усіх людей, соціальні працівники прагнуть до емпатійних відносин і буття для Іншого¹³⁰ (людини, з якою соціальні працівники працюють або від імені якої діють) однією з основ етичної практики, де соціальний працівник надає унікальному Іншому ті права, якими він володіє Сам. Ідея полягає в тому, щоб поводитися з усіма людьми, як вони хочуть, щоб до них ставились, і як би ми хотіли, щоб ставились до нас.

1.2. Своїм ставленням, словами та вчинками соціальні працівники визнають і поважають природжену, невід'ємну гідність та цінність усіх людей. Це вимагає здатності відрізнити беззастережне позитивне ставлення до людей від ставлення до тих настанов і поведінки людей та/або соціально-політичних і культурних контекстів, які можуть потребувати змін. Ми поважаємо людей, але ми кидаємо виклик переконанням та діям тих людей, які знецінюють або стигматизують себе чи інших.

1.3. Соціальні працівники визнають, що необхідність диференціації, поясненої в п.1.2, вимагає критично рефлексивної

¹³⁰

Прим. в тексті оригіналу: Концепція запозичена з Еммануеля Левінаса. Для Левінаса відповідальність означає бути доступним для служіння *Іншому* таким чином, щоб власне життя було справді пов'язане з життям інших людей. Пояснення *Себе*, для Левіна, починається з *Іншого*; наші відповіді на виклик Іншого визначають Нас. Див. Levinas, E. (1985) *Ethics and Infinity* (Translated by R.A. Cohen). Pittsburgh, PA: Duquesne University Press.

практики. Як соціальні працівники, ми (як і люди, з якими ми спілкуємося) привносимо до робочих відносин нашу історію, біль і радощі, цінності та наші релігійні, духовні та культурні орієнтації. Критичне відображення того, як особисте впливає на професіонала і навпаки, повинно бути основою повсякденної етичної практики.

1.4. Визнання соціальними працівниками сильних сторін та природженої гідності, притаманних усім людям, супроводжується усвідомленням власної вразливості¹³¹ та вразливості тих людей, задля яких ми працюємо. Розкриття й визнання уразливостей та робота з ними є складовою сильних сторін, джерелом зростання, розвитку та людського процвітання.

2. Сприяння правам людини

2.1. Соціальні працівники визнають і підтримують фундаментальні та невід'ємні права всіх людей, як це відображено в документах та конвенціях з прав людини, таких як Загальна декларація прав людини; Конвенція про права дитини; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Міжнародний пакт про економічні та культурні права; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права; Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Конвенція про права людей з інвалідністю; Конвенція про статус біженців; Декларація ООН про права корінних народів; Міжнародна конвенція про захист прав усіх трудівників-мігрантів та членів їх сімей, а також у міжнародних стандартах праці.

¹³¹ *Прим. в тексті оригіналу:* Люди не є розрізненими, ізольованими суб'єктами, де Сам вважається окремим і незалежним від ролей, які виконують люди. Завдяки буттю в світі всі люди мають різний ступінь вразливості. Цей принцип заперечує поняття соціального працівника як експерта, окремого і нейтрального, і підтримує ідею вразливості, спільної з усім людством.

2.2. Соціальні працівники поважають і захищають принцип неподільності прав людини та просувають усі громадянські, політичні, економічні, соціальні, культурні та екологічні права.

2.3. Визнаючи, що культура іноді слугує виправданням для порушення прав людини, соціальні працівники відіграють роль культурних посередників у досягненні консенсусу, знаходженні належного балансу між конкуруючими правами людини та захищають права маргіналізованих, стигматизованих, відторгнених, експлуатованих та пригноблених осіб та груп.

2.4. Соціальні працівники визнають, що права людини мають співіснувати з колективною відповідальністю, а також усвідомленням, що окремі права людини можуть бути реалізовані лише на щоденній основі, коли люди беруть на себе відповідальність один за одного та за навколишнє середовище, і якщо вони працюють над створенням відносин взаємодії у межах спільнот.

2.5. Соціальні працівники надають людям інформацію щодо їхніх прав та підтримують зусилля людей у реалізації власних прав.

2.6. Соціальні працівники визнають державу як ключового суб'єкта захисту, визнання та здійснення прав людини.

3. Сприяння соціальній справедливості

Соціальні працівники сприяють соціальній справедливості у суспільстві в цілому та стосовно людей, з якими вони працюють. Це означає:

3.1. Протистояння дискримінації та інституційному гнобленню

а) Соціальні працівники кидають виклик дискримінації, яка, зокрема, зумовлена: фізичними та / або розумовими здібностями,

правоздатністю, віком, культурою, гендерною ідентичністю, сексуальною орієнтацією, расою, етнічною приналежністю, мовою, релігією, духовними настановами, політичними поглядами, економічним станом, бідністю, класом, структурою сім'ї, статусом відносин та громадянством (чи його відсутністю) тощо.

б) Соціальні працівники усвідомлюють, як ідеологія, закони, політика, нормативні акти, звичаї або практика можуть спричинити нерівність та перешкоджати справедливому ставленню до членів певних груп.

в) Соціальні працівники працюють проти інституціоналізованої дискримінації та пригноблення у всіх їх формах.

3.2. Повага до різноманітності

а) Соціальні працівники працюють над посиленням інклюзивних громад, які поважають етнічну а культурну різноманітність суспільств, беручи до уваги індивідуальні, сімейні, групові відмінності та відмінності між громадами.

б) Соціальні працівники визнають, що повага і прийняття різноманітності не повинні використовуватися для розширення кордонів морального релятивізму аж до того моменту, коли порушуються права деяких груп осіб, зокрема право на життя (наприклад, жінок та представників сексуальних, етнічних і релігійні меншин). Соціальні працівники ставлять під сумнів та кидають виклик тим культурним практикам, які обмежують повне здійснення прав людини.

в) Соціальні працівники визнають, що виявлення та вирішення соціально-економічних проблем як проблем культури часто означає

відмову або применшення основних структурних факторів, що сприяють психосоціальним викликам.

3.3. Доступ до справедливих ресурсів

а) Соціальні працівники, визнаючи, що нерівність разом із бідністю являє собою загрозу людському розвитку, захищають ідею справедливого розподілу ресурсів та багатства і працюють над тим, щоб забезпечити доступ до них.

б) Соціальні працівники підтримують право людей на стійкий дохід, який повинен забезпечуватися шляхом гідної праці та / або загального соціального забезпечення.

3.4. Протистояння несправедливій політиці та практиці

а) Соціальні працівники працюють, щоб привернути увагу своїх роботодавців, політиків та суспільства до тих ситуацій, коли політика та ресурси є неадекватними або коли політика та практика є жорсткими, несправедливими або шкідливими. При цьому соціальні працівники не повинні зазнавати покарань.

б) Соціальні працівники повинні знати про ситуації, які можуть загрожувати їхній власній безпеці, і в таких умовах повинні робити розумний вибір. Соціальні працівники не змушені діяти, коли опиняються у ситуаціях, що становлять для них ризик.

в) Глобальні організації, такі як МАШСР та МФСП, спільно з роботодавцями соціальних працівників та / або національними професійними / державними організаціями, зобов'язані оберігати та захищати соціальних працівників, яким під час професійної діяльності

щось загрожує через їхню думку або коли вони привертають увагу до несправедливості

3.5. Розвиток солідарності

Соціальні працівники активно працюють у громадах та разом з колегами всередині та за межами професійного середовища утворюють мережі солідарності, щоб працювати над трансформаційними змінами, формуванням інклюзивного та відповідального суспільства.

4. Сприяння праву на самовизначення

4.1. Соціальні працівники визнають людей спроможними та самостійними.

4.2. Соціальні працівники поважають і заохочують права людей приймати власні рішення та робити вибір, якщо це не загрожує правам та законним інтересам інших людей.

4.3. Соціальні працівники визнають, що, хоча окремі особистості визначаються самостійно з тим, що вони думають (можливо, це є найбільш фундаментальна свобода, яку неможливо відібрати), свобода думки не гарантує здійснення права на самовизначення.

4.4. Соціальні працівники визнають, що само собою зрозуміле припущення стосовно права на самовизначення в багатьох ситуаціях заперечує ті соціокультурні, економічні та політичні чинники, які мають пригноблювальний, маргіналізаційний, експлуатаційний, насильницький вплив на людський розвиток та функціонування.

4.5. Соціальні працівники усвідомлюють становище людей, чие самовизначення часто обмежене через різні чинники, зокрема через ті

функції контролю, які соціальні працівники здійснюють у таких сферах, як захист дітей, кримінальне правосуддя, інвалідність та психічне здоров'я.

4.6. Соціальні працівники визнають, що здатність людей діяти стикається зі структурними умовами, і що для ідеального самовизначення потрібні такі ресурси, як гарна освіта, гідна зайнятість, доступ до медичної допомоги, безпечне та стабільне житло, безпека та гарантії, належні санітарні умови, чиста вода, вільне від забруднення навколишнє середовище та доступ до інформації.

4.7. Соціальні працівники визнають, що деякі упередження, а також пригнічення, маргіналізація, експлуатація, насильство та виключення із суспільства можуть бути зумовлені тими соціально-політичними та культурними дискусіями, які панують у суспільстві.

4.8. Соціальні працівники вважають, що основою щоденної етичної, антипригноблюваної практики є розробка стратегій розвитку критичного мислення, яке кидає виклик та змінює прийняті як належне припущення щодо самих себе та людей, з якими ми співпрацюємо.

5. Сприяння праву на участь

5.1. Соціальні працівники працюють над розвитком самооцінки та можливостей людей, сприяючи їхній повноцінній участі в суспільному житті, а також повній участі в ухваленні рішень та в діях, які впливають на їхнє життя.

5.2. Соціальні працівники сприяють створенню значущих просторів та процесів участі людей у формулюванні політики.

5.3. Соціальні працівники сприяють інклюзії людей, яких позбавляють можливості брати участь або отримувати вигоду від ресурсів за різними критеріями, відображеними в п. 3.1.а.

6. Повага конфіденційності та приватності

6.1. Соціальні працівники поважають права людей на конфіденційність та недоторканість приватного життя, працюють у відповідності до цього права.

6.2. Права на конфіденційність та недоторканість приватного життя може бути порушено, якщо існує ризик заподіяння шкоди самому собі або іншим.

6.3. Соціальні працівники визнають, що право певної людини на конфіденційність та недоторканість приватного життя обмежується певним нормами, установленими законом.

6.4. Соціальні працівники інформують людей, з якими вони працюють, щодо таких обмежень конфіденційності та недоторканості приватного життя.

6.5. У деяких культурних контекстах, що характеризуються зосередженням на спільності у громаді, соціальні працівники поважають і дотримуються права людей на спільну конфіденційність, приймають їхній вибір спільної конфіденційності, якщо це не порушує прав індивідів.

7. Ставлення до людей як до цілісних індивідів

7.1. Соціальні працівники визнають біологічні, психологічні, соціальні та духовні аспекти життя людей, розуміють їх і ставляться до всіх людей як до цілісних індивідів. Таке визнання використовується для формулювання холістичних, цілісних оцінок, а також втручань з повною участю людей, організацій та громад, з якими співпрацюють соціальні працівники.

7.2 Для досягнення цілісних, сприятливих результатів соціальні працівники співпрацюють з членами міждисциплінарних команд.

8. Етичне використання технологій та соціальних медіа

8.1. Етичні принципи цієї Декларації застосовують до всіх контекстів практики соціальної роботи, освіти та досліджень, незалежно від того, пов'язано це з прямим особистим контактом чи з використанням цифрових технологій та соціальних медіа¹³².

8.2. Соціальні працівники повинні усвідомлювати, що використання цифрових технологій та соціальних медіа може стати певною загрозою принципам конфіденційності та приватності, а також вживати щодо цього потрібних запобіжних заходів. Поінформована згода має зробити зрозумілим такі можливі обмеження конфіденційності та приватності.

8.3. Соціальні працівники вважають, що перевірка ідентичності користувачів онлайн-послуг, включаючи їх вік та географічне розташування, може стати проблемою, наприклад, коли вони

¹³²

Прим. в тексті оригіналу: Це включає, наприклад, консультування та дослідження через електронну пошту; відеоролики; он-лайн групи самопомоги або використання Facebook і WhatsApp, які можуть бути використані як самі по собі або разом з особистою взаємодією.

zareestrovani ta / або мають ліцензію на практику в одному місці, коли користувачі в режимі онлайн перебувають за межами юрисдикції, або важко забезпечити, щоб інформовану згоду надавала неповнолітня особа. Соціальні працівники повинні обговорювати прагматичні та етичні наслідки таких питань з реєстраційними та/або ліцензійними комісіями.

8.4. Соціальні працівники визнають можливі підводні камені асинхронного спілкування та неперевірену ідентичність осіб, з якими вони працюють, наприклад, коли розкриваються суїцидальні наміри, сексуальне насильство над дітьми чи насильство в сім'ї. Інтернет-консультування не виключає зобов'язання працівників соціальних служб звітувати згідно з національними законодавчими вимогами та захищати особу чи інших від потенційної шкоди чи небезпеки.

8.5. Використовуючи групові електронні технології соціальні працівники повинні забезпечити дотримання принципу інклюзивності (включення), щоб жодна особа не була виключена з участі через умисне упущення.

8.6. Соціальні працівники не публікують фотографії людей, з якими вони працюють, без їхньої згоди, і не повинні публікувати зображення дітей без згоди батьків чи законних опікунів.

8.7. Що стосується освіти в галузі соціальної роботи, як це відображено в п. 6.4 Глобальних стандартів освіти та навчання соціальної роботи, то викладачі повинні забезпечити якісну освітню програму незалежно від форми викладання У випадку дистанційного чи змішаного режиму навчання, децентралізованого та/або Інтернет навчання, слід запровадити механізми навчання та нагляду на місцевому рівні, особливо в частині проходження практики.

8.8. Соціальний працівник несе відповідальність за надання доказів етичності практики незалежно від способу практики.

9. Професійна доброчесність

9.1. Щоб відповідати цій Декларації національні асоціації та організації зобов'язані розробляти та регулярно оновлювати власні кодекси етики або етичні рекомендації з огляду на місцевий контекст. Національні організації також зобов'язані інформувати соціальних працівників та школи соціальної роботи про цю Декларацію етичних принципів та про свої етичні принципи. Соціальні працівники повинні діяти відповідно до чинного етичного кодексу або керівних принципів у своїй країні.

9.2. Соціальні працівники повинні мати необхідну кваліфікацію, а також розвивати та підтримувати необхідні навички та компетенції для виконання своєї роботи.

9.3. Соціальні працівники підтримують мир та ненасильство. Соціальні працівники можуть працювати разом з військовослужбовцями задля гуманітарних цілей, сприяти миру та відновленню. Соціальні працівники, які працюють у межах військового або миротворчого контексту, повинні завжди спрямовувати свої зусилля на підтримання гідності та самостійності людей. Соціальні працівники не повинні допускати, щоб їхні знання та навички використовувались для негуманних цілей, таких як катування, військовий нагляд, тероризм чи конверсійна (репаративна) терапія, і вони, виконуючи професійні чи приватні дії, не повинні використовувати зброю проти людей.

9.4. Соціальні працівники повинні діяти чесно. Це включає в себе не зловживання владними повноваженнями та відносинами довіри з

людьми, з якими вони співпрацюють; вони визнають межі між особистим та професійним життям і не зловживають своїм становищем для отримання особистої матеріальної вигоди або наживи.

9.5. Соціальні працівники визнають, що в деяких культурах та країнах надання та отримання маленьких подарунків є частиною соціальної роботи та культурного досвіду. У таких ситуаціях це має бути згадано у кодексі етики країни.

9.6. Соціальні працівники та їхні роботодавці визнають необхідність вживати заходів для професійного та особистого піклування про себе, щоб запобігти вигоранню, покращити робочі стосунки та результати роботи.

9.7. Соціальні працівники визнають, що вони несуть відповідальність за свої дії перед людьми, з якими вони працюють; власними колегами; своїми роботодавцями; професійними асоціаціями, а також згідно із місцевим, національним та міжнародним законодавством; і ці різні зобов'язання можуть суперечити одне одному, що має бути обговорено задля мінімізації завдання шкоди всім особам. Рішення завжди повинні ґрунтуватись на емпіричних доказах; практичній мудрості; а також на етичних, правових та культурних міркуваннях. Соціальні працівники повинні бути готовими прозоро пояснити причини прийнятого рішення.

9.8. Соціальні працівники та їхні роботодавці працюють над створенням таких умов на робочому місці та в їхніх країнах, за яких можливі обговорення, оцінка та дотримання принципів, визначених цією Декларацією та національними кодексами. Для ухвалення етично обґрунтованих рішень соціальні працівники та їхні роботодавці беруть участь у дебатах і сприяють дискусіям.

РОЗДІЛ 6

Глобальні стандарти освіти та досліджень у соціальній роботі

- 5.1. Історія міжнародних стандартів щодо освіти у галузі соціальної роботи*
- 5.2. Документ «Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» (2020)*
- 5.3. Документ «Документ Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи щодо досліджень у соціальній роботі» (2014)*

6.1. Історія міжнародних стандартів щодо освіти у галузі соціальної роботи

Після затвердження Глобального визначення соціальної роботи у 2001 р. дві провідні міжнародні організації соціальної роботи, Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи (МАШСР) та Міжнародна федерація соціальних працівників (МФСП) почали працювати над розробкою глобальних стандартів освіти та підготовки соціальних працівників. Їх метою вбачалось впровадження єдиних підходів до підготовки фахівців, її стандартизації у різних культурних, релігійних та етнічних контекстах.

Ці стандарти були вперше представлені на міжнародній конференції із соціальної роботи, що відбулася в Монпельє у 2002 році. Тривала бурхлива дискусія, яким саме має бути цей документ – «рекомендаціями», «кваліфікаційними вимогами» абощо. Зрештою перемогла позиція, що документ повинен містити у назві слово «стандарти», бо це може мати більший вплив на національні уряди та національні організації. Стандарти були затвержені глобальними професійними організаціями в Аделаїді в 2004 р. як документ *«Глобальні стандарти освіти та підготовки фахівців із соціальної роботи» (Global Standards for the Education and Training of Social Work Professionals)*¹³³.

¹³³ IFSW (2004). *Global Standards for the Education and Training of Social Work Professionals*. <http://www.socialserviceworkforce.org/resources/global-standards-education-and-training-social-work-professionals>

У цьому документі детально описано дев'ять наборів стандартів стосовно:

- основної мети школи або твердження про місію;
- цілей та результатів програми;
- навчального плану, включаючи практику;
- базових навчальних дисциплін;
- співробітників;
- студентів соціальної роботи;
- структури, адміністрування, управління та ресурсів;
- культурного різноманіття;
- цінностей та етики соціальної роботи.

Як вихідний пункт подано міжнародне визначення професії соціальної роботи, а також узагальнено основні цілі та функції соціальної роботи

Стандарти слугували керівництвом, настановами для програм підготовки, насамперед міжнародних, соціальних працівників у країнах Західної Європи і США. Для закладів освіти у країнах Східної Європи, Африки, Азії і Китаю вони слугують певним орієнтиром щодо «ключових знань, процесу, цінностей і вмій соціальних працівників» (Мел Грей та Стівен Веб, 2008)¹³⁴. Водночас документ зазнавав критики через ігнорування багатьох міжнародних контекстів, насамперед у країнах, що розвиваються, та місцевих знань.

---

¹³⁴ Grey, M., Webb, S. (2008). The Myth of Global Social Work: Double Standards and the Local-Global Divide. *Journal of Progressive Human Services*, 19(1), 61-66.

Упродовж 2018-2020 років тривала робота над оновленням глобальних стандартів освіти. У 2020 р. було схвалено новий документ «Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» (Global Standards for Social Work Education And Training)¹³⁵.

За пропозицією робочої групи стандарти поділено на дві частини – обов'язкові та бажані компоненти трьох загальних сфер: школа (начальні та управлінські питання), люди (викладачі, співробітники, студенти, клієнти соціальної роботи) та професія, фах (фахові принципи та цінності) (рис. 6.1).

Рис 6.1. Ключові сфери глобальних стандартів щодо освіти

Цей документ має рекомендаційний характер, на який можуть орієнтуватися професійні організації різних країн при встановленні вимог до компетентностей, що мають міститися у професійних та освітніх стандартах, та організації освітніх програм.

¹³⁵ IASSW, IFSW (2020). Global Standards for Social Work Education And Training, <https://www.iassw-aiesw.org/global-standards-for-social-work-education-and-training/>

6.2. Документ «Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» (2020)¹³⁶

ПРЕАМБУЛА

Міжнародна федерація соціальних працівників (МФСП) та Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи (МАШСР) спільно оновили Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи. Попередню версію документа «Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» було ухвалено 2004 р. цими двома організаціями в Аделаїді (Австралія). У період з 2004 по 2019 р. той документ слугував керівництвом, що визначав стандарти досконалості в галузі соціальної роботи.

Після прийняття нового Глобального визначення соціальної роботи в липні 2014 р. та публікації оновленої Глобальної декларації етичних принципів соціальної роботи у 2019 р. «Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» мали бути оновленими, щоб інтегрувати зміни цих двох документів та відбити розвиток у глобальній соціальній роботі.

Для цього дві організації створили спільну робочу групу, до складу якої входили представники Тимчасової комісії МФСП з глобальної освіти та Робочої групи з глобальних стандартів МАШСР. Ця робоча група взаємодіяла зі світовою спільнотою із соціальної роботи через широкі консультації, які тривали понад 18 місяців і отримали зворотний зв'язок із 125 країн, представлених 5 регіональними асоціаціями та

¹³⁶ Переклад з англійською Тетяни Семигіної (редагування – Олени Карагодіної). Оригінал доступний тут: <https://www.ifsw.org/global-standards-for-social-work-education-and-training/>

приблизно 400 університетами й закладами освіти. Крім того, члени спільної робочої групи організували проведення двох міжнародних семінарів із залученням представників користувачів послуг.

Тому ми впевнені, що цей документ є продуктом динамічного та колективного процесу. Він також став результатом ретельного дослідження гносеологічних, політичних, етичних та культурних дилем.

Основними цілями Глобальних стандартів є:

– забезпечення узгодженості у наданні освіти з соціальної роботи, з визнанням та поцінюванням водночас різноманітності, справедливості та інклюзивності;

– забезпечення відповідності освіти із соціальної роботи цінностям та політиці професії, сформульованим МФСП та МАШСР;

– підтримка та захист працівників, студентів та користувачів послуг, які беруть участь у навчальному процесі;

– забезпечення того, щоб наступне покоління соціальних працівників мало доступ до якісного навчання, можливостей, які також включають знання про соціальну роботу, що випливають з досліджень, досвіду, політики та практики;

– виховання духу співпраці та передання знань між різними школами соціальної роботи, а також між освітою, практикою та дослідженнями соціальної роботи;

– підтримання шкіл соціальної роботи у тому, щоб вони стали успішними, добре забезпеченими ресурсами, інклюзивними середовищами викладання та навчання.

Віддаючи належне загальним цілям, ми також усвідомлюємо той факт, що освітній досвід та політичне регулювання в різних країнах суттєво відрізняються. Глобальні стандарти мають на меті врахувати як універсальність цінностей соціальної роботи, так і різноманітність, що характеризує професію. Це зроблено завдяки формулюванню набору стандартів, які поділено на загальнообов'язкові (ті, яких повинні дотримуватися всі програми) та бажані (ті стандарти, які добре було б мати, коли і де це можливо). Перший різновид стандартів являє собою ті основоположні елементи, які частково покликані сприяти узгодженості змісту освіти у галузі соціальної роботи у всьому світі.

Професор Василіос Іоакімідіс

Професор Діксон Сукрай

ОБҐРУНТУВАННЯ

Під час розроблення стандартів ми зважали на реалії соціальної роботи в глобальному масштабі.

1. Різноманітність історичного, соціально-культурного, економічного та політичного контекстів, в яких практикується соціальна робота, як всередині країн, так і по всьому світу.

2. Різноманітність практики, зумовлена: 1) місцем провадження соціальної роботи (наприклад, державна чи недержавна організація, заклад охорони здоров'я, освіти, служби у справах дітей та сім'ї, виправні установи, інші заклади на рівні громади, приватні установи); 2) сферою або напрямом практики (наприклад, обслуговування населення, розв'язання особистих та соціальних, економічних, політичних та екологічних проблем); 3) теоріями, методами, техніками

та навичками, які потрібні для здійснення соціальної роботи на різних рівнях – на рівні індивіда, подружжя/сім'ї, групи, організації, громади, вищого суспільного та міжнародного рівня (тобто мікро-, мезо- та макрорівнях).

3. Різноманітність структур та методів навчання в галузі соціальної роботи. Освіта в галузі соціальної роботи різниться залежно від свого місця у структурах навчальних закладів (наприклад, підрозділів, відділів, шкіл та факультетів). Деякі освітні програми соціальної роботи поєднані з іншими спеціальностями, такими як економіка та соціологія, а деякі є частиною ширших професійних груп, як-от охорона здоров'я та розвиток. Крім того, програми суттєво відрізняються ставленням до дистанційного навчання та онлайн освіти, а також рівнем інтеграції цих форм освіти.

4. Відмінності між різними країнами світу у ресурсах, доступних для підтримки освіти в галузі соціальної роботи, зокрема, наявністю викладачів соціальної роботи та керівників програм.

5. Відмінності між різними країнами світу у розвитку професії соціальної роботи. У багатьох країнах це усталена професія, підкріплена законодавством та відповідними регуляторними органами й етичними кодексами. Часто мінімальною вимогою для доступу до професійної практики є визнаний ступінь бакалавра з соціальної роботи. Ці механізми частково служать для захисту використання терміну «соціальний працівник», визначаючи зміст практики (що саме соціальні працівники можуть чи не можуть робити на практиці), забезпечують підтримку фахівців та захищають громадськість від шкоди, якої соціальні працівники можуть завдати. В інших країнах соціальна робота набуває відмінних форм. Освітні програми із соціальної роботи можуть бути додані до інших наявних навчальних програм і не мати

самостійного статусу. Вони можуть варіюватися від прослуховування окремих курсів за індивідуальним вибором студента, однорічної сертифікаційної програми і до дворічних програм, які завершуються виданням диплому. Стандарти навчальної програми, представлені в цьому документі, застосовуються насамперед до тих освітніх програм, які присуджують ступінь із соціальної роботи. Коротші сертифікаційні програми та навчальні програми можуть використовувати ці стандарти, але вони не зобов'язані дотримуватись усіх цих стандартів.

6. Несприятливі вплив колонізації та освітнього імперіалізму на розвиток соціальної роботи на глобальному Півдні. Ми віримо і твердо переконані, що теоретичні перспективи та практичні методи, техніки та навички, розроблені на глобальній Півночі, не повинні переноситися на глобальний Південь без критичного вивчення їх придатності та потенційної ефективності для місцевого контексту.

7. Збільшення загальних проблем та викликів, що впливають на освіту та практику соціальної роботи у всьому світі. Сюди входять посилення нерівності, спричиненою неоліберальною глобалізацією, зміною клімату, людськими та природними катастрофами, економічною та політичною корупцією, конфліктами.

8. Багато нових розробок та інновацій, особливо тих, що стосуються сталого розвитку, зміни клімату та Цілей сталого розвитку, визначених ООН, відбуваються на Глобальному Півдні. Таким чином, поєднання глобального та локального в рамках освітньої програми зміцнить академічну підготовку соціальних працівників скрізь у світі; сприятиме оцінці того, наскільки можливе перенесення освіти із соціальної роботи з однієї країни до іншої; допоможе зміцнити професійну ідентичність студентів як представників глобальної професії.

9. Вплив спеціалізацій освітніх програм на фрагментацію освіти та практики. Незалежно від галузі спеціалізації, передбаченої в освітній програмі, програма повинна підготувати студентів до розуміння взаємозв'язку практики на всіх рівнях – індивіда, сім'ї, групи, організації, громади тощо (тобто мікро-, мезо- та макрорівнях).

10. Ця версія Глобальних стандартів організована навколо трьох загальних сфер, які охоплюють окремі, але переплетені між собою елементи освіти соціальної роботи: школа, люди та професія.

ШКОЛА¹³⁷

Освіта в галузі соціальної роботи історично забезпечувалася широким і різноманітним колом організацій (державних, приватних та неприбуткових), включаючи університети, коледжі, заклади освіти третього рівня, заклади вищої освіти, заклади післядипломної освіти. Попри різноманітність форм освіти, організаційних та фінансових структур, очікується, що школи та програми соціальної роботи будуть офіційно визнані відповідними органами управління освітою та/або регуляторними органами в кожній країні. Освіта у галузі соціальної роботи – це складна та вимоглива діяльність, яка потребує доступу до належних ресурсів, наявності викладачів, прозорих стратегій та сучасних навчальних курсів.

---

¹³⁷ **Примітка перекл. :** В англomовному світі кафедри соціальної роботи називають школами (schools; schools of social work). Адже навчання соціальної роботі передбачає передовсім набуття практичних компетентностей.

1. Основна місія, цілі та завдання

Усі програми соціальної роботи **повинні** розробляти та поділяти твердження про ціль або місію, яке:

а) є виразно сформульованим, доступним і таким, що віддзеркалює цінності та етичні принципи соціальної роботи;

б) узгодженим із глобальним визначенням та метою соціальної роботи;

в) поважає права та інтереси людей, які беруть участь у всіх аспектах забезпечення освітньої програми та послуг (включаючи студентів, викладачів та користувачів послуг).

Там, де це можливо, школи **мають прагнути:**

г) формулювати широкі стратегії щодо забезпечення свого внеску в розвиток професії соціальної роботи та розширення можливостей громад, у яких школа має намір працювати (на місцевому, національному та міжнародному рівнях).

З урахуванням цілей програми та очікуваних результатів, школи **повинні** бути здатними продемонструвати, як вони відповідають наступним вимогам:

г) виразно окреслені специфічні цілі програми та очікувані результати вищої освіти;

д) визначені ті методи викладання, використовувані освітньою програмою, які підтримують досягнення когнітивного та афективного (емоційного) розвитку студентів із соціальної роботи;

е) дисципліни освітньої програми відбивають основні знання, процеси, цінності та навички професії соціальної роботи, як застосовуються на практиці у різному контексті;

є) студенти соціальної роботи, які досягають початкового рівня кваліфікації, використовують цінності, знання та навички соціальної роботи і здатні до саморефлексії щодо цього використання;

ж) дисципліни освітньої програми зважають на вплив культурних, політичних, економічних, комунікаційних, медичних, психосоціальних та екологічних глобальних чинників, які взаємодіють один з одним;

з) програма відповідає вимогам визначених національних та/або регіональних/міжнародних професійних цілей;

и) програма спрямована на місцеві, національні та/або регіональні/міжнародні потреби, а також пріоритети розвитку;

і) забезпечення такої освітньої підготовки, яка відповідає початковому рівню втручання у соціальній роботі з окремими індивідами, сім'ями, групами та/або громадами (функціональними та географічними), що адаптуються до широкого спектра контекстів;

ї) застосування методів соціальної роботи, які, коли це можливо, ґрунтуються на доведених доказах щодо ефективності втручання і завжди сприяють підвищенню гідності та поваги;

й) управління, адміністративна підтримка, інфраструктура та відповідні ресурси, достатні для реалізації програми;

к) надання особливої кваліфікації із соціальної роботи на рівні сертифіката, диплому, першого ступеня або аспірантури, затверджених національними та/або регіональними органами кваліфікації, якщо такі органи існують.

Для подальшого розширення своєї місії та цілей школи **мають прагнути**:

л) проходити зовнішнє експертне оцінювання своєї програми настільки, наскільки це обґрунтовано та фінансово можливо. Це може включати зовнішню колегіальну модерацію під час виконання завдань та/або проведення письмових іспитів, оцінки дисертацій, а також зовнішню експертну оцінку та оцінку навчальних програм;

м) проходити самооцінку учасниками освітньої програми для визначення ступеня досягнення цілей програми та очікуваних результатів.

2. Ресурси та засоби

Що стосується структури, адміністрування, управління та ресурсів, школа та/або структура, яка є постачальником освітніх послуг, **повинна** забезпечити наступне:

а) програми соціальної роботи не залежать від інших спеціальностей, і тому їх слід реалізовувати через окремий підрозділ, як-от факультет, школа, кафедра, центр чи відділ, який посідає виразне власне місце у закладах освіти;

б) школа має призначеного керівника або директора¹³⁸, який демонструє адміністративну, наукову та професійну компетентність, бажано у сфері професійної соціальної роботи;

¹³⁸ Прим. в оригіналі: Залежно від закладу інші назви можуть бути використані для позначення адміністративного керівництва.

в) керівник чи директор несе основну відповідальність за координацію діяльності школи та професійне лідерство, маючи достатньо часу та ресурсів для виконання цих обов'язків;

г) фінансування програми із соціальної роботи є достатніми для досягнення її основної мети або місії та цілей програми;

г) фінансування є досить стабільним, щоб забезпечити стале планування та виконання освітньої програми;

д) наявний адміністративний персонал, потрібний для досягнення цілей програми. Штатні працівники мають розумну автономію та можливість сприяти розробці, впровадженню та оцінці програми;

е) незалежно від формату навчання (у класі, дистанційно, змішана форма, децентралізована та/або онлайн навчання) передбачена адекватна інфраструктура, включаючи аудиторії, комп'ютери, тексти, аудіовізуальне обладнання, ресурси громади для практичного навчання, а також інструктаж та супервізію для сприяння досягненню основної мети або місії, цілей програми та очікуваних результатів;

є) онлайн навчання не повинне повністю замінювати очного викладання, проходження практики та діалог. Особисте спілкування має вирішальне значення для всебічної освіти в галузі соціальної роботи і, отже, незамінне.

Дисципліни із соціальної роботи є складні в управлінні та потребують ресурсів, що зумовлено синтезом теоретичних, дослідницьких та практичних елементів, включенням до них навчання стосункам і взаємодії з користувачами соціальних послуг. Отже, школи **мають прагнути** досягти наступного:

ж) наявності достатньої кількості приміщень, включаючи аудиторії, офіси для викладачів та адміністративні приміщення, приміщення для зібрань студентів, викладачів та співробітників;

з) належного обладнання, необхідного для досягнення головної мети чи місії школи та цілей програми;

и) високої якості освітньої програми незалежно від способу її проведення. У випадку дистанційного, змішаного, децентралізованого та/або Інтернет-викладання мають бути механізми інструктажу та супервізії, особливо для практичного компонента програми;

і) доброго забезпечення ресурсами офлайн і онлайн бібліотеки; дослідницького середовища, а також, де це можливо, Інтернет-ресурсів, потрібних для досягнення цілей програми;

ї) доступу до міжнародних бібліотек, служб міжнародного роумінгу (наприклад, EduRoam), електронних журналів та баз даних.

3. Навчальний план

Що стосується стандартів щодо навчального плану, школи **повинні** послідовно забезпечувати наступне:

а) навчальні дисципліни та методи навчання відповідають цілям програми школи, її очікуваним результатам та її місії;

б) наявність виразних механізмів реалізації навчального плану та оцінки теоретичних і практичних компонентів освітньої програми;

в) особлива увага приділяється постійному перегляду та розвитку навчального плану;

г) існують виразні настанови щодо етичного використання інформаційно-комп'ютерних технологій під час практики, впровадження навчального плану, дистанційного/змішаного навчання, аналізу «великих даних» і використання соціальних медіа.

Школи завжди **мають прагнути** розробляти навчальний план, який:

г) допомагає студентам соціальної роботи сформувати навички критичного мислення та науковий підхід до обґрунтування думок, відкритість до нового досвіду та парадигм, прихильність до навчання впродовж життя;

д) достатній за тривалістю¹³⁹ та можливостями навчання, які забезпечують підготовку студентів до професійної практики. Студентам та викладачам надається достатньо місця та часу для дотримання мінімальних стандартів, описаних у цьому документі;

е) зважає на потреби, цінності та культуру відповідних груп населення;

є) ґрунтується на принципах прав людини та досягненні справедливості.

4. Основні навчальні дисципліни

Освітні програми із соціальної роботи різняться залежно від економічного та політичного контексту, умов практики, населення, типу особистих та соціальних, економічних, політичних чи екологічних

¹³⁹ **Прим. в оригіналі:** У багатьох випадках для отримання першої професійної кваліфікації (або ступеня бакалавра соціальної роботи) потрібно три-чотири роки денної форми навчання, хоча обсяг курсів, що не стосуються соціальної роботи, може суттєво відрізнятися.

проблем, на розв'язання яких вони спрямовані, а також теорій та підходів, якими послуговуються. Однак, існують певні основні навчальні дисципліни, які є загальноприйнятними. Відтак школа **повинна** забезпечити, щоб студенти із соціальної роботи на момент отримання своєї першої кваліфікації¹⁴⁰ мали достатній/необхідний доступ до базових навчальних дисциплін, що організовані за такими широкими концептуальними компонентами, як:

а) соціальна робота у контексті: ширші знання, необхідні для критичного розуміння політичних, соціально-правових, культурних та історичних чинників, що сформували соціальну роботу;

б) соціальна робота на практиці: широкий набір навичок та знань, необхідних для розробки та забезпечення ефективних, етичних та компетентних втручань.

Ці дві концептуальні компоненти взаємозалежні, динамічні й мають розглядатися одночасно.

Соціальна робота у контексті

З огляду на потребу вивчення соціальної роботи в контексті освітньої програми **повинні** включати наступне:

1) критичне розуміння того, як соціально-структурна неадекватність, дискримінація, пригноблення, а також соціальна, політична, екологічна та економічна несправедливість впливають на розвиток людини на всіх рівнях, включаючи глобальний;

2) знання щодо того, як традиції, культура, вірування, релігії та звичаї впливають на розвиток людини протягом усього життя,

¹⁴⁰ Прим. в оригіналі: Див. попередню примітку.

включаючи те, як вони можуть ставати ресурсами та/або перешкодами для зростання;

3) теорій соціальної роботи, соціальних наук, гуманітарних наук та знань, накопичених корінними народами;

4) критичне розуміння витоків та цілей соціальної роботи;

5) критичне розуміння історичної несправедливості, що впливає на спільноти користувачів послуг, і ролі соціальних працівників у розв'язанні таких проблем;

6) достатні знання стосовно суміжних професій задля полегшення міжпрофесійної співпраці та роботи в команді;

7) знання політики соціального забезпечення (або усвідомлення її відсутності), послуг та законів на місцевому, національному та/або регіональному/міжнародному рівнях;

8) розуміння ролі соціальної роботи у плануванні, реалізації, оцінці політики та у процесах соціальних змін;

9) знання про права людини, соціальні рухи та їх взаємозв'язок із класовими, гендерними та етнічними расовими питаннями;

10) знання відповідних міжнародних договорів, законів і регуляторних норм, а також глобальних стандартів, таких як Цілі соціального розвитку;

11) критичне розуміння впливу екологічної деградації на добробут наших громад та сприяння екологічній справедливості;

12) зосередження уваги на гендерній рівності;

13) розуміння структурних причин та наслідків гендерно зумовленого насильства;

14) наголос на структурних питаннях, що впливають на маргіналізоване, вразливе населення та населення меншин;

15) визнання та ідентифікацію сильних сторін та потенціалу всіх людей;

16) внесок соціальної роботи у сприяння стійкому миру та справедливості у громадах, що зазнають впливу політичних/етнічних конфліктів та насильства.

Соціальна робота на практиці

Якщо йдеться про соціальну роботу на практиці, то освітні програми **повинні** підготувати студентів до:

1) застосування знань про поведінку та розвиток людини протягом усього життя;

2) розуміння того, як соціальні детермінанти впливають на здоров'я та добробут людей (психічний, фізичний, емоційний та духовний виміри);

3) сприяння здоровим, згуртованим, ненасильницьким стосункам між людьми, а також між людьми та організаціями на всіх рівнях – індивідів, сімей, груп, програм, організацій, громад;

4) сприяння інклюзії та боротьбі за те, щоб були почуті різні голоси, особливо тих груп, які зазнали маргіналізації та відторгнення;

5) розуміння взаємозв'язку між особистим життєвим досвідом, особистими системами цінностей та практикою соціальної роботи;

6) інтеграції теорії, етики, досліджень/знань із практики;

7) наявності достатніх навичок з оцінки, побудови відносин, розширення можливостей (активізації клієнтів) та процесів допомоги задля досягнення визначених цілей програми та виконання професійних зобов'язань перед користувачами послуг. Освітня програма має готувати практиків до служіння цілям, включаючи надання соціальної підтримки та участь у розвивальних, захисних, профілактичних та/або терапевтичних втручаннях, залежно від конкретної спрямованості програми або спрямованості професійної практики;

8) впровадження втручань із соціальної роботи, які базуються на принципах, знаннях та навичках, спрямованих на сприяння людському розвитку та потенціалу всіх людей;

9) критичного аналізу того, як соціальна політика та програми сприяють правам людини та справедливості або ж порушують їх;

10) використання інтервенцій з розбудови миру, ненасильницького активізму та адвокації прав людини;

11) використання підходів, орієнтованих на розв'язання проблем та на сильні сторони клієнтів;

12) формування критичної саморефлексії щодо власної практики;

13) використання національних, регіональних та/або міжнародних етичних кодексів соціальної роботи та їх застосування до конкретних реальних ситуацій;

14) звернення до інших людей та співпраці з ними з огляду на складні, багатовимірні етичні, правові та діалогічні аспекти владних відносин.

Практичне навчання (практика)

Практичне навчання є найважливішим компонентом професійної освіти в галузі соціальної роботи. Тому таке навчання повинно бути добре інтегрованим у навчальний план, озброювати студентів знаннями, цінностями та навичками до етичної, компетентної та ефективної практики. Практичне навчання повинно бути достатнім за тривалістю та складністю завдань, навчальними можливостями для того, щоб забезпечити підготовку студентів до професійної діяльності. Відтак школи **повинні** забезпечити:

а) добре розроблений та всебічний навчальний посібник з практичної підготовки, який детально описує стандарти проходження практики, процедури, стандарти оцінювання (критерії оцінки) та очікування, має бути доступним для студентів, супервізорів практики від школи та керівників практики на місцях;

б) виразну та прозору політику та процедури або настанови щодо:

- 1) вибору місць для проходження практики;
- 2) відповідності студентів місцям практики;
- 3) влаштування студентів;
- 4) супервізії студентів
- 5) узгодження з освітньою програмою;
- 6) підтримки студентів та керівників практики на місцях;
- 7) моніторингу прогресу студентів та оцінювання їхньої практичної діяльності;
- 8) оцінки діяльності бази практики для студентів;

в) призначення супервізорів практики або інструкторів, які мають належну кваліфікацію та досвід, як це визначено статусом розвитку професії соціальної роботи в певній країні, та забезпечення настанов для супервізорів практики або інструкторів;

г) забезпечення постійної підтримки, включаючи тренінг та навчання для супервізорів практики;

г) забезпечення належними та відповідними ресурсами для задоволення потреб практичного компонента програми;

д) наявність політики щодо включення маргіналізованого населення та розумне пристосування і адаптація для людей з інвалідністю та особливими потребами;

е) забезпечення того, щоб практичний компонент надавав студентам постійний, своєчасний та розвивальний зворотний зв'язок.

Школи також **мають прагнути:**

є) створити такі можливості, щоб практика займала принаймні 25% від всіх навчальних активностей (вираховується або в кредитах, або в днях, або в годинах);

ж) плекати цінні партнерські стосунки між закладом освіти та установою (де це можливо) і користувачами послуг у процесі прийняття рішень щодо практичного навчання та оцінки успішності студентів;

з) якщо освітня програма має міжнародну практику, додаткові стандарти, настанови та підтримка повинні надаватися як студентам, які перебувають за кордоном, так і установам, що приймають студентів. Крім того, програма повинна мати механізми сприяння взаємності, спільного навчання через належний обмін знаннями.

5. Дослідницька та наукова діяльність

Як академічна дисципліна соціальна робота базується на теоріях соціальної роботи, соціальних, гуманітарних знаннях, також на знаннях, накопичених корінними народами. Знання та наука із соціальної роботи генеруються з різних джерел, включаючи постачальників освіти, науково-дослідні організації, незалежних дослідників, місцеві громади, організації соціальної роботи, практиків та користувачів послуг. Усі організації, що надають освітні послуги, **повинні прагнути** зробити свій внесок у розвиток, критичне розуміння та формування наукових знань для соціальної роботи. Цього можна досягти завдяки включенню до освітніх програм, наскільки це можливо, дослідницьких та наукових стратегій, зокрема:

а) акцентування на процесі набуття знань у соціальній роботі через пояснення різних методологічних підходів у межах академічної дисципліни та того, як вони еволюціонували;

в) визнання точних і різноманітних методів, що застосовуються соціальними працівниками для оцінки надійності, достовірності та валідності інформації;

г) викладання, яке спирається на актуальні, валідні та надійні, доведені факти;

г) надання студентам можливостей критично оцінювати результати досліджень та набувати дослідницьких навичок;

д) залучення студентів до дослідницької діяльності;

е) підтримка студентів у набутті та розвитку навичок оцінювання програм та практик, зокрема, партнерство з ними у такій роботі.

ЛЮДИ

Освітні програми із соціальної роботи утворюють динамічну інтелектуальну, соціальну та матеріальну спільноту. Ця спільнота гуртує разом студентів, викладачів, адміністративний персонал та користувачів послуг, котрі об'єднують свої зусилля задля розширення можливостей для навчання, професійного та особистого розвитку.

1. Викладачі

Що стосується викладачів із соціальної роботи, школи та програми **повинні** забезпечувати:

а) наявність викладачів у належній кількості та з адекватним досвідом, які мають відповідні кваліфікації, включаючи практичний та дослідницький досвід у галузі соціальної роботи; це визначається рівнем розвитку професійної соціальної роботи у кожній конкретній країні;

б) участь викладачів у процесах прийняття тих рішень школи чи програми, які пов'язані з розробкою основної мети програми або її місії, формулюванні цілей та очікуваних результатів освітньої програми;

в) виразно сформульовану політику щодо рівності чи переваг при наборі та призначенні співробітників з огляду на гендер, етнічну приналежність, «расу» чи будь-яку іншу форму різноманітності;

г) виразно сформульовану та прозору політику щодо набору, призначення та просування співробітників, яка співвідносна з політикою інших шкіл та освітніх програм закладу освіти;

г) політику, яка відповідає національному трудовому законодавству, а також зважає на керівні принципи Міжнародної організації праці;

д) отримання викладачами вигоди від орієнтованого на співпрацю, підтримувального та продуктивного робочого середовища, яке сприяє досягненню цілей програми;

е) прозору та виразно визначену інституційну політику щодо просування по службі, перебування на посаді, трудової дисципліни та звільнення. Повинні бути встановлені механізми оскарження та перегляду рішень;

є) рівномірний та прозорий розподіл викладацького та іншого навантаження;

ж) розподіл робочого навантаження повинен базуватися на таких принципах, як справедливість та повага до різноманітних навичок, досвіду та талантів викладачів (адже неминучими є відмінності в розподілі викладацького навантаження, навантаження на наукову роботу, включаючи дослідження, та інше);

з) прозорі та справедливі механізми вирішення конфліктів та подолання розбіжностей.

Усі школи також **мають прагнути:**

и) забезпечити збалансований розподіл викладацького навантаження, керівництва практикою, супервізії та адміністративного навантаження, при цьому забезпечувати можливість для участі у всіх видах наукової діяльності, включаючи творчі роботи та дослідження;

і) залучати викладачів, що мають як мінімум рівень кваліфікації магістра в галузі соціальної роботи;

й) щоб співробітники спирались на етику, цінності та принципи професії соціальної роботи у своїй роботі зі студентами та громадами;

к) розвивати в міру можливості міждисциплінарні підходи. Для цього школа може залучати викладачів з таких дисциплін, як соціологія, історія, економіка, статистика тощо;

л) мати щонайменше 50% викладачів із кваліфікацією соціальних працівників, а модулі та курси соціальної роботи повинні викладати освітяни з кваліфікацією магістра соціальної роботи (відповідно до статусу професії в кожній країні);

м) мати положення (документ) про постійний професійний розвиток своїх викладачів.

2. Студенти

Що стосується студентів із соціальної роботи, то школи **повинні** забезпечити:

а) виразно сформульовані критерії та процедури прийому студентів. По можливості до відповідних процесів повинні бути залучені практики соціальної роботи та користувачі послуг;

б) недискримінацію будь-якого студента за ознакою раси, кольору шкіри, культури, етнічної приналежності, мовного походження, релігії, політичної орієнтації, статі, сексуальної орієнтації, віку, сімейного стану, функціонального стану та соціально-економічного статусу;

в) виразні критерії оцінювання практичного навчання;

г) процедури розгляду скарг та апеляцій, які є доступними; вони виразно пояснені всім студентам та не позначаються на подальшому оцінюванні студентів;

г) виразно сформульовану інформацію стосовно оцінювання, цілей та структури навчальних дисциплін, результатів навчання, відвідування занять, правил іспитів, процедур апеляцій та служб підтримки студентів, яка має надаватися студентам у формі довідника (друкованого чи електронного) на початку кожного навчального року;

д) можливість студентам соціальної роботи розвивати самосвідомість щодо своїх особистих та культурних цінностей, переконань, традицій та упереджень та того, як це може вплинути на їхню здатність розвивати стосунки з людьми та працювати з різноманітними групами населення;

е) надання інформації про види підтримки, доступні студентам, зокрема академічну, фінансову допомогу, допомогу щодо працевлаштування та особисту підтримку;

є) виразне усвідомлення студентами, що становить неналежну поведінку, включаючи академічну діяльність, переслідування та дискримінацію, а також якими є політика та процедури, застосовувані для розв'язання цих проблем.

Усі школи також **мають прагнути:**

ж) наявності такої загальної політики утримання студентів, яка надає пріоритет їхньому добробуту;

з) вжиття позитивних заходів для залучення груп меншин, які є недостатньо представленими та/або отримують недостатньо послуг;

и) демократичного та сталого представництва студентів у комітетах, що приймають рішення, та форумах.

3. Користувачі послуг¹⁴¹

Що стосується участі користувачів послуг, школи **повинні**:

а) включати права, погляди та інтереси користувачів послуг, а також ширших спільнот до розробки освітніх програм та їх реалізації;

б) розробити активну, випереджальну стратегію щодо сприяння залученню користувачів послуг до всіх аспектів проектування, планування та реалізації освітніх програм;

в) забезпечити обґрунтоване коригування програми задля сприяння участі користувачів послуг.

Школи також **мають прагнути**:

г) створювати можливості для особистого та професійного розвитку користувачів послуг, які беруть участь в освітній програмі.

ПРОФЕСІЯ

Школи соціальної роботи є членами світової професійної та наукової спільноти. Вони повинні бути спроможними робити свій внесок у розвиток наукової діяльності, практики та політики на національному та глобальному рівнях, а також отримувати користь від цього. Першорядного значення набуває формування, розширення та формалізація зв'язків з національними та міжнародними організаціями, які представляють професійну соціальну роботу.

---

¹⁴¹ Прим. в оригіналі: Залежно від контексту замість «користувачі послуг» використовуються інші терміни, наприклад «клієнти» та «члени громади».

1. Спільне розуміння професії

Школи **повинні** забезпечити наступне:

а) визначення соціальної роботи, використовуване в навчального процесу, має узгоджуватися із Глобальним визначенням соціальної роботи, ухваленим МАШСР та МФСП, і може містити певні регіональні доповнення;

б) підтримання тісних та офіційних стосунків з представниками та ключовими зацікавленими сторонами професії соціальної роботи, зокрема, з регуляторними органами, національними та регіональними асоціаціями практиків соціальної роботи та освітян;

в) реєстрацію співробітників та студентів із соціальної роботи (оскільки студенти соціальної роботи розвивають робочі стосунки під час практичного навчання) у національних та/або регіональних регуляторних органах (державних чи недержавних);

г) усі зацікавлені сторони, які беруть участь у освіті в галузі соціальної роботи, повинні активно прагнути брати участь у глобальній спільноті соціальної роботи та отримувати вигоди від неї у дусі партнерства та міжнародної солідарності.

Школи також **мають прагнути**:

г) відстежувати рівень працевлаштування студентів та заохочувати їх до активної участі у національній та світовій спільноті соціальної роботи.

2. Етика та цінності

З огляду на визнання того, що цінності, етика та принципи соціальної роботи є основними компонентами професії, школи **повинні** постійно забезпечувати:

а) дотримання Глобальної декларації етичних принципів соціальної роботи, ухваленої МФСП та МАШСР;

б) дотримання національного та регіонального етичних кодексів;

в) прихильність Глобальному визначенню соціальної роботи, затвердженого МФСП та МАШСР;

г) виразне формулювання цілей освітньої програми з огляду на цінності, принципи та етичну поведінку. Забезпечення того, щоб всі студенти соціальної роботи під час проходження практики і всі співробітники усвідомлювали професійні межі й те, що може являти собою непрофесійну поведінку з точки зору етичного кодексу;

г) вжиття відповідних, обґрунтованих та пропорційних заходів стосовно студентів соціальної роботи та викладачів, які не дотримуються етичного кодексу, або через наявний регуляторний орган соціальної роботи, визначені процедури закладу освіти та/або за допомогою правових механізмів.

Школи також **мають прагнути:**

д) дотримуватись, наскільки це розумно і можливо, принципів відновного, а не відплатного правосуддя під час визначення дисциплінарного покарання як для студентів соціальної роботи, так і для викладачів, які порушують етичний кодекс.

3. Рівність та різноманітність

Для досягнення справедливості та різноманітності, школи **повинні**:

а) робити узгоджені та постійні зусилля для збагачення освітнього досвіду, відбиття в освітній програмі культурної, етнічної та інших форм різноманітності відповідних груп населення;

б) забезпечити, щоб викладачі, студенти та користувачі послуг мали рівні можливості вчитися та розвиватися незалежно від статі, соціально-економічного походження, раси, етнічної приналежності, релігії, сексуальної орієнтації та інших форм різноманітності;

в) забезпечити, щоб програма мала виразно сформульовані результати навчання, які підтримують принципи поваги до культурного та етнічного різноманіття, гендерної рівності, прав людини;

г) протистояти расистській, гомофобній, сексистській та іншій дискримінаційній поведінці, політиці та структурам.

Школи також **мають прагнути** до:

г) визнання та розвитку місцевого специфічного навчання та практики соціальної роботи на основі традицій та культур різних етнічних груп та суспільств настільки, наскільки такі традиції та культури відповідають нашим етичним кодексам та зобов'язанням щодо прав людини.

4. Права людини, соціальна, економічна та екологічна справедливість

Соціальна, економічна та екологічна справедливість є фундаментальними основами теорії, політики та практики соціальної роботи. Усі школи **повинні**:

а) готувати студентів до того, щоб вони могли застосовувати принципи прав людини (як це сформульовано у Загальній Декларації прав людини та основних міжнародних договорах стосовно прав людини) і мати власне розуміння того, як поточні соціальні проблеми впливають на соціальну, економічну та екологічну справедливість;

б) забезпечити, щоб їхні студенти розуміли важливість соціальної, економічної, політичної та екологічної справедливості та розвивали свої знання і вміння щодо відповідних втручань;

в) сприяти колективним зусиллям всередині шкіл і поза ними, спрямованим на досягнення соціальної, економічної та екологічної справедливості.

Школи також **мають прагнути**:

г) визначити можливості для підтримки розвитку та спільних дій громад для досягнення цілей соціального розвитку;

г) використання можливостей для обміну знаннями, досвідом та ідеями з колегами з усього світу для підтримки розвитку соціальної роботи, вільної від колоніального впливу;

д) створення платформ соціальних працівників, що належать до корінних народів, для формування навчальних планів та відповідних курсів.

6.3. Документ Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи щодо досліджень у соціальній роботі (2014)

У 2014 році члени правління Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи (МАШСР) ухвалили **програмний документ щодо досліджень у соціальній роботі (The IASSW Statement on Social Work Research)**¹⁴².

Цей документ призначений для всіх рівнів освіти з соціальної роботи, особливо для її третього (докторського) рівня.

Поряд з іншими міжнародними документами він формує концептуальну базу для дослідницької складової професійної підготовки фахівців із соціальної роботи.

Основоположним у ньому є визнання взаємозв'язку практики, викладання, дослідження у соціальній роботі, відтак дослідження і навчання дослідницькій роботі мають становити невіддільну частину освіти з соціальної роботи на всіх її рівнях.

Далі подано авторський переклад документу.

---

¹⁴² IASSW (2014). *The IASSW Statement on Social Work Research*. <https://www.iassw-aiets.org/the-iassw-statement-on-social-work-research-july-2014/>

Відповідно до своїх основних завдань щодо посилення освіти з соціальної роботи на глобальному рівні МАШСР має намір посилити дослідження соціальної роботи. Цей програмний документ стосовно досліджень узгоджено з цілями соціального розвитку, окресленими у «Глобальному визначенні соціальної роботи», ухваленому МАШСР та Міжнародною федерацією соціальних працівників у 2014 році.

Метою досліджень у соціальної роботи є розвиток знань задля підтримки місії та цілей соціальної роботи як академічної дисципліни та професії. Дослідження у соціальній роботі здійснюються, зокрема, задля того, щоб допомогти зрозуміти індивідуальні, міжособистісні та ширші соціальні й структурні проблеми, а також їхні наслідки: 1) оцінка потреб та ресурсів людей у їхніх середовищах та мінливих контекстах їхнього життя;. 2) забезпечення інформацією для розробки, впровадження та оцінювання політики, програм та послуг, особливо для маргіналізованих та уразливих груп населення; 3) покращення соціального добробуту та розвитку прав людини, соціальної, економічної та екологічної справедливості. Дослідницька діяльність у сфері соціальної роботи, в кінцевому підсумку, є механізмом підвищення кваліфікації в галузі соціальної роботи, послуг та освіти.

Визнання зв'язків між практикою та навчально-науковою діяльністю у соціальній роботі означає, що дослідження повинні бути невід'ємною частиною освіти з соціальної роботи при підготовці бакалаврів, магістрів, аспірантів та на післядипломному рівні. Важливо, щоб практика соціальної роботи отримувала дослідницьку інформацію. Не менш важливо, щоб уроки з практики були включені в дослідження та навчальні заходи. Ключовим елементом дослідження у соціальній роботі є подолання відриву освіти від

досліджень, а також досліджень від практики, об'єднання викладання, дослідження, залучення громад та практичної освіти на місцях. Контекстно-чутливі та релевантні дослідження мають забезпечувати педагогів інформацією для вибору стратегій навчання, а їх результати сприяти створенню науково обґрунтованої професійної культури у рамках критичної парадигми, яка ставить питання щодо доказовості практики.

Дослідження у соціальній роботі підтримують як етичні стандарти науки, так і практики соціальної роботи; вони спрямовані на сприяння соціальній справедливості, добробуту особистості та громади, гідності людини як основних цінностей, що лежать в основі прав людини та соціальної відповідальності. Етика досліджень у соціальній роботі спрямована на забезпечення найкращих інтересів користувачів послуг і вразливих та/або соціально незахищених груп і сприяє розвитку підходів у сфері освіти, досліджень та практики. Дослідження у соціальній роботі використовують досить різноманітні методологію та методи, визнають множинність, різноманітність, багатовісні реалії/істини та різні способи дослідження та пізнання. Важливе значення для досліджень у соціальній роботі має критичний аналіз різних контекстів, в яких відбувається дослідження, використання різних гносеологічних підходів, опертя на якісні, кількісні та змішані методи. Ґрунтуючись на мультиметодному, порівняльному, між- та трансдисциплінарному й міжнародному підходах, дослідження соціальної роботи продукують важливі та інноваційні знання.

Дослідження соціальної роботи, продукування та поширення знань відбуваються в динамічних та діалектичних мережах різних зацікавлених сторін — викладачів соціальної роботи та дослідників,

практиків, фахівців, розробників політики та користувачів послуг. Дослідження соціальної роботи сприяють появі дослідницької генерації, генерації знань через практику та діяльність, тому вони є орієнтованими на процес та засновані на довгостроковій практичній взаємодії з користувачами служб і громадами.

З огляду на відданість соціальної роботи питанням справедливості, прав людини й участі у побудові більш рівноправних суспільств, дослідники соціальної роботи не можуть залишатися нейтральними та байдужими. У своїх дослідженнях вони мають керуватися документами Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи та Міжнародної федерації соціальних працівників — «Етичними принципами соціальної роботи», «Світовими стандартами освіти й підготовки фахівців з соціальної роботи», «Світовими пріоритетами соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій», «Глобальним визначенням соціальної роботи», що визначають сферу компетенції соціальної роботи з дотримання принципів прав людини, досягнення соціальної справедливості, поваги до різноманітності та контекстуальної відповідності. Дослідження соціальної роботи мають критичну позицію навіть у тому, що стосується цих ціннісних принципів. Дослідження мають допомогти нам побачити критичні моменти у нашій діяльності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Лукашевич, М. П., Мигович, І. І. (2002). *Теорія і методи соціальної роботи*. Київ: МАУП.

Осетрова О.О. Перспективи розвитку соціальної роботи в сучасних реаліях України. *Соціальна робота в Україні: основні напрями, проблеми та перспективи розвитку: Матеріали Всеукр. наук.-практ.конф. (28 квітня 2016 р.)*. Дніпро: ДНУ, 2016.

Палатна, Д. (2020). Як мобілізуються територіальні громади? *Wissenschaftliche Ergebnisse und Errungenschaften: 2020: der Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten «ΛΟΓΟΣ» zu den Materialien der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz (B. 2)*. München: Europäische Wissenschaftsplattform, 122-124.

Підскальна, О. (2016). Мультикультуралізм як феномен ростсучасного світу. *Наукові записки ІПіЕНД імені І.Кураса, НАН України*, 3-4, 102-120.

Попович, Г. М. (2000). *Соціальна робота в Україні і за рубежом*. Ужгород: Гражда.

Приступина, Е. Н. (2013). Взаимодействие в системе международной социальной работы. *Педагогическое образование в России*, 1, 193–200.

ПРООН (2020). *Глобальні Цілі сталого розвитку*.

<https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>

- Рада Європи (2002). *КОМПАС: Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді*. <https://www.coe.int/uk/web/compass/what-are-human-rights>
- Семигіна, Т. (2013). *Політичні аспекти охорони здоров'я: на перетині глобального і локального*. Київ: Вид.дім «Києво-Могилянська академія».
- Семигіна, Т. (2017). Завдання соціальної роботи у контексті Цілей сталого розвитку. *Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри. Мат-ли міжнар.наук.-практ. конф.* Київ: АПСВТ, 138-141.
- Семигіна, Т. (2019). Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму, 1, 70-85.*
- Семигіна, Т. (2020). *Сучасна соціальна робота*. Київ: АПСВТ.
- Семигіна, Т. В. (2013). Глобальні пріоритети соціального розвитку: імперативи для політики і практики. *Наукові записки НаУКМА. Психологічні, педагогічні науки та соціальна робота, 149, 57-61.*
- Семигіна, Т.В. (2015). Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи. *Вісник АПСВ, 1-2, 6-11.*
- Семигіна, Т. В., Брижовата, О. С. (2002). Міжнародне визначення соціальної роботи. *Соціальна політика і соціальна робота, 3-4, 144-157.*
- Семигіна, Т.В., Мигович, І.І., ред. (2005). *Вступ до соціальної роботи: навч.посібник*. Київ: Академвидав.
- Співак, В. (2016). Соціальний діалог в умовах глобалізації: тенденції трансформаційних змін. *Вісник АПСВТ, 3-4, 16-22.*
- Шемчушенко, Ю.С., ред. (2002). *Права людини. Юридична енциклопедія [у 6 т.]*. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажан, 4, 710.

- Ahmadi, N. (2003). Globalisation of consciousness and new challenges for international social work. *International Journal of Social Welfare* ,12, 14–23.
- Androff, D. (2016). *Practicing rights: Human rights-based approaches to social work practice*. New York: Routledge.
- Burgos, N. (2018). *Open letter / Letter to members of the IASSW Board of Directors*. [Unpublished].
- Cox, D., Pawar, M., eds. (2012). *International Social Work: Issues, Strategies, and Programs*. 2d ed. Thousand Oaks: Sage.
- DiMaggio, P.J., Powell, W. W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48, 147–160.
- Dominelli, L. (2010). *Social Work in a Globalising World*. Oxford: Polity Press.
- Hugman, R. (2010). *Understanding International Social Work: A Critical Analysis*. Basingstoke: Palgrave.
- Gray, M., ed. (1998). *Developmental Social Work: Theory and practice*. Cape Town: David Philip.
- Gray, M. (2005). Dilemmas of international social work: Paradoxical processes in indigenisation, universalism and imperialism. *International Journal of Social Welfare*, 14(2), 230-237.
- Grey, M., Webb, S. (2008). The Myth of Global Social Work: Double Standards and the Local-Global Divide. *Journal of Progressive Human Services*,19(1), 61-66.
- Healy, L. M. (2008). *International Social Work: Professional Action in an Interdependent World*. 2 ed. New York: Oxford University Press.
- Hokenstad, M.C., Midgley, J., eds. (1997). *Issues in International Social Work: Global Challenges for a New Century*. Washington: NASW Press.

Hugman, R. (2010). *Understanding International Social Work: A Critical Analysis*. Basingstoke: Palgrave.

IASSW (2014). *Ethics in Social Work, Statement of Principles*.

<https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2015/10/Ethics-in-Social-Work-Statement-IFSW-IASSW-2004.pdf>

IASSW (2014). *The IASSW Statement on Social Work Research*.

<https://www.iassw-aiets.org/the-iassw-statement-on-social-work-research-july-2014/>

IASSW (2018). *Global Social Work Statement of Ethical Principles*,

<https://www.iassw-aiets.org/2018/04/18/global-social-work-statement-of-ethical-principles-iassw>

IASSW (2020). *2020 to 2030 global agenda for social work and social development framework*. <https://www.iassw-aiets.org/global-agenda/>

IASSW (2020). *About IASSW*. <https://www.iassw-aiets.org>

IASSW, IFSW (2020). *Global Standards for Social Work Education And Training*.

<https://www.iassw-aiets.org/global-standards-for-social-work-education-and-training/>

IFSW (1994). *The Ethics of Social Work – Principles and Standards*,

<http://raulpage.org/koolitus/ethics1994.html>

IFSW (2004). *Global Standards for the Education and Training of Social Work Professionals*.

<http://www.socialserviceworkforce.org/resources/global-standards-education-and-training-social-work-professionals>

IFSW (2012). *The Global Agenda for Social Work and Social Development*,

<https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/ifsw-cdn/assets/globalagenda2012.pdf>

IFSW (2014). *Global Definition of Social Work*. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

- IFSW (2016). *The Role of Social Work in Social Protection Systems: The Universal Right to Social Protection*. <https://www.ifsw.org/the-role-of-social-work-in-social-protection-systems-the-universal-right-to-social-protection>
- IFSW (2016). *The social work role in building real democracy*. <https://www.ifsw.org/the-social-work-role-in-building-real-democracy>
- IFSW (2018). *Global Social Work Statement of Ethical Principles*. <https://www.ifsw.org/global-social-work-statement-of-ethical-principles>
- IFSW (2019). *Interim Education Commission*. <https://www.ifsw.org/ifsw-commissions/interim-education-commission>
- IFSW (2020). *About IFSW*. <https://www.ifsw.org/about-ifsw/>
- IFSW (2020). *The Global Observatory*. <https://www.ifsw.org/social-work-action/the-global-agenda>
- Illich, I. (1977). *Disabling professions*. New Hampshire: Marion Boyars Publishers.
- Inglehart, R.F, Welzel, C. (2005). *Modernization, cultural change, and democracy: the human development sequence*. New York: Cambridge University Press.
- International Social Work (2020). *About this journal*. <https://www.iasw-aiets.org>
- Kendall, K. A. (1978). The IASSW 1928-1978: A Journey of Remembrance. In Kendall, K. A., ed. *Reflections on Social Work Education 1950-1978* (pp. 170-191). New York: IASSW.
- Klein, K. J.(1999). Evolution of Social Work Ethics. *Social work*, 44(4), 397-398.
- Lantos, J. D. (2104). What We talk about When We talk about ethics. *Hastings Center Report*, 44(1), 40-44.

- Lavalette, M., ed. (2011). *Radical Social Work Today: Social Work at the Crossroads*. Portland: Policy Press.
- Lovelock, R., Lyons, K., Powel, J. (2017). *Reflecting on Social Work - Discipline and Profession*. London: Routledge.
- Lyons, K. (2006). Globalization and Social Work: International and Local Implications. *British Journal of Social Work*, 36 (3), 365-380.
- Mapp, S. (2020). *Human Rights and Social Justice in a Global Perspective: An Introduction to International Social Work*. 3d ed. New York: Oxford University Press.
- Mapp, S., McPherson, J., Androff, D., Gatenio Gabel, S.G. (2019). Social Work Is a Human Rights Profession. *Social Work*, 64: 259-269.
- Midgley, J. (1981). *Professional imperialism: Social work in the third world*. London: Heinemann.
- Midgley, J. (2014) *Social development: theory and practice*. London: Sage.
- Midgley, J., Conley, A. (2010). *Developmental Social Work: Social Work and Social Development : Theories and Skills for Developmental Social Work*. New York: Oxford University Press.
- Nadkarni, V., Semigina, T. (2015). International Association of Schools of Social Work. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 12, 474–479.
- Ornellas, A., Spolander, G., and Engelbrecht, L. K. (2018). The global social work definition: Ontology, implications and challenges. *Journal of Social Work* 18(2), 222–240
- Oxfam (2014). Economy for the One Per Cent. <https://policy-practice.oxfam.org.uk/ourwork/inequality/an-economy-for-the-one-percent>
- PACT (2009). The PLHIV Entrepreneur Group Project. China: Yunnan, 2009.

- Payne, M., Askeland, G. A. (2008). *Globalization and International Social Work: Postmodern Change and Challenge*. Aldershot: Ashgate.
- Rankopo, M. J., Osei-Hwedie, K. (2011). Globalization and Culturally Relevant Social Work: African Perspectives on Indigenization. *International Social Work*, 54(1), 137–147.
- Tamburro, A. (2013). Including Decolonization in Social Work Education and Practice. *Journal of Indigenous Social Development*, 2(1), 1-16.
- Tarrow, S. (2001). Transnational politics: Contention and Institutions in International Politics. *Annual Review of Political Science*, 4, 1-20.
- Tasse, A. (2008). International Association of Schools of Social Work (IASSW). *Encyclopedia of Social Work*. Washington: NASW Press and Oxford University Press, 2, 472-473.
- Toren, N. (1972). *Social work: The case of a semi-profession*. Beverly Hills: Sage.
- Tripodi, T., Potocky-Tripodi, M. (2006). *International Social Work Research: Issues and Prospects*. USA: Oxford University Press.
- Trygged, S. (2010). Balancing the Global and the Local: Some Normative Reflections on International Social Work. *International Social Work*, 53(5), 644–655.
- UN (1987). *Our Common Future : Report of the World Commission on Environment and Development*. <http://www.undocuments.net/our-common-future.pdf>
- UN (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for sustainable Development. <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

Електронне видання

Тетяна Семигіна

МІЖНАРОДНА СОЦІАЛЬНА РОБОТА: ПРІОРИТЕТИ ТА СТАНДАРТИ

Підписано до друку 22 січня 2021 року

Формат видання — 14,8x21

12,66 ум. друк. арк.

Видавництво «Академія праці, соціальних відносин і туризму»
Свідоцтво КВ № 21787-11687ПР від 21.12.2015 р.

Адреса видавництва: 03187, м. Київ, Кільцева дорога, 3-А
тел./факс (044) 526-15-45
e-mail: edit@socosvita.kiev.ua

Тетяна Семігіна – вчена і педагог, експертка з соціальних питань, докторка політичних наук, професорка

Закінчила магістратуру (спеціальність «Соціальна робота») та докторантуру (спеціальність «Політичні інститути та процеси») Національного університету «Киево-Могилянська академія».

З 2013 року працює професоркою кафедри соціальної роботи та практичної психології Академії праці, соціальних відносин і туризму, викладає різноманітні дисципліни для майбутніх соціальних працівників, керує роботою аспірантів. У 2016-2020 роках була проректоркою із наукової роботи.

Авторка понад 400 наукових праць, зокрема у виданнях, що індексуються наукометричними базами Scopus та Web of Science. Головна редакторка наукових журналів «Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму», «Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін». Членкиня редколегій журналів: «Czech and Slovak Social Work» (Чехія), «Social Policy and Social Work in Transition» (Великобританія), «Social Work Chronicle» (Індія), «Social Work and Education» (Україна), «Соціальна робота і соціальна освіта» (Україна).

Брала участь у роботі Науково-методичної комісії з соціального забезпечення Міністерства освіти та науки України, експертної ради Міністерства праці та соціальної політики України, громадської ради Міністерства охорони здоров'я України. Працювала консультанткою проєктів Європейського Союзу, Програми розвитку ООН, Світового Банку, USAID, Міжнародної організації міграції тощо, брала участь у міжнародних дослідницьких проєктах. Проходила стажування у США, Великобританії, Нідерландах, Болгарії, Угорщині та інших країнах.

У 2011-2018 рр. обиралась до Ради директорів Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи (у 2012-2016 виконувала обов'язки виконавчої секретарки асоціації).

У 2019 р. обрана до складу Національного агентства кваліфікацій.